

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БЕРДЯНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

В.О. МИРОШНИЧЕНКО

Ю.А. МИРОШНИЧЕНКО

Ю.М. ФРОЛОВ

ОСВІТНЄ ПРАВО

У СХЕМАХ ТА ТАБЛИЦЯХ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК
ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Київ
«Центр учбової літератури»
2020

УДК 342. 733 (075.8)

М 64

*Рекомендовано до друку
як навчальний посібник рішенням Вченої ради
Бердянського державного педагогічного університету
(протокол №9 від 25.06.2020 р.)*

Рецензенти:

Музичук Олександр Миколайович, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, декан факультету №1 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Борко Андрій Леонідович, доктор юридичних наук, доцент, декан факультету морського права Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

Жигір Вкторія Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, декан факультету фізико-математичної, комп'ютерної та технологічної освіти Бердянського державного педагогічного університету.

Автори:

Мирошніченко Володимир Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету – ТЕМИ 1, 2, 3, 4, 5, 9;

Фролов Юрій Миколайович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правознавства Бердянського державного педагогічного університету – ТЕМИ 6, 7;

Мирошніченко Юлія Артурівна, аспірантка Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова – ТЕМА 8.

М64 Мирошніченко В.О., Мирошніченко Ю.А., Фролов Ю.М.

Освітнє право у схемах та таблицях: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 145 с.

ISBN

Навчальний посібник розкриває у доступній схематичній формі основні питання освітнього права. Він охоплює загальні положення освітнього права, джерела освітнього права, освітні правовідносини, правові засади державної політики України у сфері освіти, управління освітою, міжнародно-правові стандарти у сфері освіти, систему та стан освіти в Україні та світі.

Посібник має на меті закласти основи освітньо-правових аспектів підготовки майбутніх педагогів, юристів, управлінців через формування у здобувачів освіти системи компетентностей щодо змісту правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти. Він також буде корисним для науково-педагогічних працівників, педагогів та всіх учасників освітніх правовідносин, усіх хто має потребу у набутті широкого кола знань про освітнє право.

ISBN

© Мирошніченко В.О., Мирошніченко Ю.А., Фролов Ю.М. 2020

© Видавництво «Центр учбової літератури» 2020

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ТЕМА 1. Загальні положення освітнього права.....	6
1. Поняття, предмет та метод освітнього права.....	6
2. Система та принципи освітнього права.....	10
3. Право на освіту в Україні.....	12
4. Джерела освітнього права України.....	13
5. Правові засади державної політики України у сфері освіти.....	15
ТЕМА 2. Система освіти України.....	22
1. Рівні освіти в Україні.....	22
2. Дошкільна освіта.....	24
3. Повна загальна середня освіта.....	26
4. Позашкільна освіта.....	28
5. Професійна (професійно-технічна) освіта.....	30
6. Фахова передвища освіта.....	32
7. Вища освіта.....	34
ТЕМА 3. Правовий статус закладів освіти та особливості їх функціонування.....	36
1. Організаційно-правовий статус закладів освіти.....	36
2. Автономія закладу освіти.....	37
3. Управління закладом освіти.....	38
4. Права і обов'язки засновника закладу освіти.....	39
5. Керівник закладу освіти та колегіальні органи управління.....	40
6. Громадське самоврядування в закладі освіти та наглядова рада.....	42
7. Прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти.....	44
ТЕМА 4. Учасники освітнього процесу та стандарти освіти в Україні.....	45
1. Права та обов'язки здобувачів освіти.....	45
2. Права та обов'язки педагогічних і науково-педагогічних працівників.....	47
3. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти.....	49
4. Державні гарантії учасникам освітнього процесу в Україні.....	51
5. Стандарти освіти та освітні програми.....	53
6. Кваліфікації та документи про освіту.....	56
ТЕМА 5. Освіта та умови праці педагогічних працівників.....	58
1. Вимоги до освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника.....	58
2. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.....	61

3. Робочий час педагогічних і науково-педагогічних працівників.....	64
4. Оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників.....	66
ТЕМА 6. Управління та контроль у сфері освіти України.....	71
1. Органи управління у сфері освіти України.....	71
2. Повноваження Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.....	72
3. Повноваження органів місцевого самоврядування та державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти.....	75
4. Забезпечення якості освіти в Україні.....	78
5. Державний нагляд (контроль) у сфері освіти.....	82
6. Громадське самоврядування та громадський контроль у сфері освіти.....	83
7. Освітній омбудсмен.....	86
ТЕМА 7. Фінансово-економічні відносини у сфері освіти України.....	87
1. Фінансування системи освіти.....	87
2. Фінансово-господарська діяльність закладів освіти.....	88
3. Джерела фінансування суб'єктів освітньої діяльності.....	89
4. Майно закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти..	90
5. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки.....	91
ТЕМА 8. Правові основи інклюзивної освіти.....	92
1. Міжнародно-правове підгрунття інклюзивної освіти України.....	92
2. Становлення та розвиток законодавства України щодо доступу осіб з особливими потребами до освітніх послуг.....	94
3. Правові аспекти інклюзивного навчання в Україні.....	96
4. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання у дошкільній та загальній середній освіті України.....	97
5. Законодавче забезпечення здобуття вищої освіти особами з особливими освітніми потребами.....	99
ТЕМА 9. Міжнародне освітнє право.....	100
1. Поняття та джерела міжнародного освітнього права.....	100
2. Міжнародні освітні організації.....	103
3. Міжнародні стандарти освіти у документах ООН, ЮНЕСКО, МОП.....	104
4. Європейський освітній простір.....	107
5. Міжнародні угоди та діяльність у сфері освіти Ради Європи та ЄС.....	111
6. Міжнародно-правовий режим визнання документів про освіту.....	114
7. Міжнародні та національні об'єднання університетів.....	116
ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА.....	129

ПЕРЕДМОВА

Освіта – це об'єктивна необхідність людського буття, що спрямована на розвиток особистості, її творчих здібностей, етичного ставлення до дійсності, формування духовного світу людини. Кожне суспільство створює власну систему освіти відповідно до своєї сутності та рівня соціально-економічного розвитку. У системі освіти відбиваються проблеми і потреби суспільства на даний конкретний час. В умовах стрімкого розвитку людської цивілізації роль системи освіти в житті людини постійно зростає. У наш час, у нашій державі, відбуваються серйозні реформи у правовому регулюванні відносин у сфері освіти, змінюється конфігурація вітчизняної системи освіти. Прийняття нових Законів України «Про освіту» від 05.09.2017 року, «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 року та «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020 року спонукає до ґрунтовного теоретичного аналізу та викладання у вищих навчальній дисципліні «Освітнє право».

Навчальний посібник «Освітнє право у схемах та таблицях» покликаний розв'язати проблему підвищення рівня правової обізнаності учасників освітніх правовідносин, допомогти майбутнім і діючим педагогам, управлінцям та юристам краще зрозуміти специфіку правового регулювання у сфері освіти.

Освітнє право є комплексною галуззю права і для успішного її вивчення необхідні глибокі знання та фахові компетентності з теорії держави і права, історії держави і права, міжнародного публічного права, національного конституційного, адміністративного, цивільного, сімейного, господарського, трудового та інших галузей права. Враховуючи це все, ми обрали для викладу такого складного і об'ємного навчального курсу доволі доступну схематичну форму викладу. Таблиці, визначення основних термінів та схеми дозволяють стисло і максимально зрозуміло пояснити головні аспекти освітніх правовідносин в Україні та світі.

У запропонованому навчальному посібнику розглядаються теми: «Загальні положення освітнього права», «Система освіти України», «Правовий статус закладів освіти та особливості їх функціонування», «Учасники освітнього процесу та стандарти освіти в Україні», «Освіта та умови праці педагогічних працівників», «Управління та контроль у сфері освіти України», «Фінансово-економічні відносини у сфері освіти України», «Правові основи інклюзивної освіти» та «Міжнародне освітнє право».

Автори будуть вдячні за всі критичні зауваження і побажання, що пов'язані з покращенням посібника.

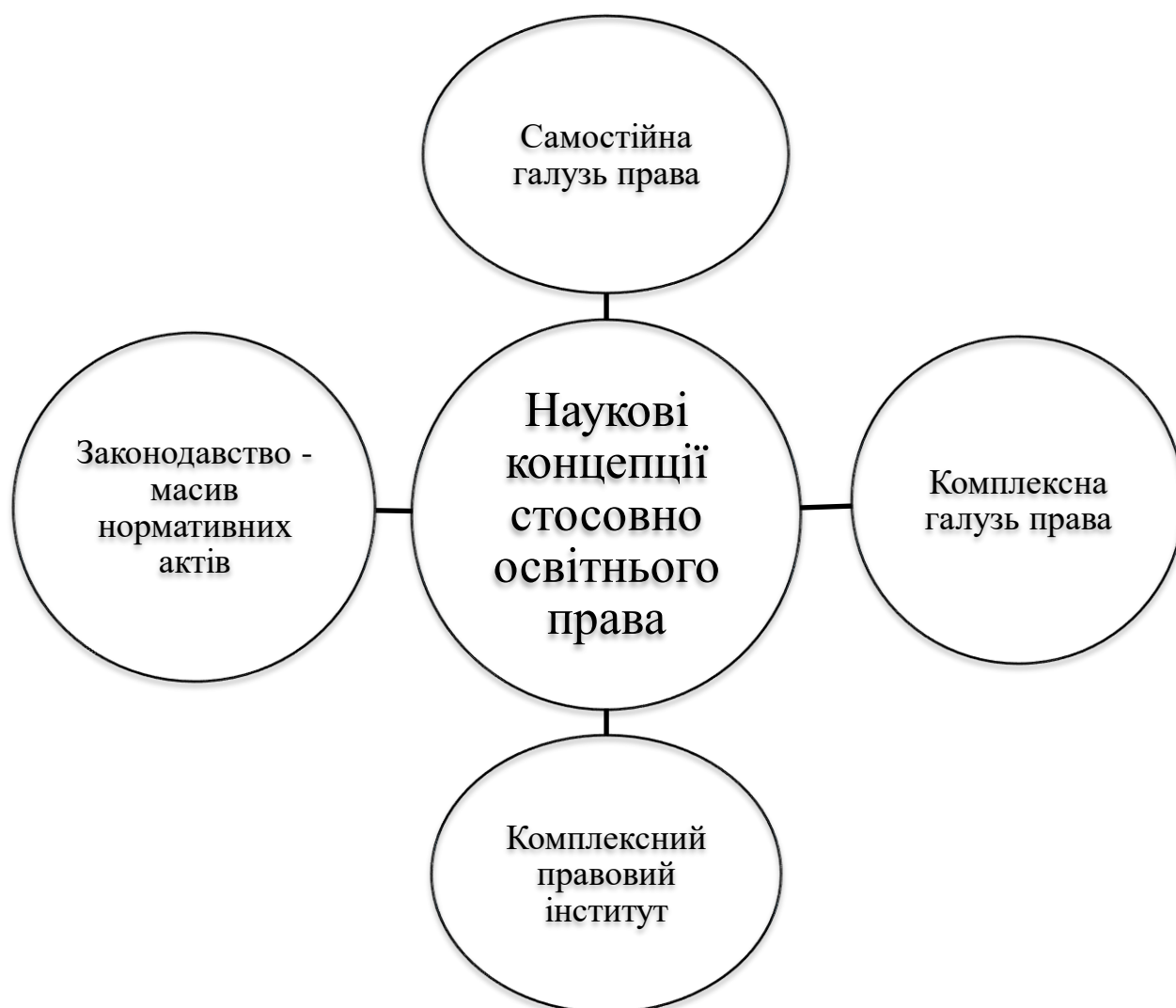
Володимир Мирошниченко

ТЕМА 1. Загальні положення освітнього права.

1. Поняття, предмет та метод освітнього права.

Освітнє право – це комплексна галузь права, система правових норм, що регулює відносини з приводу організації та здійснення освітнього процесу між:

- закладом освіти та споживачами освітніх послуг (учнями, здобувачами вищої освіти, батьками (або особами, що їх замінюють), суспільством);
- органами державної влади та суб'єктами освітньої діяльності (з приводу створення, управління, ліцензування, атестації, акредитації, матеріального та фінансового забезпечення діяльності тощо);
- суб'єктами освітньої діяльності різних держав з приводу визнання різних інститутів освіти (прав людини на освіту, правового статусу установ та основ їх співпраці, визнання навчальних курсів і документів про освіту і т.д.).

Також термін «освітнє право» вживається у таких розуміннях:

освітнє право як елемент системи конституційних прав і свобод, в тому числі елемент системи міжнародних стандартів прав і свобод («право на освіту»);

освітнє право як елемент освітніх прав учасників освітніх відносин;

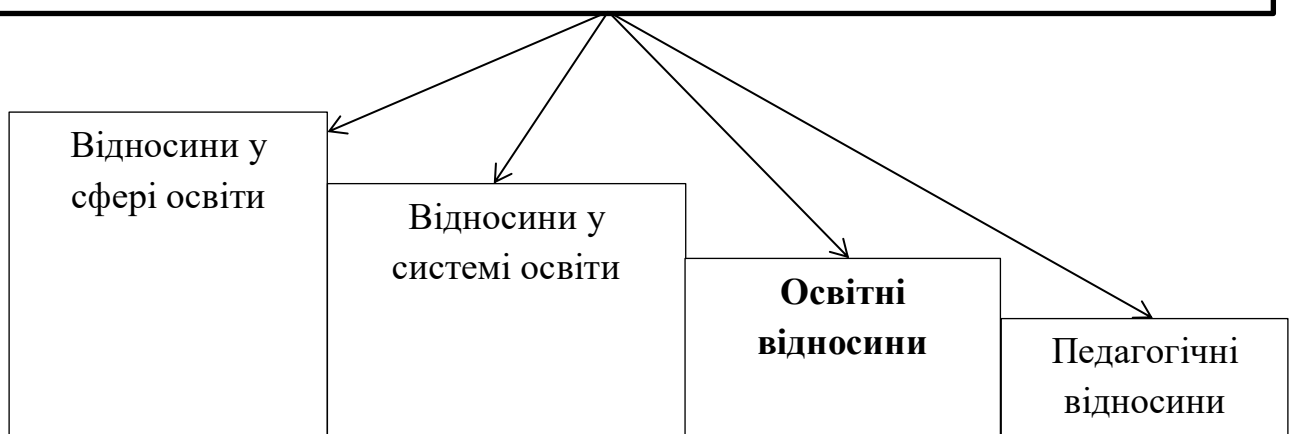
«освітнє право» як навчальна дисципліна;

освітнє право як актуальний напрямок теоретико-правових, соціально-правових та галузевих юридичних наукових досліджень;

освітнє право як елемент (сторона) системи освіти загалом.

Предмет правового регулювання освітнього права – це сукупність сукупних відносин з приводу освіти, що урегульовані правовими нормами. Більшість вчених, під ним розуміють **освітні правовідносини**.

Загалом вчені виокремлюють чотири різновиди правових відносин, які можуть претендувати на статус предмета освітнього права:

Типи суспільних відносин з приводу освіти:

конституційно-правові відносини – ті, що «визначають компетенцію вищих державних органів у галузі освіти»);

адміністративні відносини, які виникають між суб'єктами управління та підпорядкування у галузі освіти;

трудові відносини, у які вступають освітяни;

відносини соціального забезпечення учасників освітніх правовідносин

цивільно-правові відносини щодо надання освітніх послуг;

відносини з приводу авторських та суміжних прав;

відносини, врегульовані сімейним правом, у тому числі в частині надання освіти у сім'ї

фінансові відносини, у які вступають навчальні заклади, їх структурні підрозділи, органи управління освітою, їх працівники;

господарські відносини, у які вступають навчальні заклади, їх структурні підрозділи, органи управління освітою тощо;

земельні відносини, у які вступають навчальні заклади, їх структурні підрозділи, органи управління освітою тощо;

безпосередньо педагогічні правовідносини.

Унікальність предмету освітнього права полягає в тому, що освітнє право, комплексно акумулюючи в собі можливості (правові засоби і механізми) різних галузей права, використовує їх для досягнення і вирішення головних цілей і завдань, які стоять перед освітнім інститутом суспільства взагалі, а також цілей і завдань, що відображають особливості різних рівнів і форм освіти. Тим самим, освітнє право включає в себе опосередковано інститути і норми тих галузей права (законодавства), які регулюють (прямо або опосередковано) відповідні відносини у галузі освіти.

Суб'єктами освітніх правовідносин є: здобувачі освіти, їх батьки (або особи, які їх замінюють), педагогічні (науково-педагогічні) працівники, заклади освіти, органи управління освітою різного рівня, органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування.

Об'єкт освітніх правовідносин – це те, заради чого виникають правовідносини (дії, утримання від дій). Об'єктом освітніх відносин є те, відносно чого вони виникають, розвиваються і припиняються. Передусім це відносини, що уособлюють характер суб'єктів освітньої діяльності, юридичні наслідки їх поведінки, певні правові інтереси та ін.

Метод освітнього права – це сукупність способів, засобів, прийомів регулювання відносин, що входять до предмету освітнього права.

Методами освітнього права є диспозитивний, імперативний, заохочення, рекомендацій і погодження під час регулювання відносин у сфері освіти.

Вітчизняний законодавець застосовує своєрідне поєднання різноманітних методів правового регулювання – методів автономії і рівності сторін, метод вільного волевиявлення, метод субординації. Застосування вищезазначених методів правового регулювання стало наслідком реформ української освіти – тобто часткове звільнення системи освіти від жорсткого регулювання держави, здійснення змістових і структурних змін, серед яких поява недержавного сектора освіти, багаторівневості, варіативності. Тобто метод правового регулювання у освітній галузі як система способів впливу норм цієї галузі права на суб'єкти правовідносин, способи реалізації суб'єктних прав і виконання юридичних обов'язків, державно-правові заходи, спрямовані на неухильну реалізацію правових норм у конкретних правовідносинах.

2. Система та принципи освітнього права.

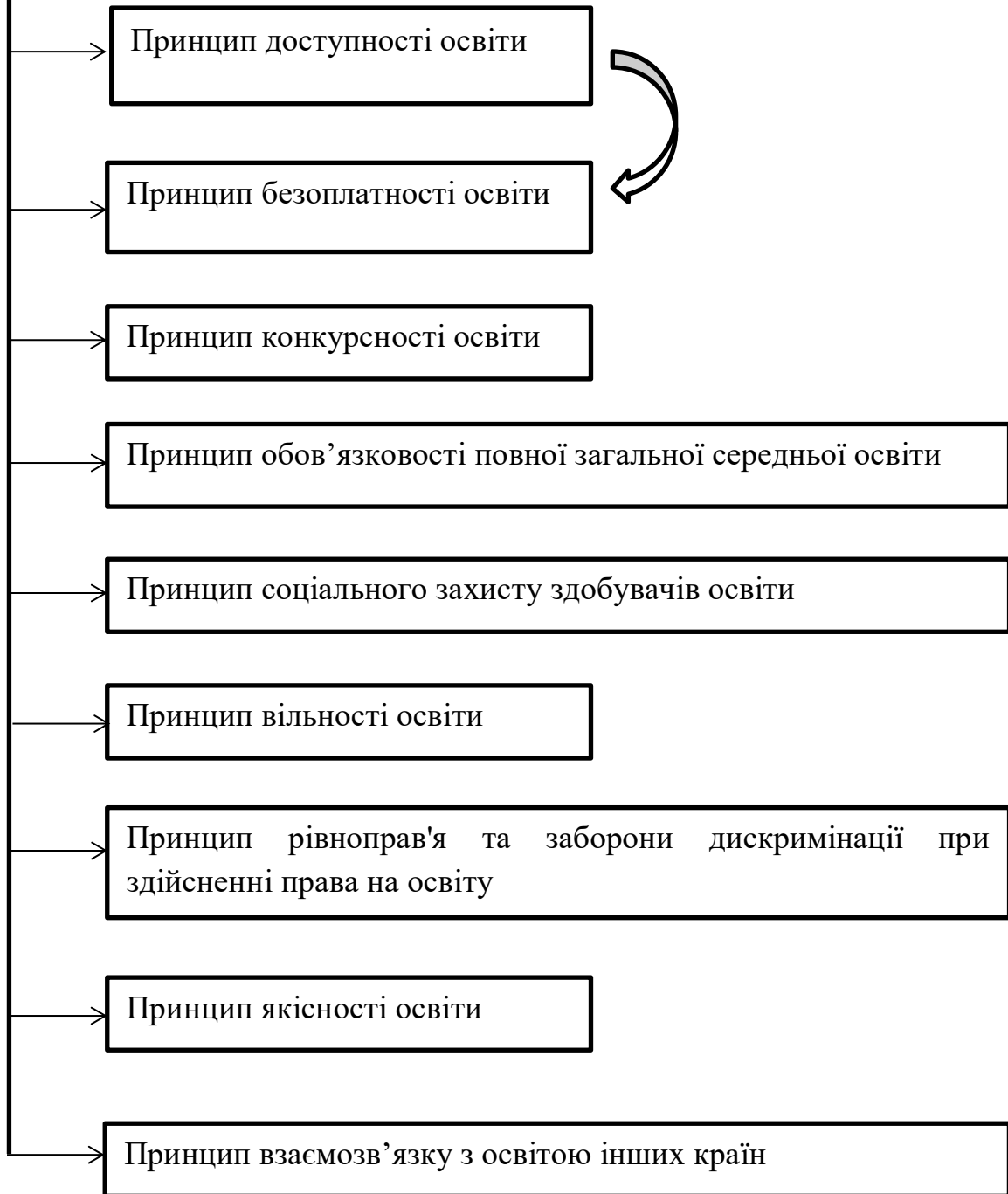
Під **системою** освітнього права розуміють розташування в особливій структурній послідовності первинних елементів, обумовлених змістом освітніх відносин і відносин у сфері освіти, які виступають предметом освітнього права.

Система освітнього права складається з простих і комплексних інститутів	
Прості інститути освітнього права:	Комплексні інститути освітнього права:
норми, що визначають завдання та основні засади освітнього права;	управління в сфері освіти;
коло урегульованих освітнім правом відносин і суб'єктів цих відносин;	цивільно-правові відносини у сфері освіти;
джерела освітнього права;	соціальний захист здобувачів освіти і педагогічних працівників;
норми, що встановлюють повноваження в сфері освіти органів державної влади, органів місцевого самоврядування;	трудові відносини у сфері освіти;
норми, що визначають структуру системи освіти;	фінансові відносини у сфері освіти;
освітні стандарти та програми.	міжнародне співробітництво в сфері освіти.

Принципи права — об'єктивно властиві праву відправні начала, незаперечні вимоги, які ставляться до учасників суспільних відносин із метою гармонічного поєднання індивідуальних, групових і громадських інтересів.

В освітньому праві, як комплексній галузі, мають реалізовуватися як принципи відповідної галузі так і загальноправові принципи, наприклад, принцип справедливості, гуманізму, єдності прав і обов'язків, рівноправності, свободи договору, праці тощо. Названими принципами мають бути проникнуті всі норми, які є своєрідною концентрацією, емоційними центрами права, які утримують всю його систему.

Принципи освітнього права України:

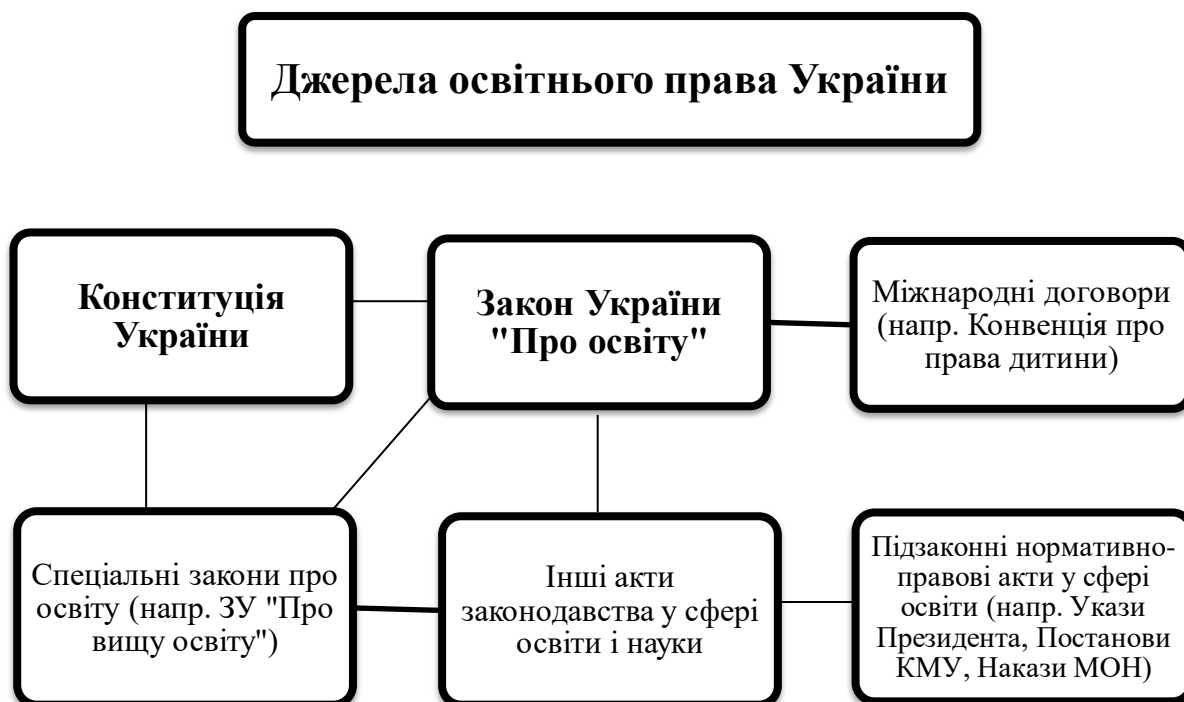
3. Право на освіту в Україні.

Право на освіту

<p>Кожен має право на доступ до публічних освітніх, наукових та інформаційних ресурсів, у тому числі в мережі Інтернет, електронних підручників та інших мультимедійних навчальних ресурсів у порядку, визначеному законодавством</p>	<p>Кожен має право на якісну та доступну освіту. Право на освіту включає право здобувати освіту впродовж усього життя, право на доступність освіти, право на безоплатну освіту у випадках і порядку, визначених Конституцією та законами України.</p>	<p>Право особи на освіту може реалізовуватися шляхом її здобуття на різних рівнях освіти, у різних формах і різних видів, у тому числі шляхом здобуття дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та освіти дорослих.</p>	<p>Держава здійснює соціальний захист здобувачів освіти у випадках, визначених законодавством, а також забезпечує рівний доступ до освіти особам із соціально вразливих верств населення.</p>	<p>Право на освіту не може бути обмежене законом. Закон може встановлювати особливі умови доступу до певного рівня освіти, спеціальності (професії).</p>	<p>Держава здійснює соціальний захист здобувачів освіти у випадках, визначених законодавством, а також забезпечує рівний доступ до освіти особам із соціально вразливих верств населення.</p>
---	---	---	---	--	---

4. Джерела освітнього права України.

Положення Конституції та Закону України «Про освіту» слід розглядати як конституційні основи розвитку вітчизняного освітнього законодавства. Вони є головними джерелами освітнього права України.

Конституція України закріплює:

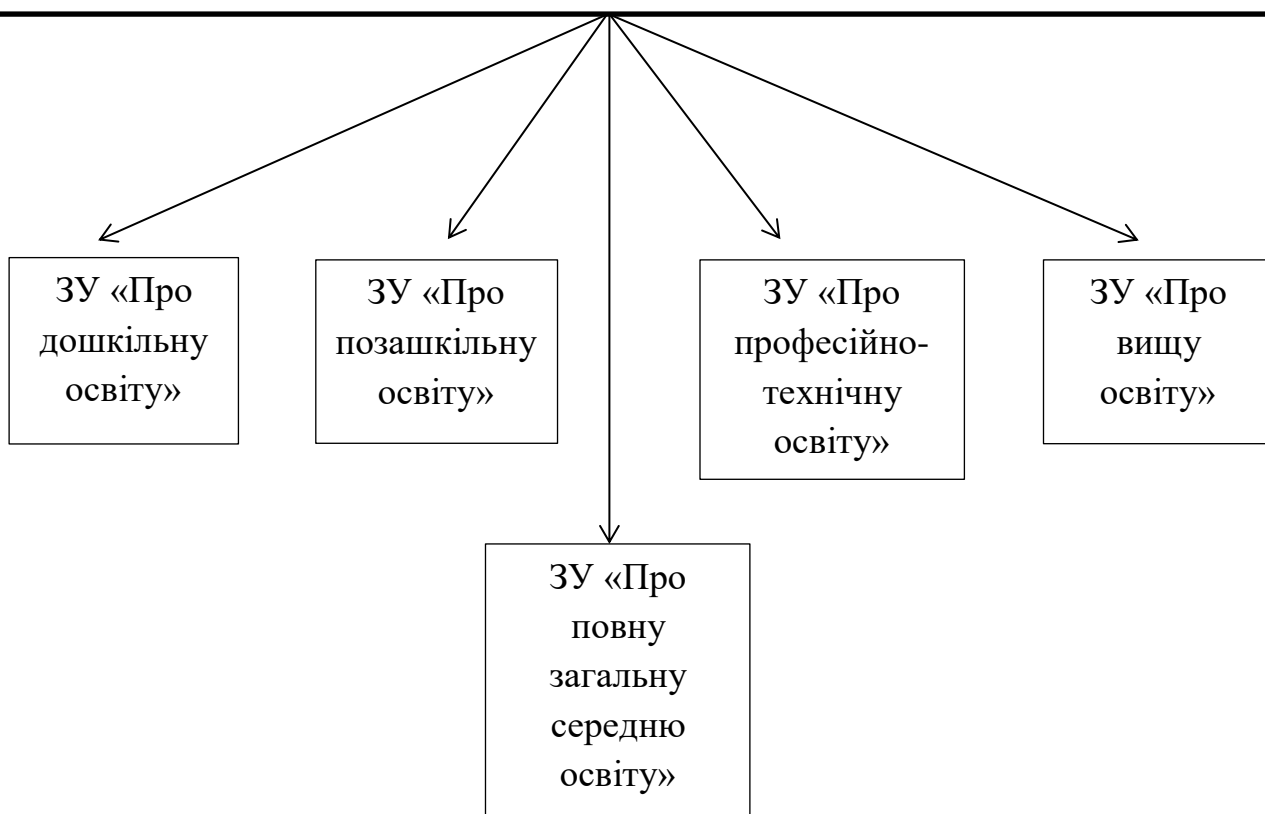
- в статті 53 – право кожного громадянина на освіту;
- в статті 54 – гарантії свободи наукової й технічної творчості й розвитку науки, сприяння науковим зв'язкам України зі світовим співтовариством;
- у статті 92 – виключне право Верховної Ради України визначати основи регулювання освітньої діяльності;
- в статті 116 – обов'язок Кабінету Міністрів України з забезпечення єдиної державної політики в даній сфері державного управління.

Закон України "Про освіту" від 5 вересня 2017 року

регулює суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації конституційного права людини на освіту, прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у реалізації цього права, а також визначає компетенцію державних органів та органів місцевого самоврядування у сфері освіти.

В Законі України "Про освіту" містяться основні принципи і положення, на основі яких визначається стратегія і тактика реалізації законодавчо-закріплених ідей розвитку освіти в Україні. Це базовий законодавчий акт у сфері освіти України.

Спеціальні закони України про освіту

5. Правові засади державної політики України у сфері освіти.

Державна політика у сфері освіти

1.

• Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави.

2.

• Освіта є державним пріоритетом, що забезпечує інноваційний, соціально-економічний і культурний розвиток суспільства. Фінансування освіти є інвестицією в людський потенціал, сталий розвиток суспільства і держави.

3.

• Державна політика у сфері освіти формується і реалізується на основі наукових досліджень, міжнародних зобов'язань, вітчизняного та іноземного досвіду з урахуванням прогнозів, статистичних даних та індикаторів розвитку з метою задоволення потреб людини та суспільства.

4.

• Документами державного прогнозування і стратегічного планування розвитку освіти є прогноз розвитку освіти України, стратегія розвитку освіти України, відповідні державні, регіональні та місцеві цільові програми, плани діяльності у сфері освіти органів влади. Органи влади забезпечують відкритий доступ до зазначених документів шляхом їх оприлюднення на своїх офіційних веб-сайтах.

5.

• Держава створює умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомлення цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.

Засадами державної політики у сфері освіти та принципами освітньої діяльності є:

- Людиноцентризм
- верховенство права
- забезпечення якості освіти та якості освітньої діяльності
- науковий характер освіти
- різноманітність освіти
- цілісність і наступність системи освіти
- прозорість і публічність прийняття та виконання управлінських рішень
- відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством
- відповідальність і підзвітність органів управління освітою та закладів освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності перед суспільством
- інтеграція з ринком праці
- нерозривний зв'язок із світовою та національною історією, культурою, національними традиціями
- свобода у виборі видів, форм і темпу здобуття освіти, освітньої програми, закладу освіти, інших суб'єктів освітньої діяльності
- академічна добросовісність
- академічна свобода
- фінансова, академічна, кадрова та організаційна автономія закладів освіти у межах, визначених законом
- гуманізм
- демократизм

➤ єдність навчання, виховання та розвитку
➤ виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей Українського народу, його історико-культурного надбання і традицій
➤ формування усвідомленої потреби в дотриманні Конституції та законів України, нетерпимості до їх порушення
➤ формування поваги до прав і свобод людини, нетерпимості до приниження її честі та гідності, фізичного або психічного насильства, а також до дискримінації за будь-якими ознаками
➤ формування громадянської культури та культури демократії
➤ формування культури здорового способу життя, екологічної культури і дбайливого ставлення до довкілля
➤ невтручання політичних партій в освітній процес
➤ невтручання релігійних організацій в освітній процес
➤ різнобічність та збалансованість інформації щодо політичних, світоглядних та релігійних питань
➤ державно-громадське управління
➤ державно-громадське партнерство
➤ державно-приватне партнерство
➤ сприяння навчанню впродовж життя
➤ інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір
➤ нетерпимість до проявів корупції та хабарництва
➤ доступність для кожного громадянина всіх форм і типів освітніх послуг, що надаються державою.

Мовою освітнього процесу в закладах освіти є державна мова.

Заклади освіти забезпечують обов'язкове вивчення державної мови, зокрема заклади професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти - в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність у вибраній галузі з використанням державної мови.

Мова освіти

У закладах освіти відповідно до освітньої програми можуть викладатися одна або декілька дисциплін двома чи більше мовами - державною мовою, англійською мовою, іншими офіційними мовами Європейського Союзу.

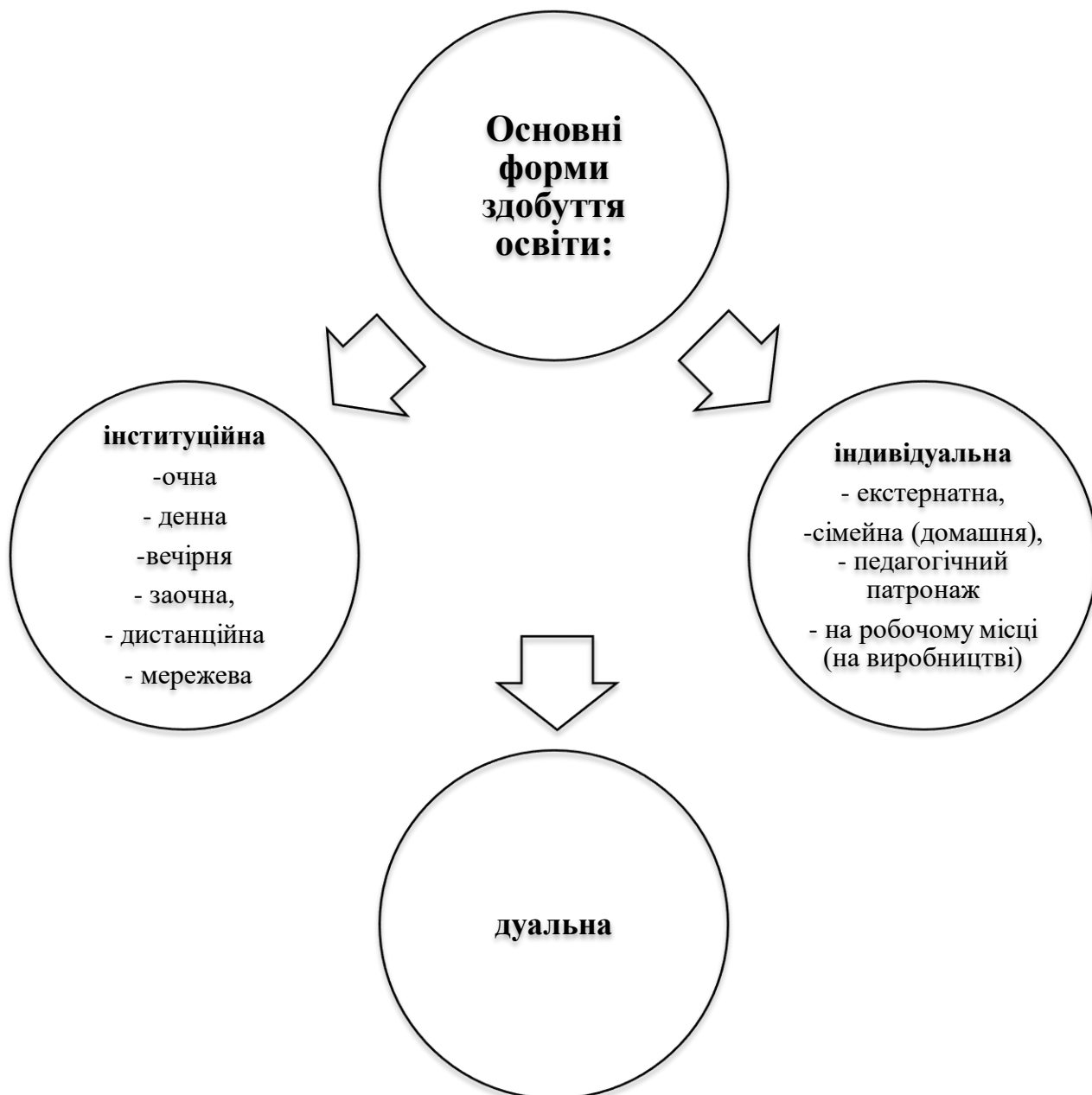
Держава сприяє створенню та функціонуванню за кордоном закладів освіти, у яких навчання здійснюється українською мовою або вивчається українська мова.

Формальна освіта (англ. *Formal education*) – освіта, що є інституціональною, свідомо визначеною та спланованою завдяки тому, що впроваджується державними або визнаними приватними закладами освіти, та яка в сукупності складає офіційну систему освіти країни. Відповідно до цього, формальні освітні програми одержують визнання від національних органів освіти або еквівалентних інституцій. Освіта, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою.

Неформальна освіта (англ. *Non-formal education*) – освіта, яка є інституціоналізована, цілеспрямована, спланована особою або організацією, яка забезпечує надання освітніх послуг. освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Інформальна освіта (англ. *Informal education*) – форми освіти, що є цілеспрямованими або ретельно спланованими, але не інституціоналізованими, тобто менше організована і структурована, ніж формальна і неформальна освіта. Інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Інституційна освіта – це очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна та мережева форма здобуття освіти.

- **Очна (денна, вечірня) форма** здобуття освіти - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, що передбачає їх безпосередню участь в освітньому процесі.
- **Заочна форма** здобуття освіти - це спосіб організації навчання здобувачів освіти шляхом поєднання очної форми освіти під час короткочасних сесій і самостійного оволодіння освітньою програмою у проміжку між ними.
- **Дистанційна форма** здобуття освіти - це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.
- **Мережева форма** здобуття освіти - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою відбувається за участю різних суб'єктів освітньої діяльності, що взаємодіють між собою на договірних засадах.

Індивідуальна освіта - це екстернатна, сімейна форма здобуття освіти, педагогічний патронаж та здобуття освіти на робочому місці.

➤ **Екстернатна форма** здобуття освіти (екстернат) - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, за яким освітня програма повністю засвоюється здобувачем самостійно, а оцінювання результатів навчання та присудження освітньої кваліфікації здійснюються відповідно до законодавства.

➤ **Сімейна (домашня) форма** здобуття освіти - це спосіб організації освітнього процесу дітей самостійно їхніми батьками для здобуття формальної (дошкільної, повної загальної середньої) та/або неформальної освіти. Відповідальність за здобуття освіти дітьми на рівні не нижче стандартів освіти несуть батьки. Оцінювання результатів навчання та присудження освітніх кваліфікацій здійснюються відповідно до законодавства.

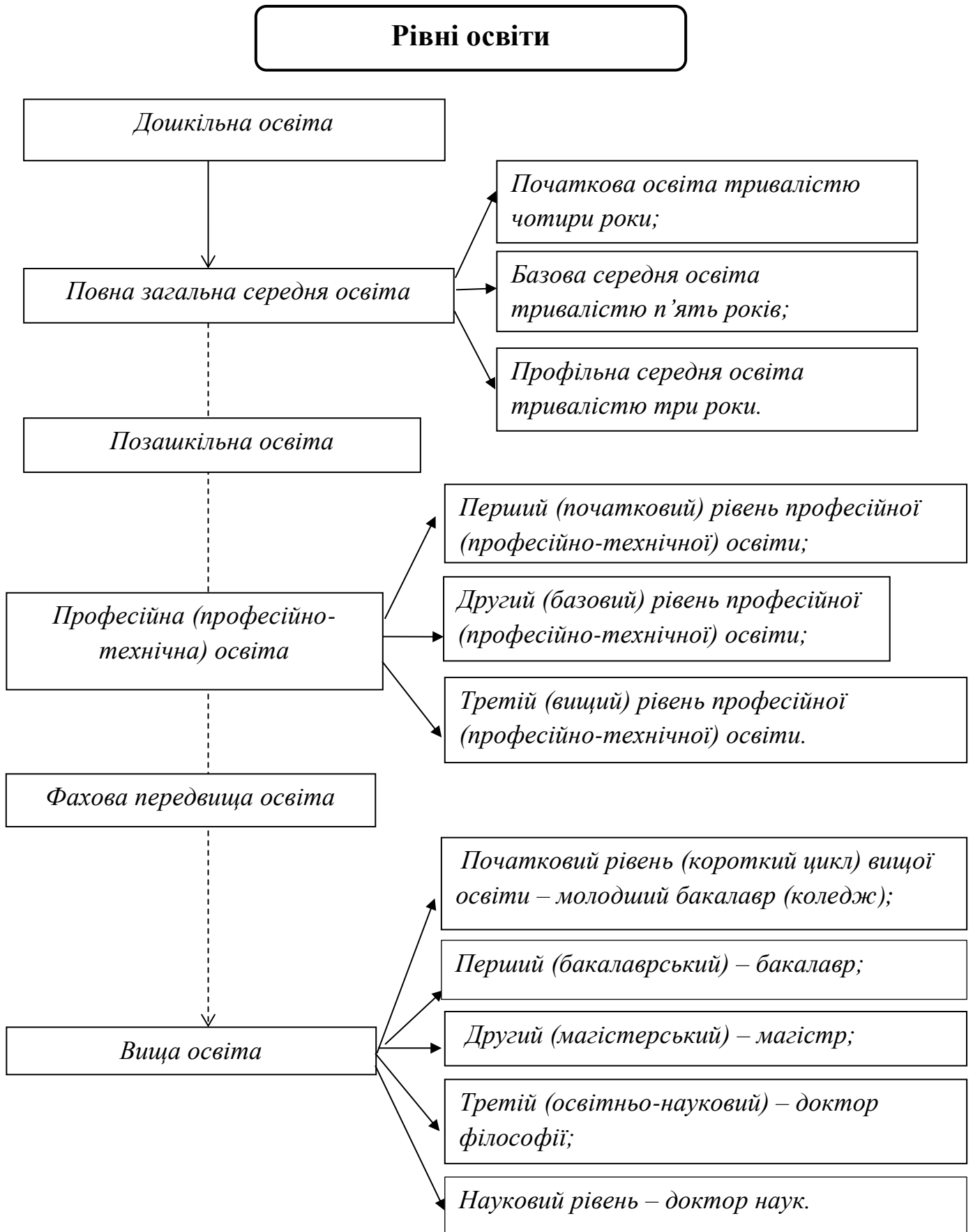
➤ **Педагогічний патронаж** - це спосіб організації освітнього процесу педагогічними працівниками, що передбачає забезпечення ними засвоєння освітньої програми здобувачем освіти, який за психофізичним станом або з інших причин, визначених законодавством, зокрема з метою забезпечення доступності здобуття освіти, потребує такої форми.

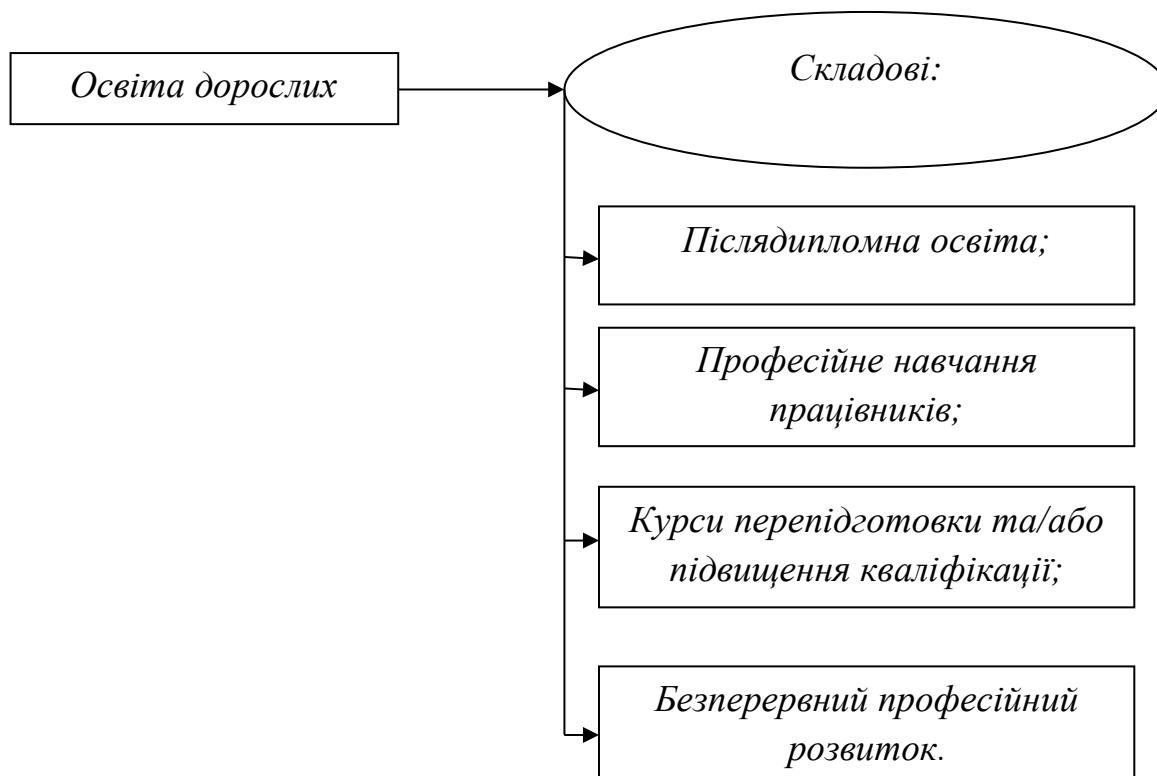
➤ **Здобуття освіти на робочому місці** - це спосіб організації навчання здобувачів освіти, завдяки якому оволодіння освітньою програмою (як правило, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої освіти) відбувається на виробництві шляхом практичного навчання, участі у виконанні трудових обов'язків і завдань під керівництвом фахівців-практиків, залучених до освітнього процесу.

Дуальна освіта (від лат. *dualis* — подвійний) — вид освіти, при якій поєднується навчання осіб у закладах освіти з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для набуття певної кваліфікації.

ТЕМА 2. Система освіти України.

1. Рівні освіти в Україні.

Освіта дорослих — це практика навчання і виховання дорослих, набуття ними нових навичок, умінь та знань пов'язана з новим працевлаштуванням чи з іншого роду зміною діяльності. Здійснення освітньо-інформаційної діяльності відбувається в межах та поза межами загальної середньої, професійно-технічної, вищої та післядипломної освіти. Система освіти дорослих — це сукупність закладів і установ формальної (загальноосвітні та професійні навчальні заклади) та неформальної освіти дорослих (учнівство на робочому місці, різноманітні курси для здобуття нової спеціальності і задоволення пізнавальних, соціальних потреб), наукових, науково-методичних, методичних установ, науково-виробничих підприємств, інформаційних служб, інших юридичних та фізичних осіб, які мають право на надання освітніх послуг, а також державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування.

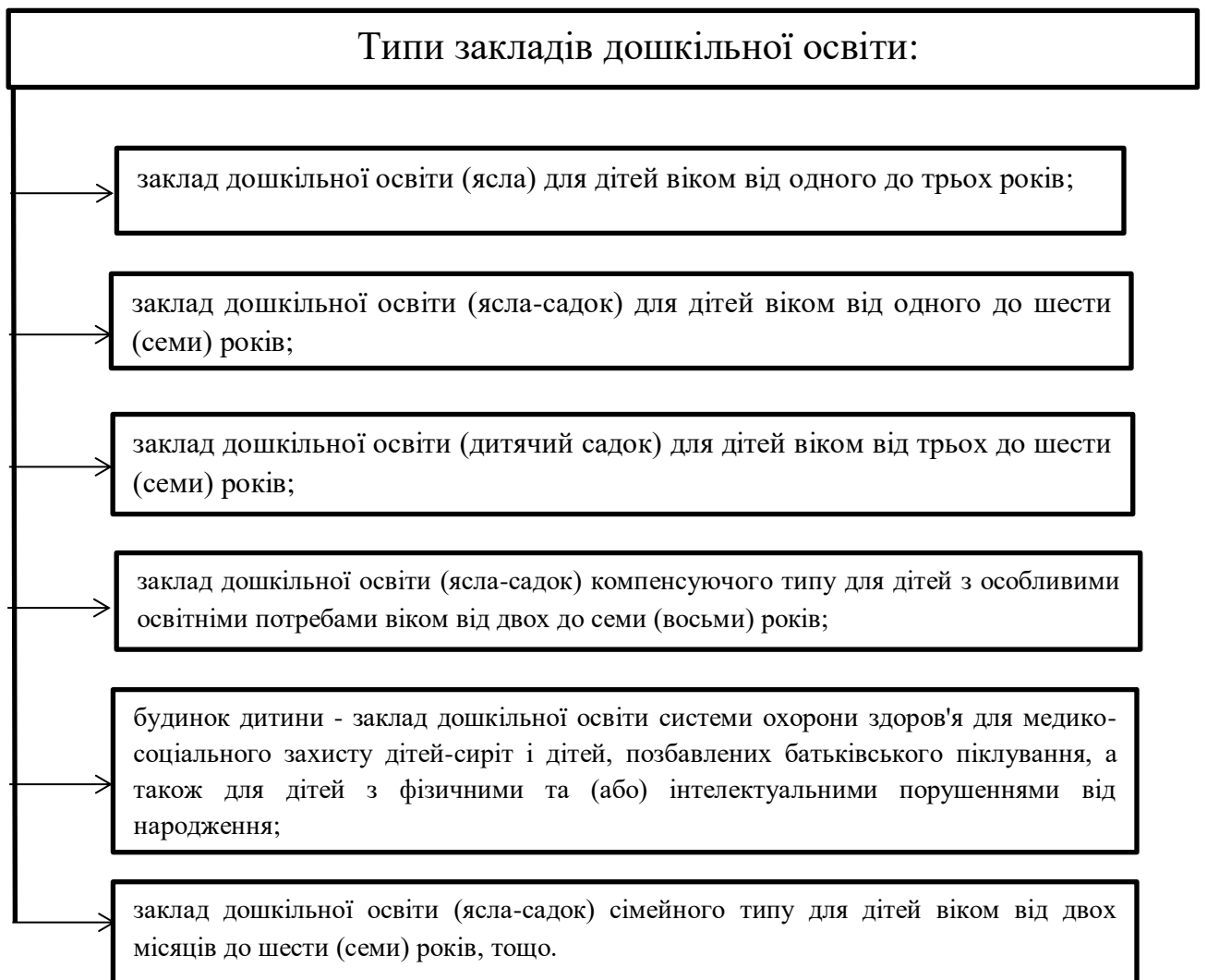
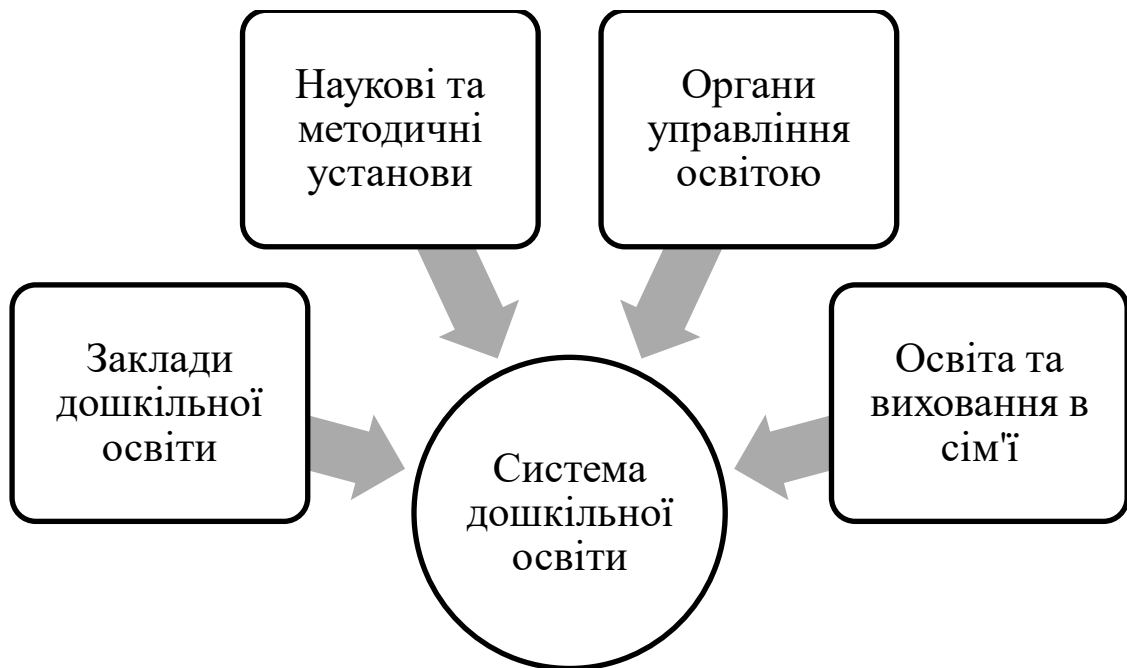
Рівні освіти — упорядкований набір категорій, призначений для класифікації освітніх програм за перехідними ступенями досвіду навчання, а також знаннями, навичками та компетенціями, на формування яких спрямована кожна з програм.

2. Дошкільна освіта.

Дошкільна освіта	1. Метою дошкільної освіти є забезпечення цілісного розвитку дитини, її фізичних, інтелектуальних і творчих здібностей шляхом виховання, навчання, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок.
	2. Діти старшого дошкільного віку обов'язково охоплюються дошкільною освітою відповідно до стандарту дошкільної освіти.
	3. Відповідальність за здобуття дітьми дошкільної освіти несуть батьки.
	4. Батьки самостійно обирають способи та форми, якими забезпечують реалізацію права дітей на дошкільну освіту.
	5. Органи місцевого самоврядування створюють умови для здобуття дошкільної освіти шляхом: -формування і розвитку мережі закладів освіти; -замовлення підготовки педагогічних працівників; -реалізації освітніх програм неформальної освіти для батьків; -проведення інших заходів.
	6. Порядок, умови, форми та особливості здобуття дошкільної освіти визначаються спеціальним законом.

Нормативно-правова база дошкільної освіти України:

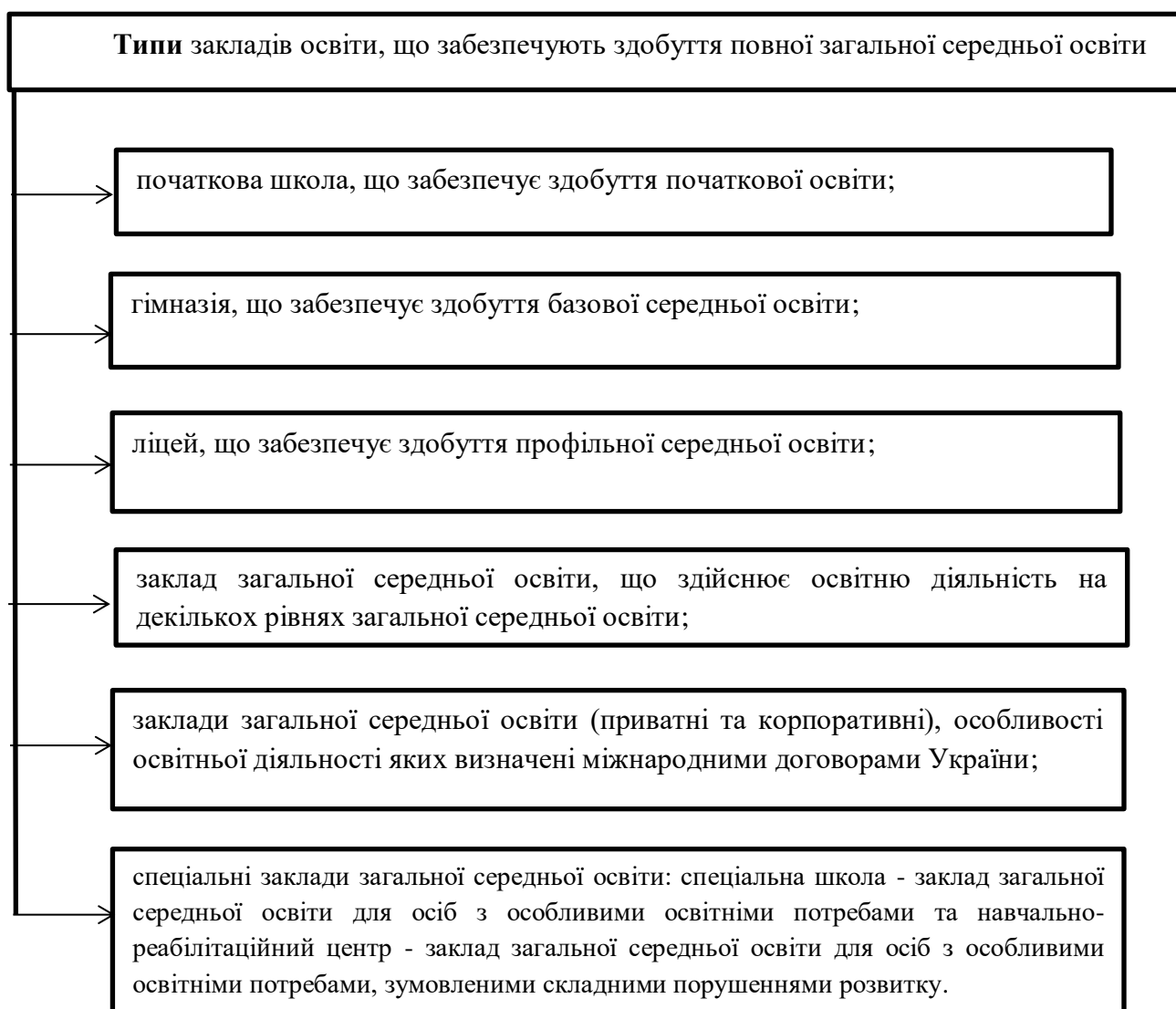
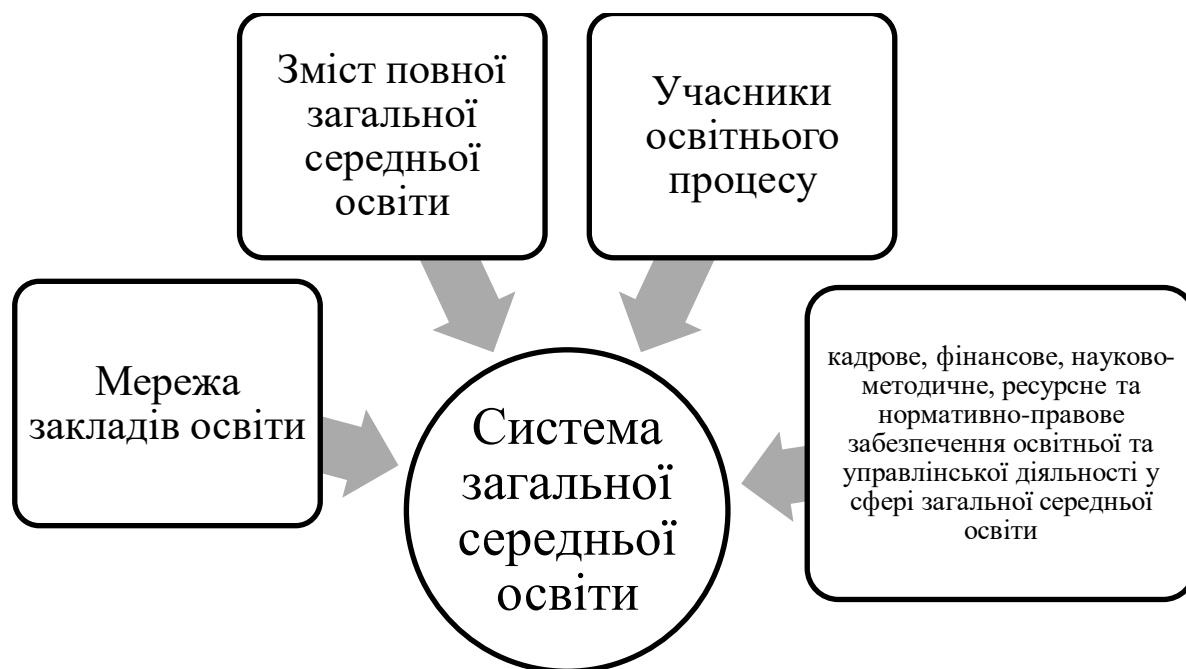
ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про дошкільну освіту», ЗУ «Про охорону дитинства», ЗУ «Про дитяче харчування», Конвенція про права дитини, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про дошкільний навчальний заклад», Базовий компонент дошкільної освіти, Про затвердження примірного статуту дошкільного навчального закладу (наказ Міністерства освіти і науки), Про режим роботи дошкільних навчальних закладів» (лист МОН України), Типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів (затверджені наказом Міністерства освіти і науки України) та ін.

3. Повна загальна середня освіта.

Повна загальна середня освіта	<p>1. Метою повної загальної середньої освіти є всебічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, відповідальності, трудової діяльності та громадянської активності.</p>
	<p>2. Повна загальна середня освіта в Україні є обов'язковою і здобувається в інституційних або індивідуальних формах, визначених законодавством, як правило, в закладах освіти.</p>
	<p>3. Повна загальна середня освіта має три рівні освіти:</p> <ul style="list-style-type: none">-початкова освіта тривалістю чотири роки;-базова середня освіта тривалістю п'ять років;-профільна середня освіта тривалістю три роки.
	<p>4. Початкова освіта здобувається, як правило, з шести років. Діти, яким на початок навчального року виповнилося сім років, повинні розпочинати здобуття початкової освіти цього ж навчального року.</p>
	<p>5. Особи з особливими освітніми потребами можуть розпочинати здобуття початкової освіти з іншого віку, а тривалість здобуття ними початкової та базової середньої освіти може бути подовжена з доповненням освітньої програми корекційно-розвитковим складником. Особливості здобуття такими особами повної загальної середньої освіти визначаються спеціальним законом.</p>

Нормативно-правова база повної загальної середньої освіти України:
ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про повну загальну середню освіту», ЗУ «Про охорону дитинства», Конвенція про права дитини, Концепція Нової української школи (НУШ), Указ Президента України «Про Національну доктрину розвитку освіти», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про освітній округ», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників» та ін.

4. Позашкільна освіта.

Позашкільна освіта	<p>1. Метою позашкільної освіти є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності.</p>
	<p>2. Позашкільна освіта може здобуватися одночасно із здобуттям дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти. Компетентності, здобуті за програмами позашкільної освіти, можуть враховуватися та визнаватися на відповідному рівні освіти.</p>
	<p>3. Здобуття позашкільної освіти забезпечується закладами позашкільної освіти різних типів, форм власності та підпорядкування, іншими закладами освіти, сім'єю, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами, організаціями та іншими юридичними і фізичними особами.</p>
	<p>4. Державні заклади позашкільної освіти утворюються центральними органами виконавчої влади та фінансуються за кошти державного бюджету. Інші заклади позашкільної освіти утворюються органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, у тому числі релігійними організаціями, статути (положення) яких зареєстровано у встановленому законодавством порядку, іншими юридичними і фізичними особами, за наявності необхідної матеріально-технічної та науково-методичної бази, педагогічних та інших працівників.</p>
	<p>5. Фінансування позашкільної освіти здійснюється за кошти засновника, державного та/або місцевих бюджетів, батьків, з інших джерел, не заборонених законодавством.</p>

Нормативно-правова база позашкільної освіти України:

ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про позашкільну освіту», ЗУ «Про охорону дитинства», Конвенція про права дитини, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку типів позашкільних навчальних закладів і Положення про позашкільний навчальний заклад» та ін.

Заклад позашкільної освіти – складова системи позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів.

Структуру позашкільної освіти становлять:

→ заклади позашкільної освіти;

→ інші заклади освіти як центри позашкільної освіти, до числа яких належать: заклади загальної середньої освіти незалежно від підпорядкування, типів і форм власності, в тому числі школи соціальної реабілітації, міжшкільні навчально-виробничі комбінати, заклади професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої;

→ гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі закладів загальної середньої освіти, міжшкільних навчально-виробничих комбінатів, закладів професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої;

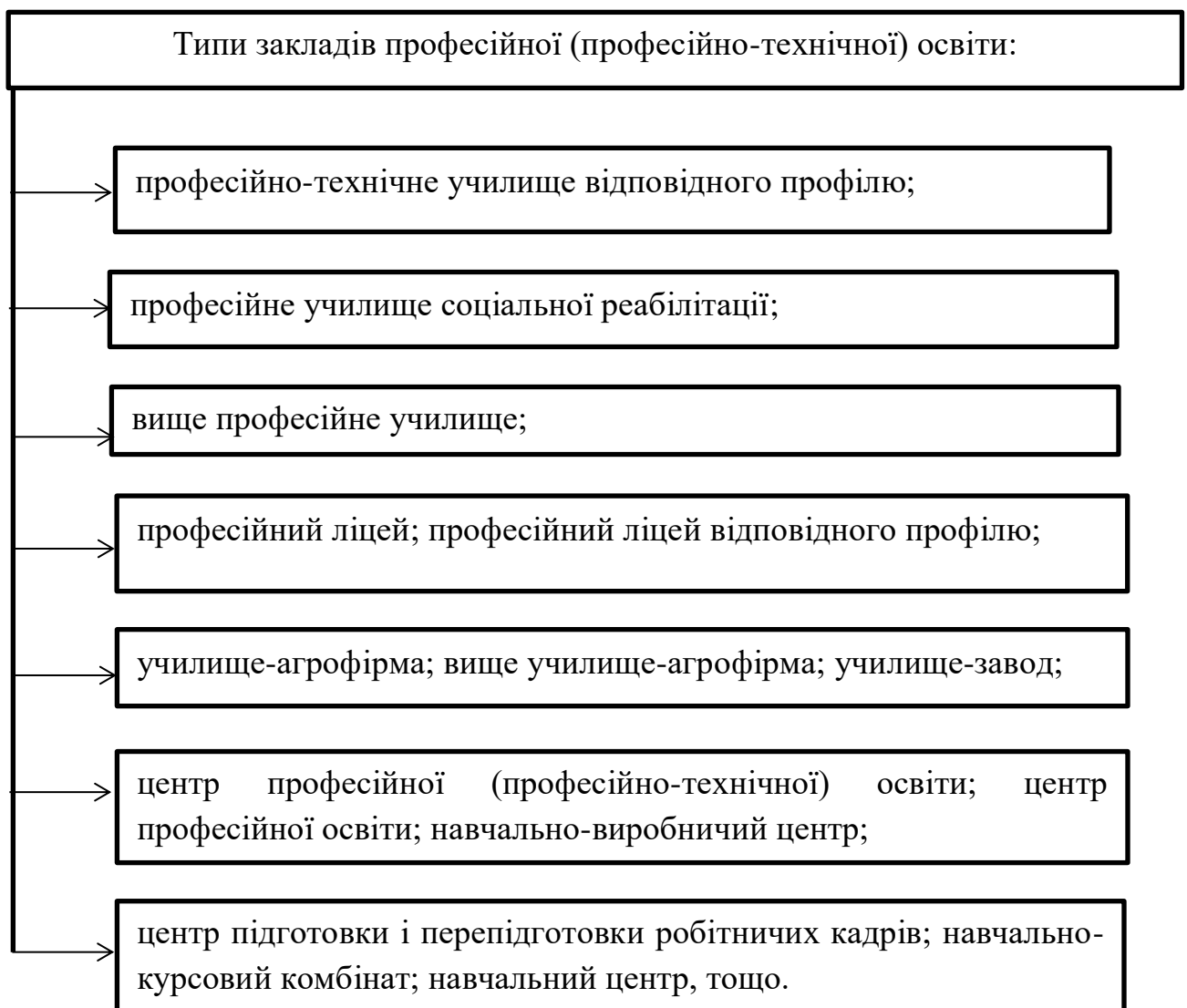
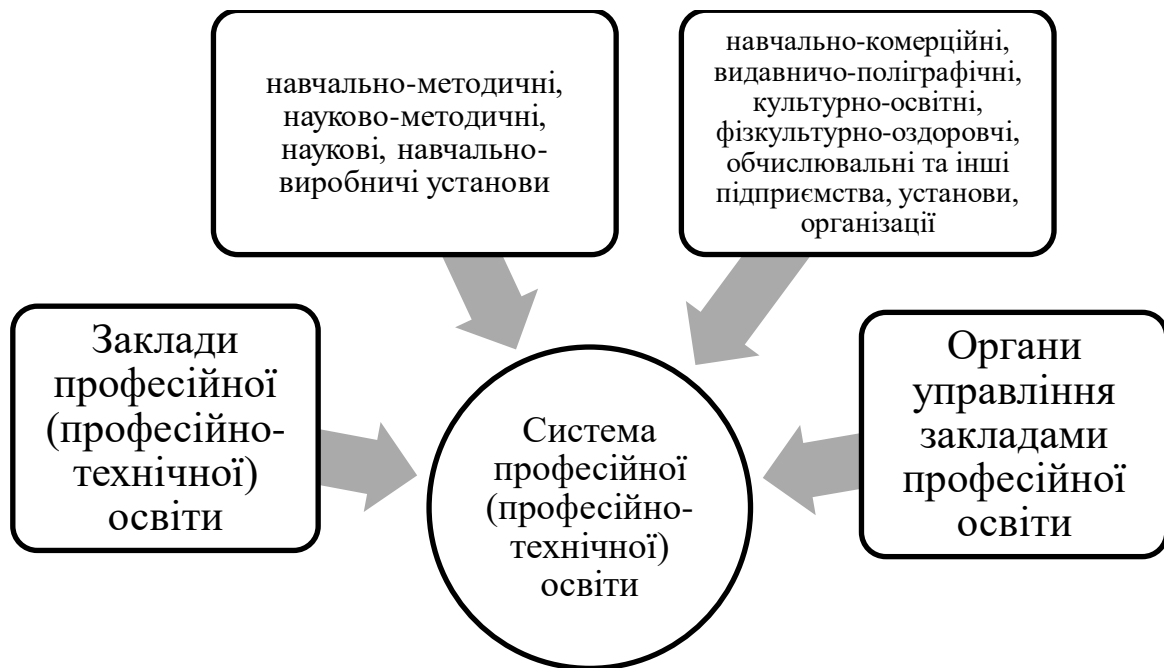
→ клуби та об'єднання за місцем проживання незалежно від підпорядкування, типів і форм власності; культурно-освітні, фізкультурно-оздоровчі, спортивні та інші заклади освіти, установи; фонди, асоціації, діяльність яких пов'язана із функціонуванням позашкільної освіти.

5. Професійна (професійно-технічна) освіта.

Професійна (професійно-технічна) освіта	1. Метою професійної (професійно-технічної) освіти є формування і розвиток професійних компетентностей особи, необхідних для професійної діяльності за певною професією у відповідній галузі, забезпечення її конкурентоздатності на ринку праці та мобільності і перспектив кар'єрного зростання впродовж життя.
	2. Професійна (професійно-технічна) освіта здобувається на основі базової або повної загальної середньої освіти. Здобуття професійної (професійно-технічної) освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним здобуттям профільної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту.
	3. Рівнями професійної (професійно-технічної) освіти є: перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти.
	4. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають право здійснювати за відповідними стандартами підготовку фахівців, компетентності яких відповідають п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій. Ліцензування такої освітньої діяльності та акредитація відповідних освітніх програм здійснюються в загальному порядку.

Нормативно-правова база професійної освіти України:

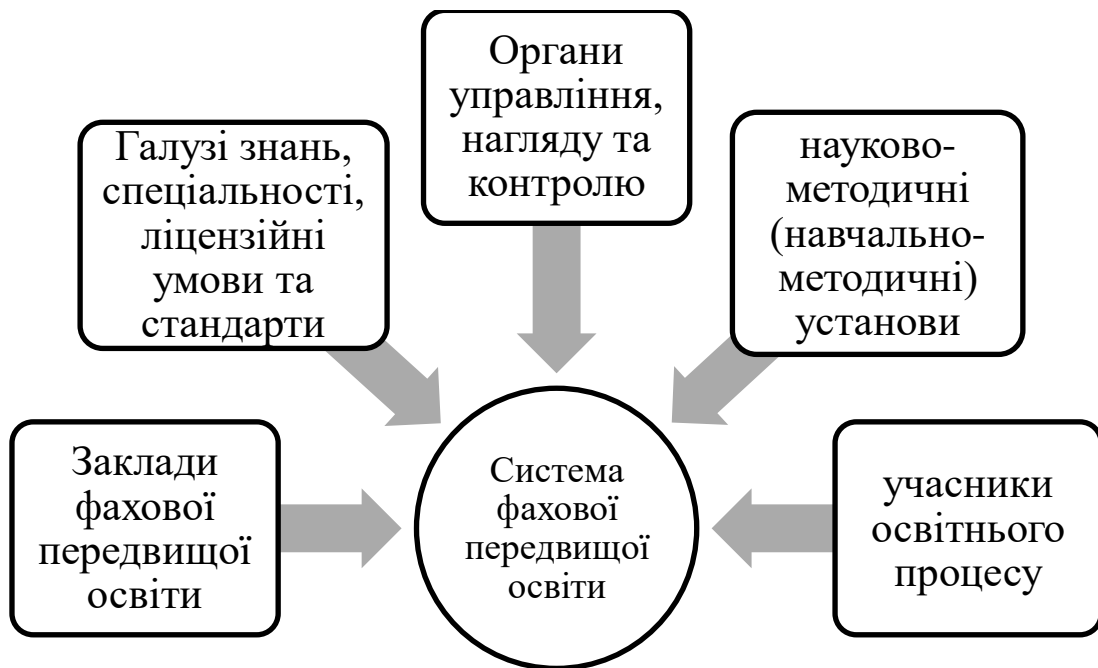
ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про професійно-технічну освіту», Конвенція про права дитини, Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про професійно-технічний навчальний заклад», Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державного стандарту професійно-технічної освіти» та ін.

6. Фахова передвища освіта.

Фахова передвища освіта	<p>1. Фахова передвища освіта спрямована на формування та розвиток освітньої кваліфікації, що підтверджує здатність особи до виконання типових спеціалізованих завдань у певній галузі професійної діяльності, пов'язаних з виконанням виробничих завдань підвищеної складності та/або здійсненням обмежених управлінських функцій, що характеризуються певною невизначеністю умов та потребують застосування положень і методів відповідної науки, і завершується здобуттям відповідної освітньої та/або професійної кваліфікації.</p>
	<p>2. Фахова передвища освіта здобувається на основі повної або базової середньої освіти. Здобуття фахової передвищої освіти на основі базової середньої освіти здійснюється з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти та отриманням відповідного документа про повну загальну середню освіту.</p>
	<p>3. Система фахової передвищої освіти передбачає здобуття кваліфікацій, що відповідають п'ятому рівню Національної рамки кваліфікацій.</p>
	<p>4. Заклади фахової передвищої освіти також мають право здійснювати за відповідними стандартами підготовку фахівців, компетентності яких відповідають третьому та четвертому рівням Національної рамки кваліфікацій. Ліцензування такої освітньої діяльності та акредитація відповідних освітніх програм здійснюються в загальному порядку.</p>
	<p>5. Заклади фахової передвищої освіти можуть утворювати навчально-методичні, навчальні, науково-виробничі та інші об'єднання за галузевими або професійними ознаками.</p>
	<p>6. Особа, яка здобула ступінь фахової передвищої освіти, може продовжити навчання на рівнях вищої освіти, у тому числі за скороченою програмою підготовки. Порядок, умови, форми та особливості здобуття фахової передвищої освіти визначаються спеціальним законом.</p>

Нормативно-правова база фахової передвищої освіти України:
ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про фахову передвищу освіту», Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти та ін.

Типи закладів фахової передвищої освіти:

фаховий коледж - заклад фахової передвищої освіти або структурний підрозділ закладу вищої освіти, іншої юридичної особи, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти, може проводити дослідницьку та/або творчу мистецьку, та/або спортивну діяльність, забезпечувати поєднання теоретичного навчання з навчанням на робочих місцях;

військовий коледж сержантського складу - заклад фахової передвищої військової освіти або структурний підрозділ вищого військового навчального закладу, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти, може проводити прикладні наукові дослідження, забезпечувати поєднання теоретичного навчання з практичною військовою підготовкою;

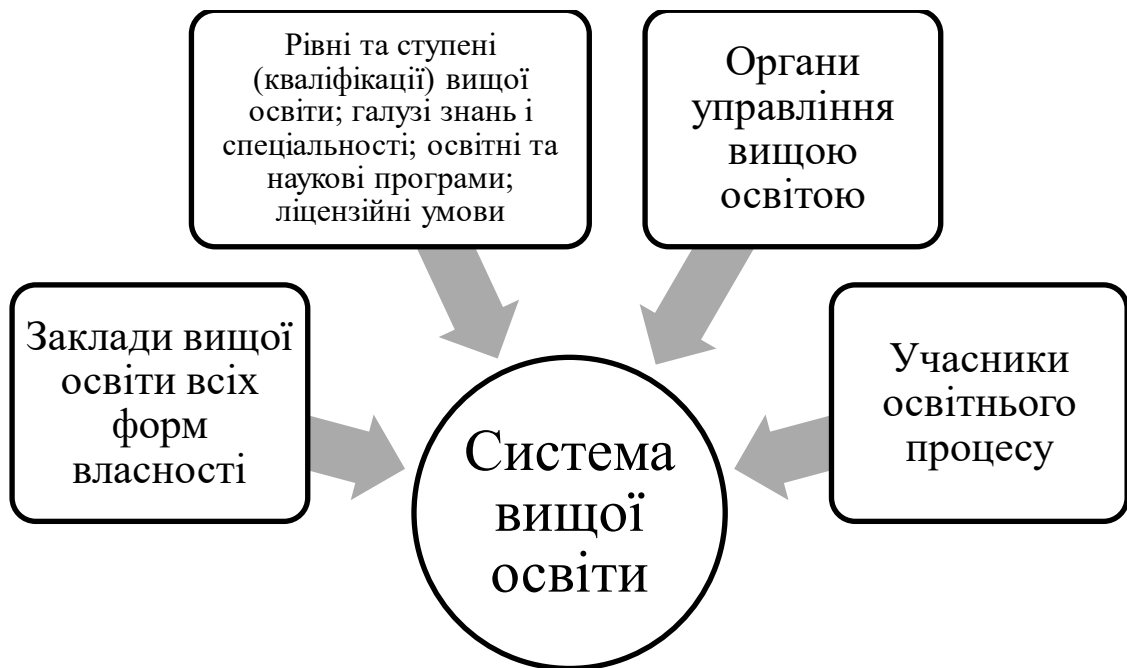
фаховий коледж із специфічними умовами навчання - заклад фахової передвищої освіти із специфічними умовами навчання або структурний підрозділ закладу вищої освіти із специфічними умовами навчання, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям фахової передвищої освіти, може проводити прикладні наукові дослідження, забезпечувати поєднання теоретичного навчання з практичною підготовкою для потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, інших центральних органів виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах охорони державного кордону, цивільного захисту, кримінально-виконавчої системи.

7. Вища освіта.

Вища освіта	<p>1. Метою вищої освіти є здобуття особою високого рівня наукових та/або творчих мистецьких, професійних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності за певною спеціальністю чи в певній галузі знань.</p>
	<p>2. Вища освіта здобувається на основі повної загальної середньої освіти.</p> <p>Рівні, ступені вищої освіти, порядок, умови, форми та особливості її здобуття визначаються спеціальним законом.</p>
	<p>3. Наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність закладів вищої освіти (для закладів вищої освіти культурологічного та мистецького спрямування - мистецька діяльність) є обов'язковою та невід'ємною складовою частиною їхньої освітньої діяльності.</p>
	<p>4. Складовою освітньої програми вищої освіти мистецького спрямування є асистентура-стажування, яке проводиться в університетах та академіях на основі ступеня магістра і є основною формою підготовки мистецьких виконавських кадрів вищої кваліфікації.</p>

Нормативно-правова база вищої освіти України:

ЗУ «Про освіту», ЗУ «Про вищу освіту», ЗУ «Про наукову і науково-технічну діяльність», ЗУ «Про інноваційну діяльність», Постанова КМУ «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти», Постанова КМУ «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти», Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, Наказ МОН «Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти» та ін.

Типи закладів вищої освіти:

→ **університет** - багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

→ **академія, інститут** - галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) заклад вищої освіти, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність;

→ **коледж** - заклад вищої освіти або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступеня бакалавра та/або молодшого бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження та/або творчу мистецьку діяльність.

ТЕМА 3. Правовий статус закладів освіти та особливості їх функціонування.

1. Організаційно-правовий статус закладів освіти.

Організаційно-правовий статус закладів освіти

Заклад освіти як суб'єкт господарювання може діяти в одному з таких статусів:

неприбутковий
заклад освіти;

бюджетна
установа;

прибутковий
заклад освіти.

Заклад освіти залежно від засновника може діяти як **державний, комунальний, приватний чи корпоративний.**

Заклад освіти може здійснювати освітню діяльність одночасно на різних рівнях освіти та за різними видами освіти, утворювати для цього структурні підрозділи.

Заклад освіти для здійснення статутної діяльності може на договірних засадах об'єднуватися з іншими юридичними особами, створюючи освітні, освітньо-наукові, наукові, освітньо-виробничі та інші об'єднання, кожен із учасників якого зберігає статус юридичної особи.

Статус, організаційно-правова форма, тип закладу освіти визначаються засновником і зазначаються в установчих документах закладу освіти.

Заклади освіти всіх форм власності мають рівні права і обов'язки у провадженні освітньої діяльності відповідно до законодавства.

Заклади освіти діють на підставі власних установчих документів, що затверджуються їх засновниками відповідно до законодавства.

2. Автономія закладу освіти.

Держава гарантує
академічну, організаційну, фінансову і кадрову
автономію закладів освіти.

Обсяг автономії закладів освіти визначається ЗУ «Про освіту», спеціальними законами та установчими документами закладу освіти.

Академічна автономія базується на дотриманні принципів педагогічної свободи, передбачає право педагогічних і науково-педагогічних працівників на: самостійне планування роботи, вирішення питань освітнього процесу; організацію науково-дослідної роботи; розроблення авторських освітніх програм або вільний вибір освітніх програм; вибору методів, засобів і способів здійснення освітньої діяльності, розробку і використання власних авторських методик; вибору підручників та іншого навчально-методичного забезпечення.

Організаційна автономія передбачає право закладу освіти на: розробку проекту статуту закладу та внесення пропозицій щодо його змін; затвердження штатного розпису в межах установленого фонду заробітної плати; прийняття на роботу та звільнення педагогічних та інших категорій працівників, а не лише технічний персонал, зокрема і за контрактом; створювати управлінську команду та педагогічний колектив; організацію відкритого освітнього простору та розвиток організаційної культури.

Фінансова автономія передбачає: вирішувати питання економічної діяльності, самостійного використання всіх видів асигнувань і мають набути повноважень розпорядника бюджетних коштів; публічне формування бюджету та публічне звітування; право закладу на встановлення надбавок і премій працівникам, стипендій учням; право керівника закладу на преміювання та встановлення додаткових надбавок, премій за інноваційну та науково-дослідну роботу та інші види соціально значущої освітньо - громадської діяльності тощо; визнання та законодавче закріплення закладів освіти як соціоекономічних систем, які надають освітні послуги та додаткові освітні послуги, потрібні для дітей/учнів, зокрема для дітей з особливими потребами.

Кадрова автономія закладу освіти передбачає право на призначення і звільнення педагогічних та науково-педагогічних працівників у закладах освіти керівником закладу згідно установленим Законом порядку.

3. Управління закладом освіти.

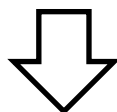
Управління закладом освіти

Управління закладом освіти в межах повноважень, визначених законами та установчими документами цього закладу, здійснюють:

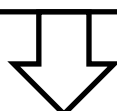
4. Права і обов'язки засновника закладу освіти.

Права і обов'язки засновника закладу освіти

Засновник закладу освіти або уповноважена ним особа:

- ❖ затверджує установчі документи закладу освіти, їх нову редакцію та зміни до них;
- ❖ укладає строковий трудовий договір (контракт) з керівником закладу освіти, обраним (призначеним) у порядку, встановленому законодавством та установчими документами закладу освіти;
- ❖ розриває строковий трудовий договір (контракт) з керівником закладу освіти з підстав та у порядку, визначених законодавством та установчими документами закладу освіти;
- ❖ затверджує кошторис та приймає фінансовий звіт закладу освіти у випадках та порядку, визначених законодавством;
- ❖ здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю закладу освіти;
- ❖ здійснює контроль за дотриманням установчих документів закладу освіти;
- ❖ забезпечує створення у закладі освіти інклюзивного освітнього середовища, універсального дизайну та розумного пристосування.

Засновник закладу освіти зобов'язаний:

- ❖ забезпечити утримання та розвиток матеріально-технічної бази заснованого ним закладу освіти на рівні, достатньому для виконання вимог стандартів освіти та ліцензійних умов;
- ❖ у разі реорганізації чи ліквідації закладу освіти забезпечити здобувачам освіти можливість продовжити навчання на відповідному рівні освіти;
- ❖ забезпечити відповідно до законодавства створення в закладі освіти безперешкодного середовища для учасників освітнього процесу, зокрема для осіб з особливими освітніми потребами.

5. Керівник закладу освіти та колегіальні органи управління.

Керівник закладу освіти здійснює безпосереднє управління закладом і несе відповідальність за освітню, фінансово-господарську та іншу діяльність закладу освіти.

Керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень:

→ організовує діяльність закладу освіти;

→ вирішує питання фінансово-господарської діяльності закладу освіти;

→ призначає на посаду та звільняє з посади працівників, визначає їх функціональні обов'язки;

→ забезпечує організацію освітнього процесу та здійснення контролю за виконанням освітніх програм;

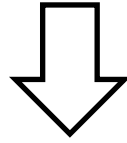
→ забезпечує функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;

→ забезпечує умови для здійснення дієвого та відкритого громадського контролю за діяльністю закладу освіти;

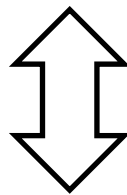
→ сприяє та створює умови для діяльності органів самоврядування закладу освіти;

→ сприяє здоровому способу життя здобувачів освіти та працівників закладу освіти тощо.

Колегіальні органи управління
закладів освіти

Основним колегіальним органом управління закладу освіти є **вчена або педагогічна рада**, яка створюється у випадках і порядку, передбачених спеціальними законами.

Основні повноваження, відповідальність, порядок формування і діяльності колегіальних органів управління закладу освіти визначаються законодавством та установчими документами закладу освіти.

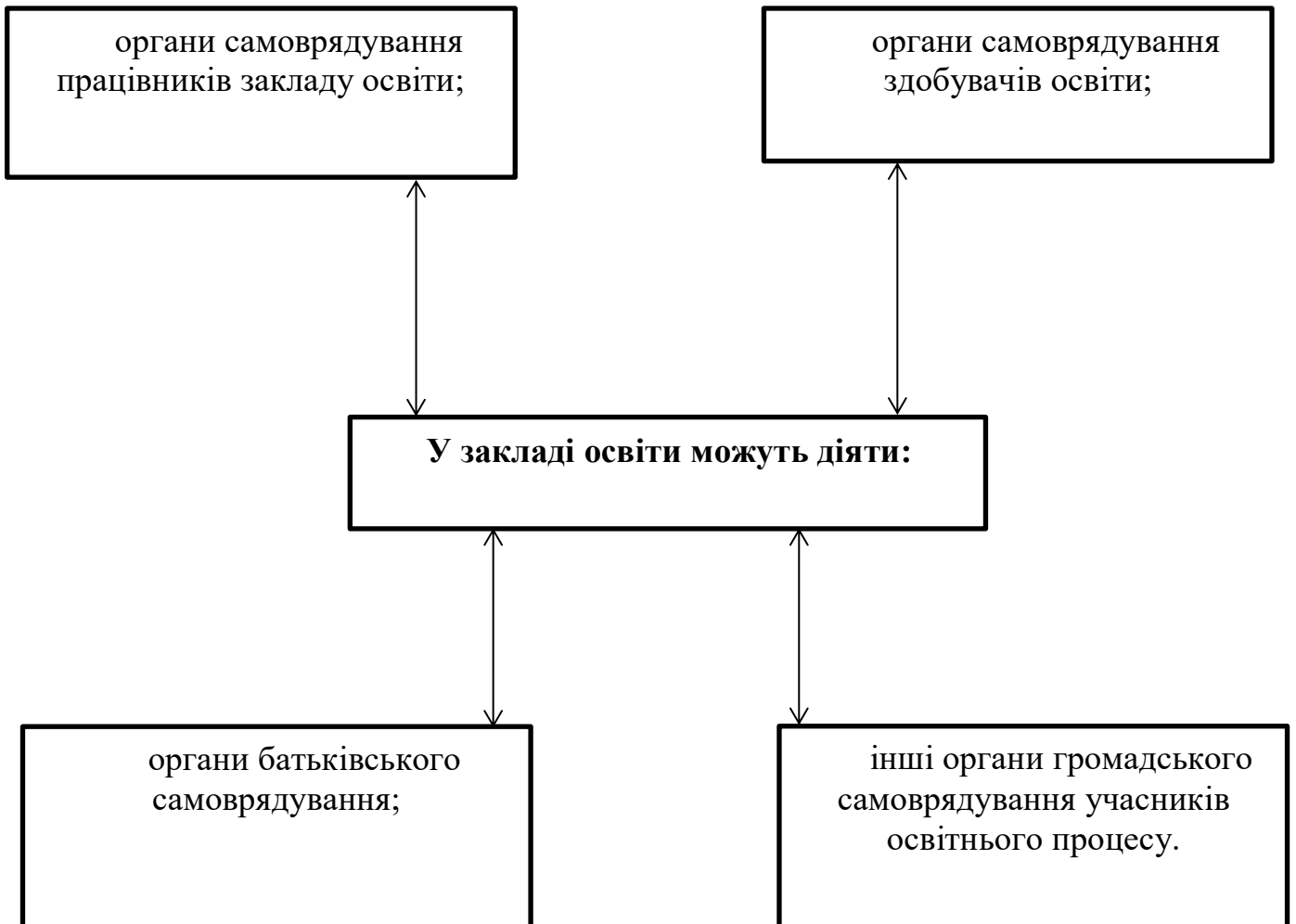
Вчена рада — колегіальний орган у закладах вищої освіти і науково-дослідних інститутах.

Педагогічна рада або педрада — колегіальний орган управління дошкільним, середнім та вищим навчальним закладом I чи II рівня акредитації. Є дорадчим органом, створеним для вирішення основних питань діяльності навчального закладу.

6. Громадське самоврядування в закладі освіти та наглядова рада.

Громадське самоврядування в закладі освіти

Громадське самоврядування в закладі освіти - це право учасників освітнього процесу як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування колективно вирішувати питання організації та забезпечення освітнього процесу в закладі освіти, захисту їхніх прав та інтересів, організації дозвілля та оздоровлення, брати участь у громадському нагляді (контролі) та в управлінні закладом освіти у межах повноважень, визначених законом та установчими документами закладу освіти.

Наглядова (підкувальна) рада закладу освіти

Наглядова (підкувальна) рада закладу освіти створюється за рішенням засновника відповідно до спеціальних законів. Порядок формування наглядової (підкувальної) ради, її відповідальність, перелік і строк повноважень, а також порядок її діяльності визначаються спеціальними законами та установчими документами закладу освіти.

Наглядова (підкувальна) рада закладу освіти сприяє вирішенню перспективних завдань його розвитку, залученню фінансових ресурсів для забезпечення його діяльності з основних напрямів розвитку і здійсненню контролю за їх використанням, ефективній взаємодії закладу освіти з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, науковою громадськістю, громадськими організаціями, юридичними та фізичними особами.

Члени наглядової (підкувальної) ради закладу освіти мають право брати участь у роботі колегіальних органів закладу освіти з правом дорадчого голосу.

До складу наглядової (підкувальної) ради закладу освіти не можуть входити здобувачі освіти та працівники цього закладу освіти.

Наглядова (підкувальна) рада має право:

- брати участь у визначенні стратегії розвитку закладу освіти та контролювати її виконання;
- сприяти залученню додаткових джерел фінансування;
- аналізувати та оцінювати діяльність закладу освіти та його керівника;
- контролювати виконання кошторису та/або бюджету закладу освіти і вносити відповідні рекомендації та пропозиції, що є обов'язковими для розгляду керівником закладу освіти;
- вносити засновнику закладу освіти подання про заохочення або відкликання керівника закладу освіти з підстав, визначених законом;
- здійснювати інші права, визначені спеціальними законами та/або установчими документами закладу освіти.

7. Прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти.

Заклади освіти формують відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та оприлюднюють таку інформацію. Доступ до такої інформації осіб з порушенням зору може забезпечуватися в різних формах та з урахуванням можливостей закладу освіти.

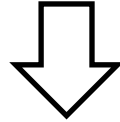
Заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах (у разі їх відсутності - на веб-сайтах своїх засновників) відкритий доступ до такої інформації та документів:

статут закладу освіти;	напрями наукової та/або мистецької діяльності (для закладів вищої освіти);
ліцензії на провадження освітньої діяльності;	наявність гуртожитків та вільних місць у них, розмір плати за проживання;
сертифікати про акредитацію освітніх програм, сертифікат про інституційну акредитацію закладу вищої освіти;	результати моніторингу якості освіти;
структура та органи управління закладу освіти;	річний звіт про діяльність закладу освіти;
кадровий склад закладу освіти згідно з ліцензійними умовами;	правила прийому до закладу освіти;
освітні програми, що реалізуються в закладі освіти, та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою;	умови доступності закладу освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами;
територія обслуговування, закріплена за закладом освіти його засновником (для закладів дошкільної та загальної середньої освіти);	розмір плати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації здобувачів освіти;
ліцензований обсяг та фактична кількість осіб, які навчаються у закладі освіти;	перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання та оплати;
мова (мови) освітнього процесу;	правила поведінки здобувача освіти в закладі освіти;
наявність вакантних посад, порядок і умови проведення конкурсу на їх заміщення (у разі його проведення);	план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладі освіти;
матеріально-технічне забезпечення закладу освіти (згідно з ліцензійними умовами);	порядок подання та розгляду (з дотриманням конфіденційності) заяв про випадки булінгу в закладі освіти

ТЕМА 4. Учасники освітнього процесу та стандарти освіти в Україні.

1. Права та обов'язки здобувачів освіти.

ПРАВА ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

навчання впродовж життя

індивідуальну освітню траєкторію

якісні освітні послуги

справедливе та об'єктивне оцінювання результатів навчання

відзначення успіхів у своїй діяльності

безпечні та нешкідливі умови навчання, утримання і праці

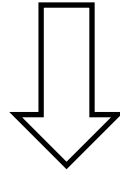
повагу людської гідності

захист під час освітнього процесу

доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій

трудова діяльність у позанавчальний час

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

виконувати вимоги освітньої програми

поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу

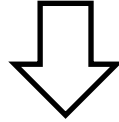
відповідально та дбайливо ставитися до власного здоров'я, здоров'я оточуючих, довкілля

дотримуватися установчих документів

повідомляти керівництво закладу освіти про факти булінгу (цькування).

2. Права та обов'язки педагогічних і науково-педагогічних працівників.

**ПЕДАГОГІЧНІ ТА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ
ПРАЦІВНИКИ МАЮТЬ ПРАВО НА**

академічну свободу

педагогічну ініціативу

розроблення та впровадження авторських
навчальних програм

підвищення кваліфікації, перепідготовку

вільний вибір освітніх програм

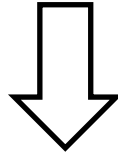
доступ до інформаційних ресурсів і комунікацій

відзначення успіхів у своїй захист професійної честі
та гідності

подовжену оплачувану відпустку

захист під час освітнього процесу від будь-яких
форм насильства та експлуатації

ОБОВ'ЯЗКИ ПЕДАГОГІЧНИХ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

постійно підвищувати свій професійний і загальнокультурний рівні

виконувати освітню програму для досягнення здобувачами освіти передбачених нею результатів навчання

сприяти розвитку здібностей здобувачів освіти

дотримуватися педагогічної етики

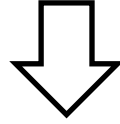
формувати у здобувачів освіти усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України

формувати у здобувачів освіти прагнення до взаєморозуміння, миру, злагоди

додержуватися установчих документів та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти

3. Права та обов'язки батьків здобувачів освіти.

ПРАВА БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ (або осіб, що їх замінюють)

захищати відповідно до законодавства права та законні інтереси здобувачів освіти

звертатися до закладів освіти, органів управління освітою з питань освіти

обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти

брати участь у громадському самоврядуванні закладу освіти, зокрема обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування закладу освіти

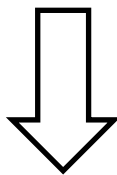
завчасно отримувати інформацію про всі заплановані у закладі освіти та позапланові педагогічні, психологічні, медичні, соціологічні заходи, дослідження, обстеження, педагогічні експерименти та надавати згоду на участь у них дитини

брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини та/або індивідуального навчального плану

отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є) і результати оцінювання якості освіти у закладі освіти та його освітньої діяльності

ОБОВ'ЯЗКИ БАТЬКІВ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

(або осіб, що їх замінюють)

виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини

сприяти виконанню дитиною освітньої програми

поважати гідність, права, свободи і законні інтереси дитини

дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини

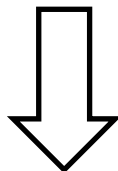
формувати у дітей усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України

дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти

сприяти керівництву закладу освіти у проведенні розслідування щодо випадків булінгу

4. Державні гарантії учасникам освітнього процесу в Україні.

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ЗДОБУВАЧАМ ОСВІТИ

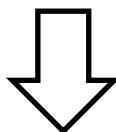
Особи, які здобувають повну загальну середню освіту в закладах освіти не за місцем проживання, на період навчання забезпечуються гуртожитками

Органи місцевого самоврядування забезпечують пільговий проїзд учнів

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування забезпечують безоплатним гарячим харчуванням осіб пільгових категорій

З метою здобуття освіти здобувачі освіти можуть забезпечуватися відповідно до законодавства фінансовою державною підтримкою

ДЕРЖАВНІ ГАРАНТІЇ ПЕДАГОГІЧНИМ І НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИМ ПРАЦІВНИКАМ

належні умови праці та медичне обслуговування

оплату підвищення кваліфікації

правовий, соціальний, професійний захист

диференціацію посадових окладів відповідно до кваліфікаційних категорій

виплату педагогічним працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі до одного посадового окладу

виплату педагогічним і науково-педагогічним працівникам допомоги на оздоровлення у розмірі місячного посадового окладу

за особливі трудові заслуги педагогічні та науково-педагогічні працівники можуть бути нагороджені державними нагородами

5. Стандарти освіти та освітні програми.

Стандарт освіти є змістовним ядром освіти, який містить у собі матеріал, необхідний і достатній для забезпечення завдань освіти. На основі цього документу створюються варіативні програми і підручники для різних закладів освіти. Стандарт освіти відображає мінімум змісту освіти.

Освітня програма – це єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання.

Державний стандарт дошкільної освіти України — це Базовий компонент дошкільної освіти, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, що затверджуються Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. У ньому зведено норми і положення, що визначають державні вимоги до рівня освіченості, розвиненості та вихованості дитини 6(7) років; сумарний кінцевий показник набутих дитиною компетенцій перед її вступом до школи.

Державні стандарти загальної середньої освіти – це вимоги до обов’язкових результатів навчання та компетентностей здобувача загальної середньої освіти відповідного рівня.

Документи визначають загальний обсяг навчального навантаження та форми державної атестації здобувачів освіти на відповідному рівні загальної середньої освіти, характеристики змісту навчання, принципи організації освітнього процесу, систему управління змістом освіти, змістові лінії та очікувані результати навчання за освітніми галузями.

Відповідно до пункту 3 статті 12 Закону «Про освіту» повна загальна середня освіта має три рівня освіти – початкова освіта, базова середня освіта та профільна середня освіта. Тому в рамках реформи загальної середньої освіти розробляються:

- **Державний стандарт початкової загальної освіти;**
- **Державний стандарт базової середньої освіти;**
- **Державний стандарт профільної середньої освіти.**

Державні стандарти затверджується постановою Кабінету міністрів України і переглядаються не менше одного разу на 10 років. Зміна змісту й обсягу Державних стандартів загальної середньої освіти іншими органами виконавчої влади не допускається.

Заклад загальної середньої освіти створює умови для досягнення здобувачами результатів навчання та забезпечує відповідність рівня загальної середньої освіти Державним стандартам.

На основі Державних стандартів розробляються:

- Базовий навчальний план (є складовою частиною стандарту);
- Типові освітні програми (затверджує МОН);
- Типові навчальні плани (затверджує МОН);
- Освітня програма (схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником у разі розробки документа на основі типових освітніх програм);
- Робочий навчальний план закладу освіти (схвалюється педагогічною радою закладу освіти та затверджується його керівником).

Державний стандарт професійно-технічної освіти встановлює державні вимоги до змісту професійно-технічної освіти, рівня професійної кваліфікації випускників професійно-технічних навчальних закладів, основних обов'язкових засобів навчання та освітнього рівня вступників до зазначених закладів.

Державний стандарт є обов'язковим для виконання усіма професійно-технічними навчальними закладами, підприємствами, установами та організаціями, що здійснюють або забезпечують підготовку кваліфікованих робітників, незалежно від їх підпорядкування та форми власності.

Державний стандарт професійно-технічної освіти містить:

- освітньо-кваліфікаційну характеристику випускника професійно-технічного навчального закладу;
- типовий навчальний план підготовки кваліфікованих робітників;
- типові навчальні програми з навчальних предметів, виробничого навчання і виробничої практики, передбачених типовим навчальним планом;
- систему контролю знань, умінь і навичок учнів, слухачів та критерії кваліфікаційної атестації випускників;
- перелік основних обов'язкових засобів навчання.

Систему **стандартів вищої освіти** складають:

- *Державний стандарт вищої освіти,*
- *галузеві стандарти вищої освіти,*
- *стандарти вищої освіти закладів вищої освіти.*

Стандарти вищої освіти є основою оцінки якості вищої освіти та професійної підготовки, а також якості освітньої діяльності закладів вищої освіти незалежно від їх типів, рівнів акредитації та форм навчання.

Державний стандарт вищої освіти містить складові:

- перелік кваліфікацій за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями;
- перелік напрямів та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у закладах вищої освіти за відповідними освітньо-кваліфікаційними рівнями;
- вимоги до освітніх рівнів вищої освіти;
- вимоги до освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти.

6. Кваліфікації та документи про освіту.

Освітня кваліфікація – це визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання

Професійна кваліфікація - це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність.

Кваліфікаційні центри - це суб'єкти, уповноважені на оцінювання і визнання результатів навчання осіб (зокрема, здобутих шляхом неформальної чи інформальної освіти), присвоєння та/або підтвердження відповідних професійних кваліфікацій

Кваліфікації за обсягом класифікуються на

повні

часткові

Кваліфікації за змістом

освітні

професійні

В Україні функціонують такі рамки кваліфікацій

Національна рамка кваліфікацій

галузеві рамки кваліфікацій

Національна рамка кваліфікацій призначена для впорядкування освітніх і професійних кваліфікацій.

Кількість кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій відповідає кількості рівнів Європейської рамки кваліфікацій.

Національна рамка кваліфікацій, а також зміни до неї затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Національна рамка кваліфікацій призначена для використання органами державної влади та органами місцевого самоврядування, установами та організаціями, закладами освіти, роботодавцями, іншими юридичними та фізичними особами з метою розроблення, ідентифікації, співвіднесення, визнання, планування і розвитку кваліфікацій.

Національна система кваліфікацій - це сукупність інституцій і правових норм, що регулюють формування і розвиток освітніх та професійних кваліфікацій, їх відповідність потребам суспільства і ринку праці.

Професійний стандарт - це затверджені в установленому порядку вимоги до компетентностей працівників, що слугують основою для формування професійних кваліфікацій. Професійні стандарти можуть розроблятися роботодавцями, їх організаціями та об'єднаннями, органами державної влади, науковими установами, галузевими радами, громадськими об'єднаннями, іншими зацікавленими суб'єктами.

Після успішного завершення навчання за освітньою програмою здобувачі освіти (крім вихованців дошкільних закладів освіти) отримують відповідний **документ про освіту**.

Документи про освіту видаються закладами освіти та іншими суб'єктами освітньої діяльності.

Інформація про видані документи про середню, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу та вищу освіту вноситься до **Єдиного державного реєстру документів про освіту** в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

ТЕМА 5. Освіта та умови праці педагогічних працівників.

1. Вимоги до освіти та професійної кваліфікації педагогічного працівника.

1

- Педагогічну діяльність у закладах освіти здійснюють особи, які працюють на посадах педагогічних працівників.

2

- На посади педагогічних працівників приймаються особи, фізичний і психічний стан яких дозволяє здійснювати педагогічну діяльність та які мають освітню та/або професійну кваліфікацію, що відповідає встановленим законодавством, зокрема професійним стандартом (за наявності), кваліфікаційним вимогам до відповідних посад педагогічних працівників.

3

- Особам, які здобули вищу, фахову передвищу чи професійну (професійно-технічну) освіту за педагогічною спеціальністю (педагогічну освіту), відповідний заклад освіти присвоює професійну кваліфікацію педагогічного працівника. Педагогічна освіта передбачає підготовку особи, результатом якої є набуття компетентностей зі спеціальності, педагогіки, психології, у тому числі шляхом проходження педагогічної практики, необхідних для забезпечення процесу навчання, виховання і розвитку особистості, у тому числі осіб з особливими освітніми потребами.

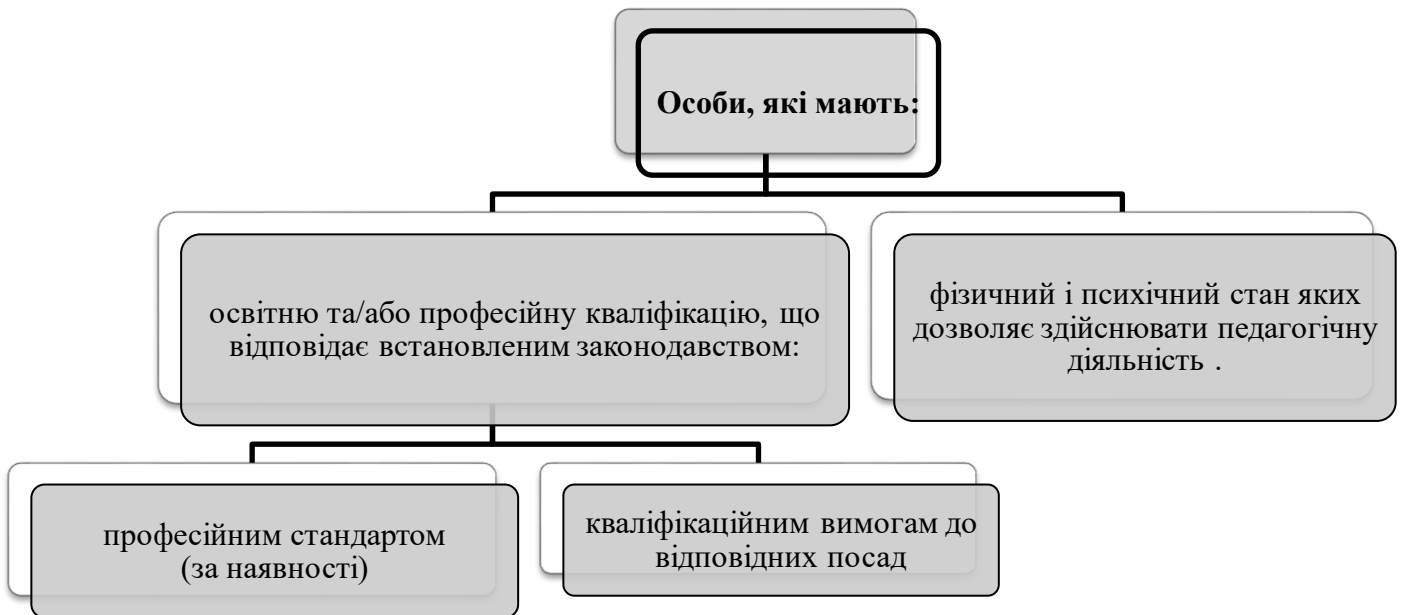
4

- Особам, які здобули у закладі освіти вищу, фахову передвищу чи професійну (професійно-технічну) освіту за іншою спеціальністю, цей заклад може присвоїти професійну кваліфікацію педагогічного працівника у разі, якщо це передбачено відповідною освітньою програмою.

5

- Особи, які здобули вищу, фахову передвищу чи професійну (професійно-технічну) освіту за іншою спеціальністю та яким не було присвоєно професійну кваліфікацію педагогічного працівника, можуть бути призначені на посаду педагогічного працівника строком на один рік.

На посаду педагогічних працівників приймаються:

Присвоєння кваліфікації педагогічного працівника

ПЕДАГОГІЧНА ІНТЕРНАТУРА

Особи, які не мають досвіду педагогічної діяльності та приймаються на посаду педагогічного працівника, протягом **першого року** роботи повинні пройти **педагогічну інтернатуру**.

Положення про педагогічну інтернатуру затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки (МОН).

Педагогічна інтернатура організовується відповідно до наказу керівника закладу освіти, що видається в день призначення особи на посаду педагогічного працівника.

Педагогічна інтернатура має передбачати заходи, що забезпечать здобуття та/або вдосконалення професійних компетентностей і педагогічної майстерності протягом першого року професійної діяльності педагогічного працівника, зокрема:

- супровід та підтримка у педагогічній діяльності з боку досвідченого педагогічного працівника (педагога-наставника);
- різні форми професійного розвитку (відвідування навчальних занять, опрацювання відповідної літератури тощо).

2. Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників.

1

•Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання.

2

•Підвищення кваліфікації може здійснюватися за різними видами та у різних формах
•Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право підвищувати кваліфікацію у закладах освіти, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою.
•Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право підвищувати кваліфікацію в інших суб'єктів освітньої діяльності, фізичних та юридичних осіб.
•Вид, форму та суб'єкта підвищення кваліфікації обирає педагогічний (науково-педагогічний) працівник.

3

•Педагогічна (вчена) рада закладу освіти на основі пропозицій педагогічних (науково-педагогічних) працівників затверджує щорічний план підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників (з відривом чи без відриву від освітнього процесу).

4

•Підвищення кваліфікації є необхідною умовою атестації педагогічного працівника та враховується під час обрання за конкурсом на посаду науково-педагогічного працівника.

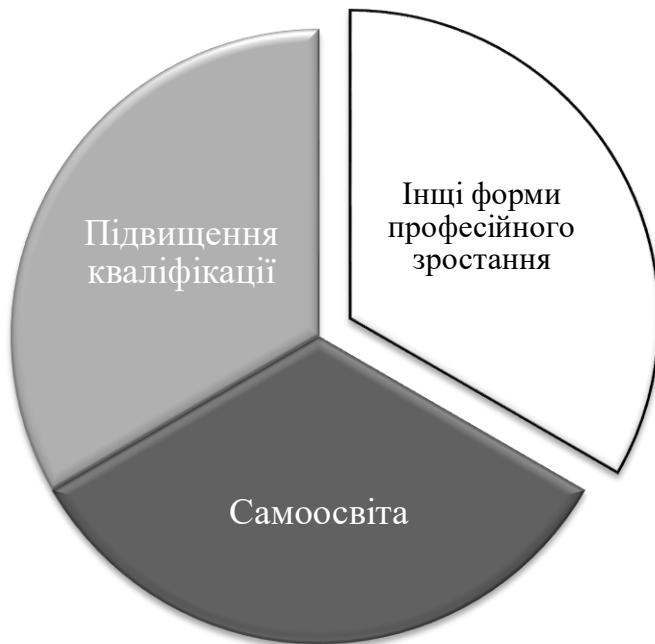
5

•Загальна кількість годин, відведена на підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника, що оплачується за кошти відповідних бюджетів, визначається законодавством.
•Кошти на підвищення кваліфікації педагогічних (науково-педагогічних) працівників отримує заклад освіти, який розподіляє їх за рішенням педагогічної (вченої) ради закладу освіти.
•Підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника може фінансуватися засновником закладу освіти, закладом освіти, в якому він працює, педагогічним (науково-педагогічним) працівником, а також іншими фізичними та юридичними особами.
•На час підвищення кваліфікації з відривом від освітнього процесу в обов'язі, визначеному законодавством, за педагогічним (науково-педагогічним) працівником зберігається місце роботи (посада) із збереженням середньої заробітної плати.

6

•Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, включаючи порядок оплати, умови і порядок визнання результатів підвищення кваліфікації, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Професійний розвиток педагогічних і науково-педагогічних працівників передбачає

Види підвищення кваліфікації

Навчання за освітньою програмою	Стажування	Сертифікаційні програми
Тренінги	Семінари	Семінари-практикуми
Семінари-наради	Семінари-тренінги	Вебінари
Майстер-класи		

Місце підвищення кваліфікації:

У закладах освіти

- Що мають ліцензію на підвищення кваліфікації.

Освітня діяльність

- за акредитованою освітньою програмою.

Інші суб'єкти освітньої діяльності, фізичні та юридичні особи

- визначається окремим рішенням педагогічної (вченої) ради.

Фінансування підвищення кваліфікації:

- 1 • заклад освіти, який розподіляє їх за рішенням педагогічної (вченої) ради закладу освіти.
- 2 • засновником закладу освіти
- 3 • закладом освіти, в якому він працює
- 4 • Педагогічним (науково-педагогічним) працівником
- 5 • Інші фізичні та юридичні особи

3. Робочий час педагогічних і науково-педагогічних працівників.

1

- Робочий час педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, виховної, методичної, організаційної роботи та іншої педагогічної діяльності, передбаченої трудовим договором.

2

- Робочий час науково-педагогічного працівника включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи.

3

- Конкретний перелік та обсяг видів робіт педагогічного і науково-педагогічного працівника встановлюються трудовим договором відповідно до законодавства.

4

- Норми педагогічного (навчального) навантаження педагогічних (науково-педагогічних) працівників на одну ставку встановлюються спеціальними законами.

5

- Засновник або уповноважений ним орган, керівники закладів освіти та їх структурних підрозділів не мають права вимагати від педагогічних і науково-педагогічних працівників виконання роботи, не передбаченої трудовим договором.

Робочий час педагогічного та науково-педагогічного працівника:

4. Оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників.

1

- Оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників здійснюється за рахунок коштів державного та/або місцевого бюджетів, коштів засновників, власних надходжень закладів освіти, грантів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

2

- Посадовий оклад педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії встановлюється в розмірі трьох мінімальних заробітних плат.
- Посадовий оклад педагогічного працівника кожної наступної кваліфікаційної категорії підвищується не менше ніж на 10 відсотків.
- Найменший посадовий оклад науково-педагогічного працівника встановлюється на 25 відсотків вище від посадового окладу педагогічного працівника найнижчої кваліфікаційної категорії.
- Кожний наступний посадовий оклад науково-педагогічного працівника підвищується не менше ніж на 10 відсотків від попереднього.
- Схеми посадових окладів (ставок заробітної плати) педагогічних і науково-педагогічних працівників державних і комунальних закладів освіти затверджуються Кабінетом Міністрів України.

3

- Науково-педагогічним, науковим та педагогічним працівникам закладів освіти встановлюються доплати за наукові ступені та вчені звання відповідно до закону.

4

- Педагогічним і науково-педагогічним працівникам встановлюються щомісячні надбавки за вислугу років у розмірах:
 - понад три роки - 10 відсотків;
 - понад 10 років - 20 відсотків;
 - понад 20 років - 30 відсотків посадового окладу.

5

- Педагогічний працівник, який пройшов сертифікацію, отримує щомісячну доплату в розмірі 20 відсотків посадового окладу (ставки заробітної плати) пропорційно до обсягу педагогічного навантаження протягом строку дії сертифіката.

6

- Заклад освіти має право за рахунок власних надходжень та інших джерел, не заборонених законодавством, встановлювати педагогічним і науково-педагогічним працівникам доплати, надбавки, премії та інші види заохочень.

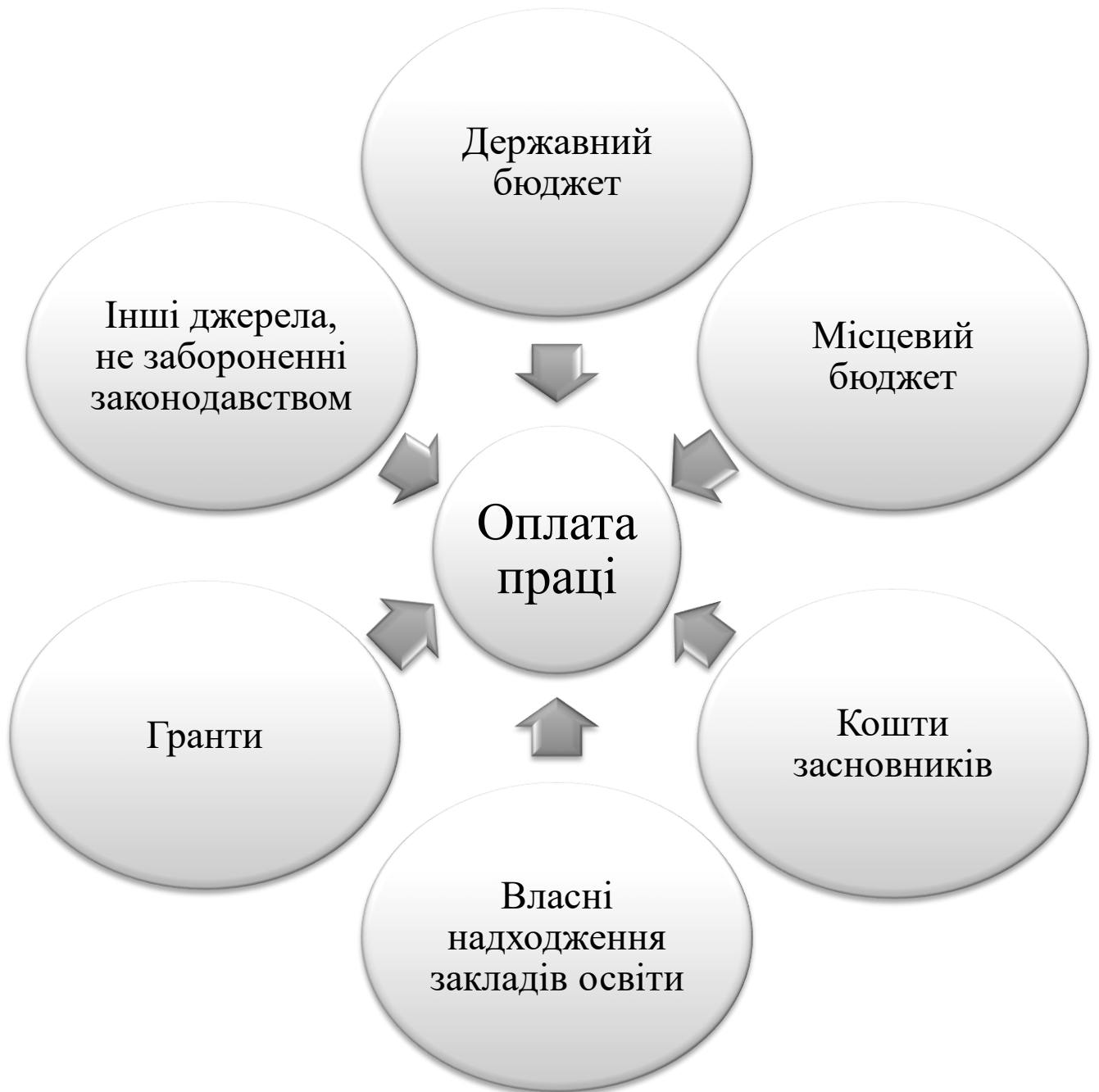
7

- Керівник закладу освіти відповідно до законодавства, установчих документів та колективного договору має право встановлювати педагогічним і науково-педагогічним працівникам доплати, надбавки, премії за використання в освітньому процесі іноземних мов, сучасних технологій, реалізацію інноваційних проектів тощо.

8

- Педагогічним і науково-педагогічним працівникам за рахунок власних надходжень закладів освіти може надаватися матеріальна допомога для вирішення соціально-побутових питань. Умови надання такої допомоги визначаються установчими документами закладів освіти або колективним договором.

Оплата праці педагогічних і науково-педагогічних працівників

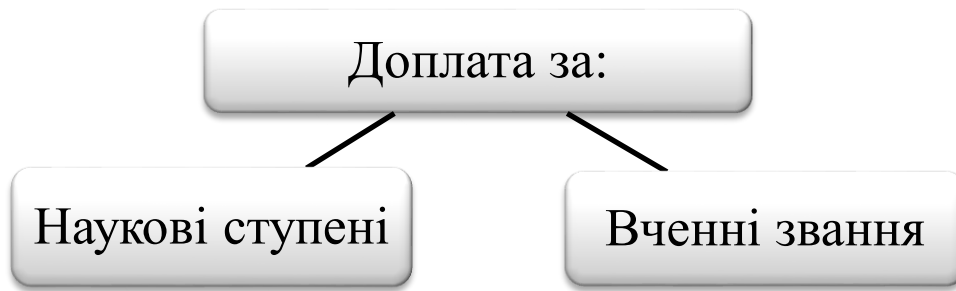
Посадовий оклад педагогічного працівника

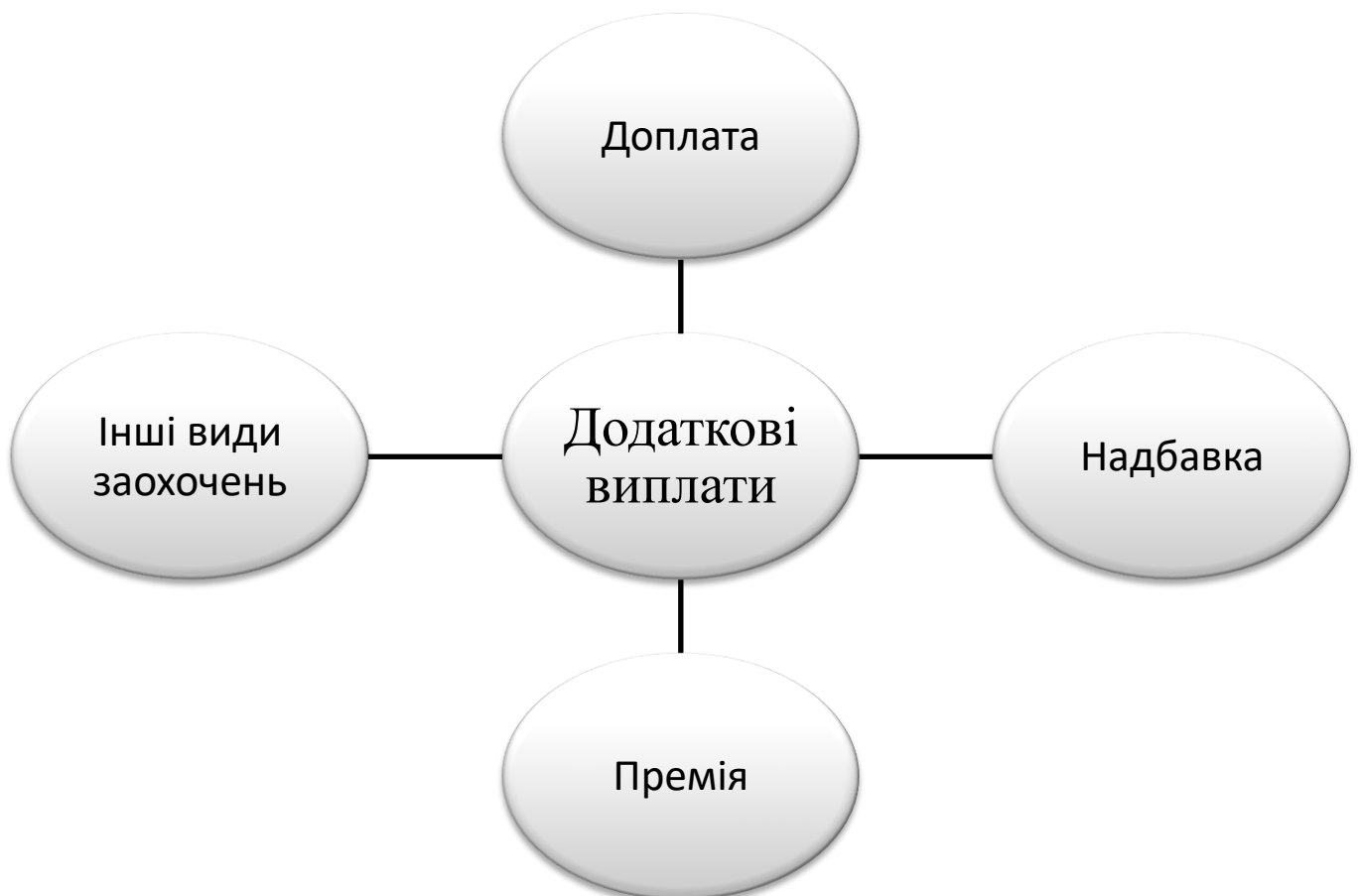
Посадовий оклад науково-педагогічного працівника:

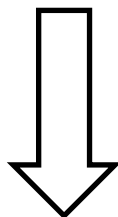
Доплата науково-педагогічного працівника

Заклад освіти має право педагогічним і науково-педагогічним працівникам встановлювати:

Доплата педагогічного працівника за окремі види педагогічної діяльності

**Окремі види педагогічної діяльності,
за які встановлюються доплати
у такому співвідношенні до тарифної ставки:**

- а) класне керівництво у 1-11 (12) класах - 20-25 відсотків;
- б) перевірка навчальних робіт учнів - 10-20 відсотків;
- в) завідування:
 - майстернями, кабінетами інформатики - 15-20 відсотків;
 - кімнатами зберігання зброї, стрілецькими тирами, паспортизованими музеями - 10-15 відсотків;
 - структурними підрозділами закладів освіти - 25 відсотків;
 - навчальними (навчально-методичними) кабінетами, ресурсними кімнатами, лабораторіями, спортивними залами чи майданчиками, навчально-дослідними ділянками - 10-15 відсотків;
 - бібліотекою (медіатекою) або за бібліотечну роботу чи роботу з бібліотечним фондом підручників - 5-15 відсотків;
- г) за роботу в інклюзивних класах (групах) - 20 відсотків;
- г) обслуговування комп'ютерної техніки - 10-15 відсотків;
- д) проведення позакласної роботи з учнями - 10-40 відсотків.

ТЕМА 6. Управління та контроль у сфері освіти України.

1. Органи управління у сфері освіти України.

До органів управління у сфері освіти України належать:

- Кабінет Міністрів України;
- центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки;
- центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти
- постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти;
- державні органи, яким підпорядковані заклади освіти;
- Верховна Рада Автономної Республіки Крим
- Рада міністрів Автономної Республіки Крим;
- органи місцевого самоврядування.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року «Про затвердження Положення про Міністерство освіти і науки України» **Міністерство освіти і науки України (МОН)** є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 14 березня 2018 року «Деякі питання Державної служби якості освіти України» **Державна служба якості освіти України** є центральним органом виконавчої влади із питань забезпечення якості освіти.

Згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» **Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти** – це постійно діючий колегіальний орган з питань реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.

2. Повноваження Кабінету Міністрів України та центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері освіти і науки:

- вживає заходів щодо забезпечення конституційного права кожної особи на освіту;
- забезпечує проведення державної політики у сфері освіти;
- затверджує стратегію розвитку освіти України;
- розробляє, затверджує та виконує державні цільові програми у сфері освіти;
- здійснює повноваження засновника державних закладів освіти або доручає їх здійснення уповноваженому ним органу;
- забезпечує рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;
- визначає порядок формування і розподілу освітніх субвенцій між бюджетами відповідно до цього Закону та з урахуванням статті 94 Бюджетного кодексу України;
- визначає порядок розподілу державного фінансування професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти;
- затверджує державні пріоритети з підготовки фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у розрізі галузей знань;
- затверджує перелік галузей знань та спеціальностей для підготовки фахівців вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти;
- затверджує перелік посад науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів освіти;
- затверджує ліцензійні умови провадження освітньої діяльності;
- затверджує індикатори оцінки стану освіти в Україні та регіонах;
- визначає органи ліцензування закладів дошкільної та загальної середньої освіти;
- здійснює інші повноваження, передбачені законом.

Повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки Центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки:	забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки;
	розробляє стратегію розвитку освіти України, інші стратегічні документи, державні цільові програми у сфері освіти і науки та бере участь у їх реалізації;
	здійснює нормативно-правове забезпечення функціонування системи освіти в межах повноважень, визначених законом;
	організовує збір та обробку освітньої статистики, здійснює її аналіз та прогнозує розвиток системи освіти;
	затверджує порядок, види та форми проведення моніторингу якості освіти;
	забезпечує функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти та інших державних інформаційних систем освіти;
	затверджує стандарти освіти та оприлюднює їх на своєму офіційному веб-сайті;
	з урахуванням пропозицій центрального органу виконавчої влади з питань формування і реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику з питань сім'ї та дітей, розробляє та затверджує план заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти, порядок реагування на випадки булінгу (цькування), порядок застосування заходів виховного впливу;
	узагальнює та оприлюднює інформацію про випадки булінгу (цькування) в закладах освіти;
	здійснює міжнародне співробітництво у сфері освіти і науки;
	затверджує порядок визнання здобутих в іноземних закладах освіти документів про освіту;
	затверджує форму і зміст документів про освіту державного зразка;
	формує пропозиції про обсяг освітніх субвенцій, державного фінансування середньої, професійної, вищої освіти та стипендійного фонду;
	розподіляє освітні субвенції та державне фінансування середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої освіти та стипендійний фонд закладів освіти, що перебувають у сфері його управління;

<p>надає методичні рекомендації щодо освітньої діяльності та управління закладами освіти;</p>
<p>за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку, подає на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції про державні пріоритети з підготовки фахівців, педагогічних, наукових, науково-педагогічних та робітничих кадрів, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у розрізі галузей знань;</p>
<p>розробляє та затверджує умови прийому до закладів освіти;</p>
<p>розробляє ліцензійні умови провадження освітньої діяльності та подає їх на затвердження Кабінету Міністрів України;</p>
<p>здійснює ліцензування освітньої діяльності закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної (професійно-технічної) освіти, а також перевірку дотримання ними ліцензійних умов;</p>
<p>формує та забезпечує функціонування системи сертифікації педагогічних працівників, забезпечує умови для підвищення їх кваліфікації, затверджує положення про акредитацію центрів сертифікації педагогічних працівників;</p>
<p>забезпечує розвиток фізичного виховання та спорту в закладах освіти;</p>
<p>затверджує порядок проведення інституційного аудиту закладу освіти;</p>
<p>затверджує типові освітні програми;</p>
<p>затверджує порядок проведення акредитації освітніх програм, інших заходів щодо здійснення контролю якості освіти, визначених законами України;</p>
<p>за дорученням і в межах, встановлених Кабінетом Міністрів України, здійснює повноваження засновника щодо державних закладів освіти;</p>
<p>затверджує положення про власні постійні або тимчасові консультативні, дорадчі та інші допоміжні органи;</p>
<p>здійснює інші повноваження, передбачені Конституцією, цим Законом та іншими законами України.</p>
<p>Акти центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, прийняті в межах його повноважень, є обов'язковими до виконання державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, до сфери управління яких належать заклади освіти, а також закладами освіти незалежно від форми власності.</p>

3. Повноваження органів місцевого самоврядування та державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти.

Повноваження державних органів, до сфери управління яких належать заклади освіти

Державні органи, до сфери управління яких належать заклади освіти:

* беруть участь у реалізації освітньої політики;

* розподіляють державне фінансування та стипендійний фонд закладів освіти, що перебувають у сфері їх управління;

* здійснюють аналіз, моніторинг якості освітньої діяльності закладів освіти, що перебувають у сфері їх управління;

* беруть участь у розробленні умов прийому до закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти;

* беруть участь у формуванні стандартів освіти;

* сприяють розробленню плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти;

* за дорученням і в межах, встановлених Кабінетом Міністрів України, здійснюють повноваження засновника щодо державних закладів освіти, що перебувають у їхньому підпорядкуванні;

* здійснюють інші повноваження, передбачені законами України.

**Повноваження органів місцевого самоврядування, Верховної
Ради Автономної Республіки Крим**

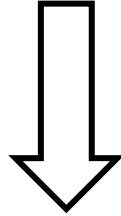
**Верховна Рада Автономної
Республіки Крим, обласні ради,
Київська та Севастопольська міські
ради:**

- * відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності повної загальної середньої освіти та професійної (професійно-технічної) освіти;
- * планують та забезпечують розвиток мережі закладів профільної середньої, професійної (професійно-технічної) та позашкільної освіти, закладів спеціалізованої освіти, закладів післядипломної освіти, спеціальних закладів освіти для осіб з особливими освітніми потребами, науково-методичних та навчально-методичних установ;
- * мають право засновувати заклади освіти, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами, а також реорганізовувати та ліквідувати їх;
- * забезпечують гуртожитками та/або перевезенням здобувачів профільної середньої та професійної (професійно-технічної) освіти, які навчаються не за місцем проживання;
- * оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти, та інші видатки у сфері освіти;
- * сприяють розробленню плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти.

**Районні, міські ради та ради
об'єднаних територіальних громад:**

- * відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності дошкільної, початкової та базової середньої освіти, позашкільної освіти;
- * планують та забезпечують розвиток мережі закладів дошкільної, початкової та базової середньої освіти, позашкільної освіти;
- * мають право засновувати заклади освіти, реорганізовувати і ліквідувати їх;
- * закріплюють за закладами початкової та базової середньої освіти територію обслуговування (крім випадків, встановлених спеціальними законами);
- * забезпечують доступність дошкільної та середньої освіти для всіх громадян, які проживають на відповідній території, та вживають заходів для забезпечення потреби у дошкільній та позашкільній освіті;
- * оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти, та інші видатки у сфері освіти;
- * забезпечують рівні умови розвитку закладів освіти всіх форм власності;
- * сприяють розробці плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в закладах освіти;
- * здійснюють інші повноваження у сфері освіти, передбачені законом.

**Сільські, селищні ради мають такі
повноваження у сфері освіти:**

- відповідають за реалізацію державної політики у сфері освіти та забезпечення якості освіти на відповідній території, забезпечення доступності дошкільної та початкової освіти;
- мають право засновувати заклади освіти, реорганізовувати і ліквідувати їх, забезпечують їх діяльність та розвиток;
- оприлюднюють офіційну звітність про всі отримані та використані кошти, а також перелік і вартість товарів, робіт, послуг, спрямованих на потреби кожного із заснованих ними закладів освіти, та інші видатки у сфері освіти;
- здійснюють інші повноваження у сфері освіти, передбачені законом.

4. Забезпечення якості освіти в Україні.

1. Органами із забезпечення якості освіти є:
центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти;
постійно діючий колегіальний орган у сфері забезпечення якості вищої освіти - Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

2. Центральний орган виконавчої влади із забезпечення якості освіти та його територіальні органи:

проводять інституційний аудит закладів освіти;

надають рекомендації закладам освіти (крім закладів вищої освіти) щодо організації та функціонування внутрішньої системи забезпечення якості освіти;

за результатами експертизи затверджують освітні програми дошкільної та загальної середньої освіти (крім типових і тих, що розроблені на основі типових);

проводять моніторинг якості освітньої діяльності та якості освіти у порядку, визначеному законодавством;

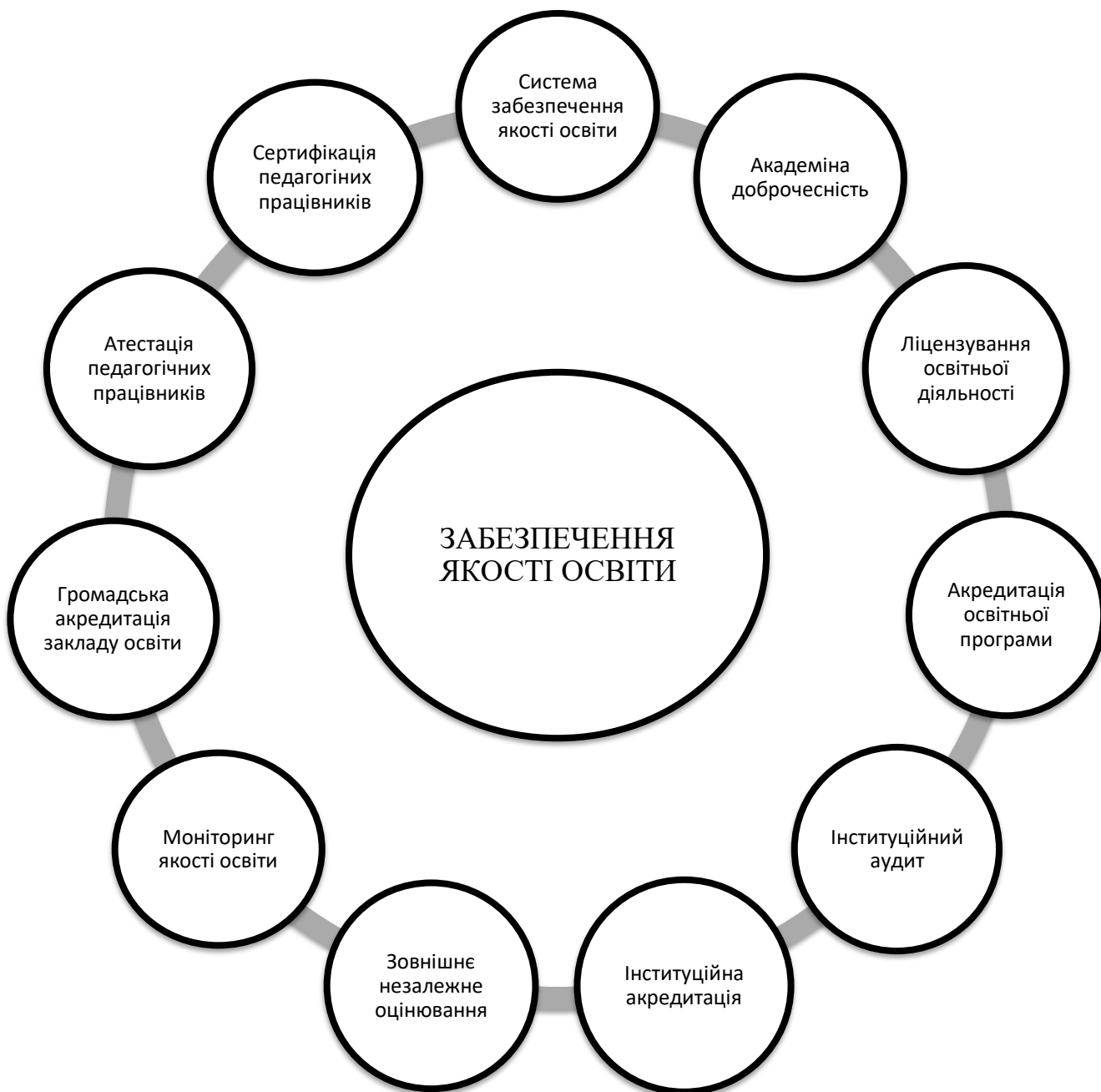
акредитують громадські фахові об'єднання та інших юридичних осіб, що здійснюють незалежне оцінювання якості освіти та освітньої діяльності закладів освіти (крім закладів вищої освіти), ведуть їх реєстр;

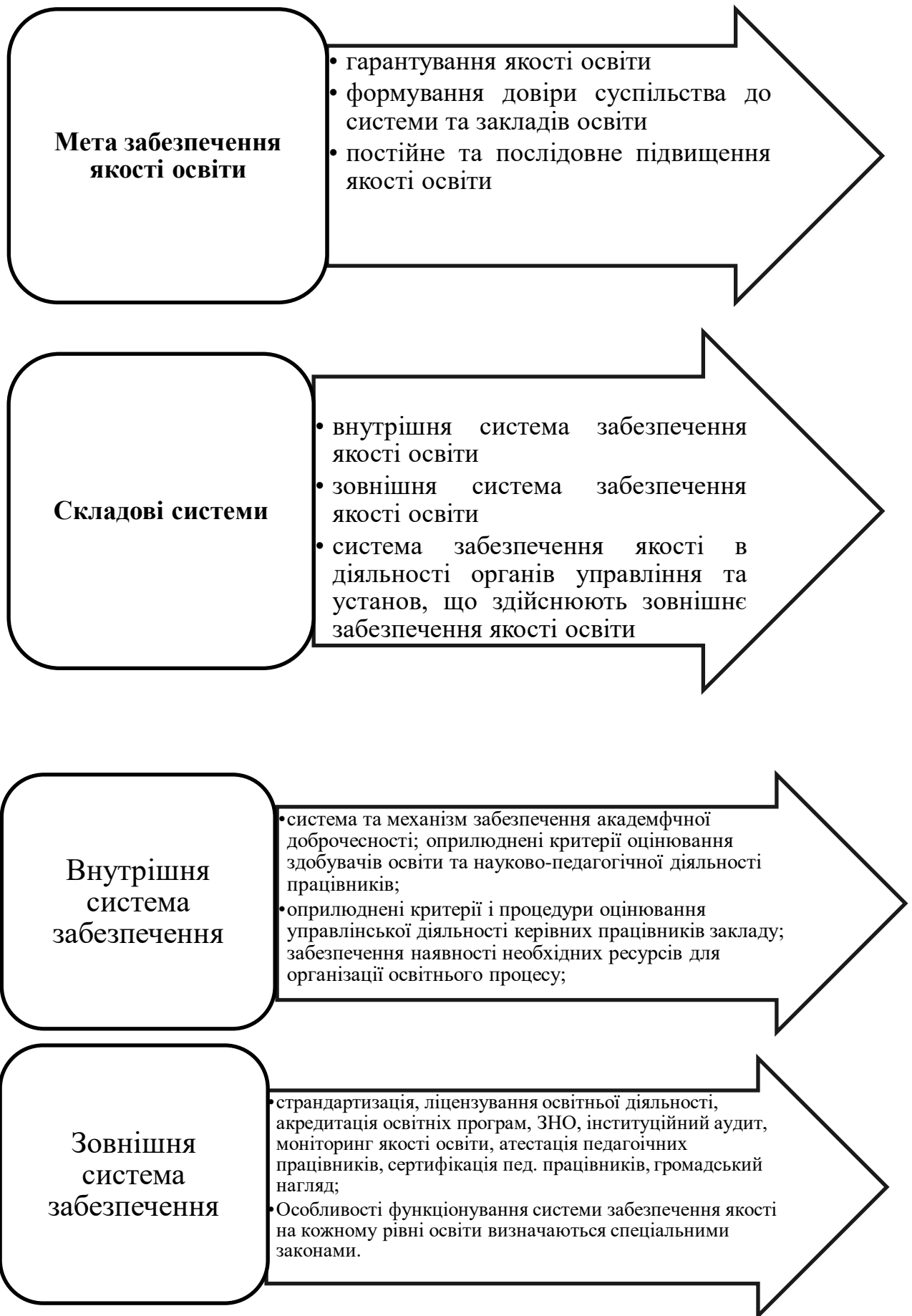
у межах повноважень, передбачених законом, здійснюють державний нагляд (контроль) за закладами освіти щодо дотримання ними законодавства;

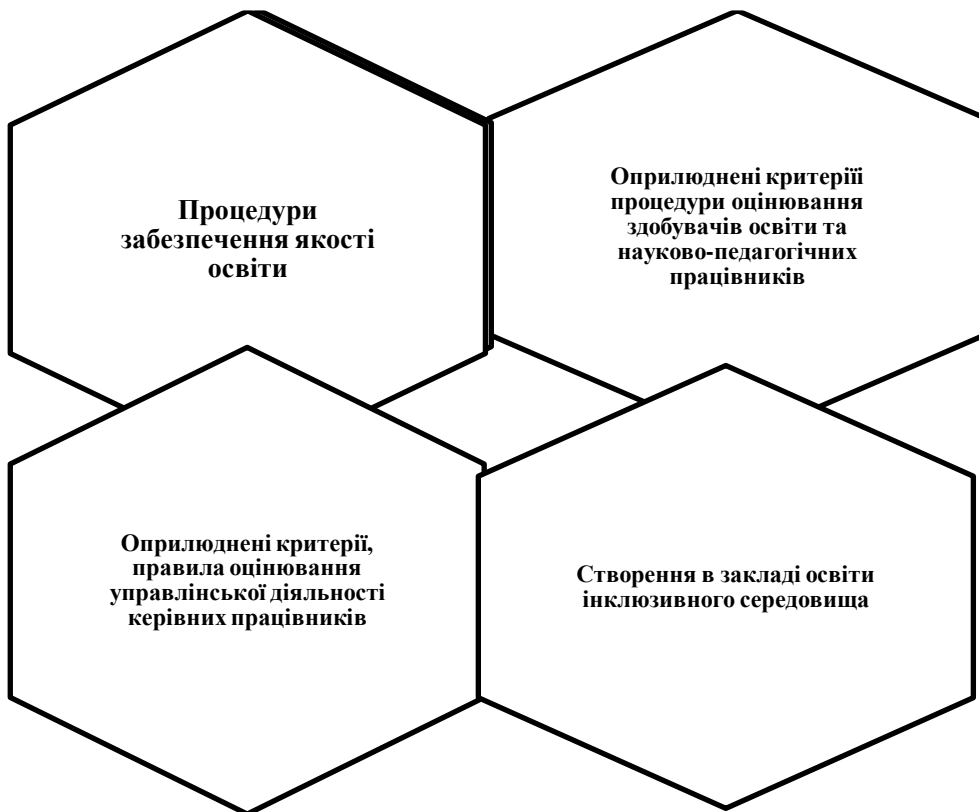
за дорученням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки здійснюють контроль за дотриманням вимог щодо організації зовнішнього незалежного оцінювання;

здійснюють інші повноваження, визначені законом.

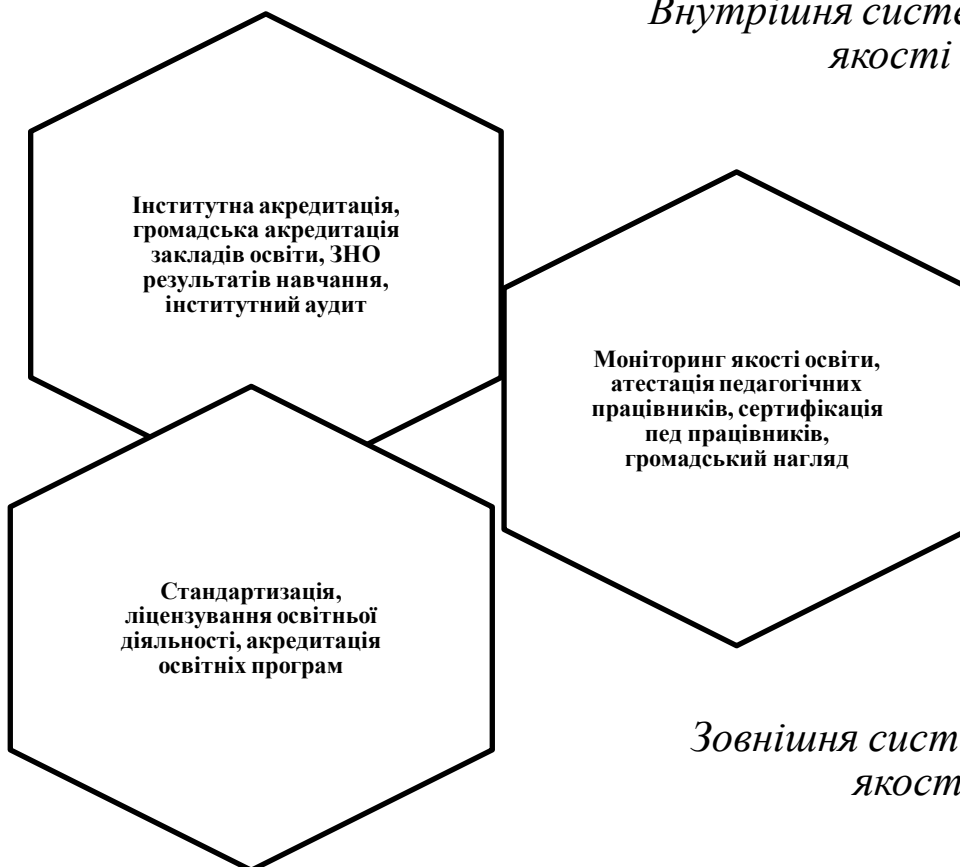
3. Повноваження постійно діючого колегіального органу у сфері забезпечення якості вищої освіти визначаються спеціальним законом.

Внутрішня система забезпечення якості освіти

Зовнішня система забезпечення якості освіти

5. Державний нагляд (контроль) у сфері освіти.

6. Громадське самоврядування та громадський контроль у сфері освіти.

Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти	<p>1. Громадське самоврядування у сфері освіти - це право учасників освітнього процесу та громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами, вирішувати питання у сфері освіти як безпосередньо, так і через органи громадського самоврядування, брати участь в управлінні закладом освіти, місцевими і державними справами у сфері освіти з питань, що належать до їх компетенції.</p>
	<p>2. Громадське самоврядування у сфері освіти реалізується: у закладі освіти відповідно до статті 28 цього Закону; на місцевому (територіальному) рівні; на національному (всеукраїнському) рівні.</p>
	<p>3. Органи громадського самоврядування у сфері освіти створюються: у закладі освіти - за ініціативою учасників освітнього процесу; на місцевому (територіальному) рівні - за ініціативою фізичних осіб та/або громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами відповідно до законодавства; на національному (всеукраїнському) рівні - за ініціативою громадських об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства, установчими документами яких передбачена діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з особливими освітніми потребами відповідно до законодавства. Органами громадського самоврядування у сфері освіти є: органи громадського самоврядування закладу освіти; конференції (форуми, з'їзди) учасників освітнього процесу, закладів освіти, їх об'єднань, що скликаються на території відповідного населеного пункту, об'єднаної територіальної громади, району, області, Автономної Республіки Крим, держави; Всеукраїнський з'їзд учасників освітнього процесу та їх об'єднань, що скликається у порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки. На Всеукраїнському з'їзді учасників освітнього процесу та їх об'єднань схвалюється стратегія розвитку освіти України на відповідний період та вирішуються інші питання, передбачені спеціальними законами.</p>

	<p>4. Органи громадського самоврядування мають права (повноваження), визначені спеціальними законами та/або установчими документами закладів освіти, та можуть здійснювати інші права, не заборонені законом.</p>
	<p>5. Державно-громадське управління у сфері освіти - це взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування з громадськими об'єднаннями, іншими інститутами громадянського суспільства з метою прийняття ефективних управлінських рішень та задоволення суспільних інтересів у сфері освіти.</p>
	<p>6. Для забезпечення державно-громадського управління у сфері освіти можуть утворюватися репрезентативні громадські об'єднання та інші інститути громадянського суспільства, що представляють, у тому числі:</p> <ul style="list-style-type: none"> педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників; здобувачів освіти; батьків; заклади освіти; роботодавців; об'єднання зазначених категорій осіб.
	<p>7. Органи державно-громадського управління у сфері освіти утворюються за рішенням центрального органу виконавчої влади у сфері освіти і науки, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування у формі робочих груп, дорадчих, громадських, експертних та інших органів.</p> <p>Органи державно-громадського управління у сфері освіти мають повноваження, передбачені актами про їх утворення.</p>
	<p>8. Громадське самоврядування та державно-громадське управління у сфері освіти здійснюються на принципах:</p> <ul style="list-style-type: none"> пріоритету прав і свобод людини і громадянина; верховенства права; взаємної поваги та партнерства; репрезентативності органів громадського самоврядування, громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства і правоможності їх представників; обов'язковості розгляду пропозицій сторін; пріоритету узгоджувальних процедур; прозорості, відкритості та гласності; обов'язковості дотримання досягнутих домовленостей; взаємної відповідальності сторін.

Громадський нагляд (контроль) у сфері ОСВІТИ

1. Громадський нагляд (контроль) у системі освіти здійснюється суб'єктами громадського нагляду (контролю) - громадськими об'єднаннями та іншими інститутами громадянського суспільства, установчими документами яких передбачено діяльність у сфері освіти та/або соціального захисту осіб з інвалідністю, професійними об'єднаннями педагогічних і науково-педагогічних працівників, об'єднаннями здобувачів освіти, об'єднаннями батьківських комітетів та органами, до яких вони делегують своїх представників.

2. Суб'єкти громадського нагляду (контролю) мають право:

- 1) ініціювати і брати участь у дослідженнях з питань освіти та оприлюднювати результати таких досліджень;
- 2) проводити моніторинг та оприлюднювати результати, зокрема, щодо:
 - якості результатів навчання, у тому числі моніторинг державної підсумкової атестації, екзаменів та інших форм оцінки результатів навчання;
 - якості підручників та інших навчальних матеріалів;
 - розподілу витрат на освіту та цільового використання коштів з державного та місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством;
 - випадків булінгу (цькування) в закладах освіти та заходів реагування на такі випадки, вжитих керівництвом закладу освіти або його засновником;
- 3) брати участь у громадському обговоренні, громадських консультаціях та проводити громадську експертизу, у тому числі підручників (їх проектів), відповідно до законодавства;
- 4) здійснювати інші заходи у сфері освіти відповідно до законодавства та реалізовувати інші права, не заборонені законом.

3. Безпосередньо в закладі освіти громадський нагляд (контроль) може проводитися виключно з дозволу керівника закладу освіти, крім випадків, встановлених законодавством.

7. Освітній омбудсмен.

Інститут освітнього омбудсмена

1. З метою забезпечення належних умов для реалізації права особи на освіту в системі освіти діє освітній омбудсмен. Освітній омбудсмен у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, а також положенням про освітнього омбудсмена, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

2. Освітній омбудсмен є посадовою особою, на яку Кабінетом Міністрів України покладається виконання завдань щодо захисту прав у сфері освіти.

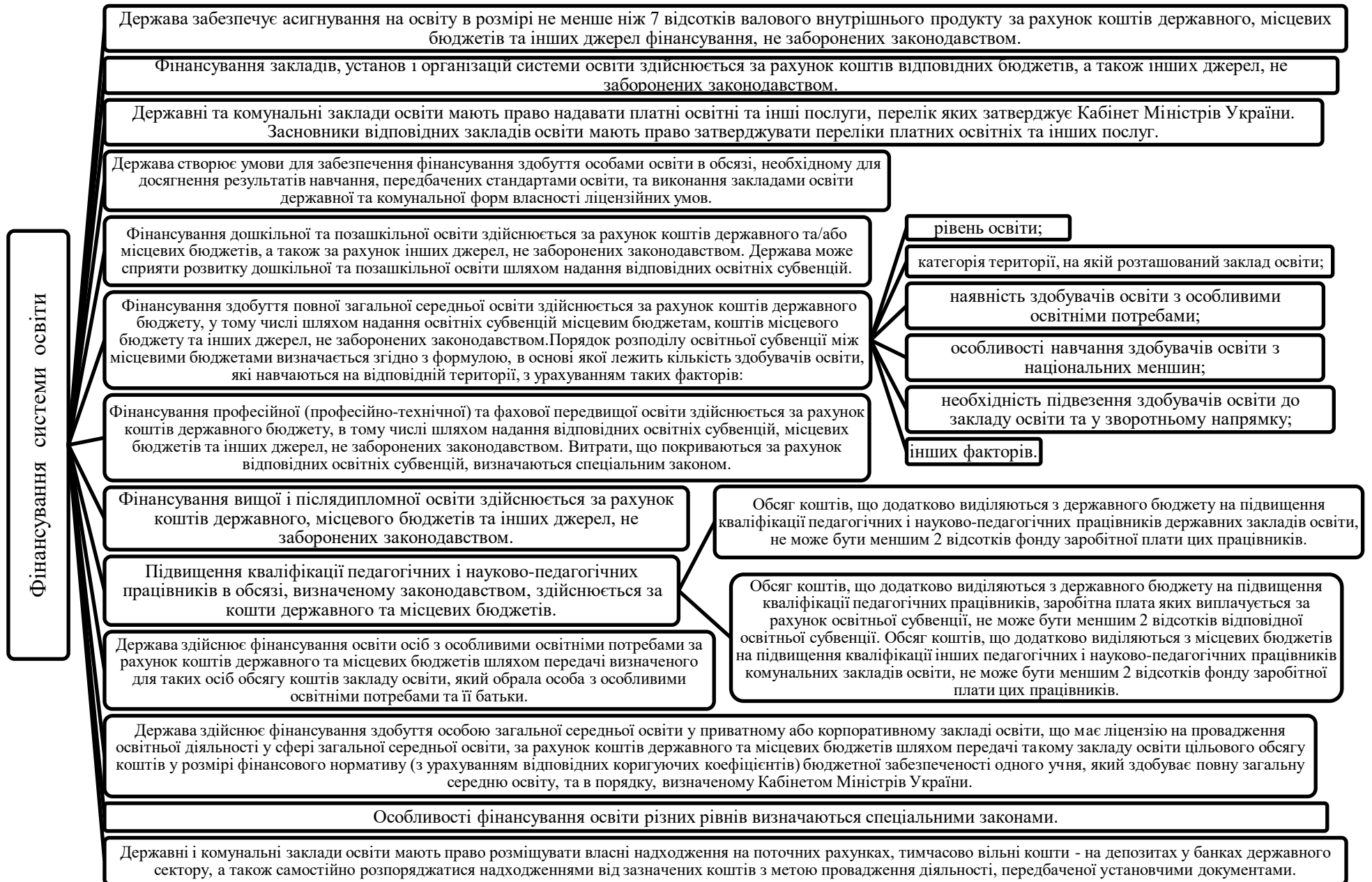
3. Освітній омбудсмен призначається на посаду Кабінетом Міністрів України строком на п'ять років без права повторного призначення.

4. Освітній омбудсмен відповідно до покладених на нього завдань має право: розглядати скарги та перевіряти факти, викладені у скаргах, поданих здобувачами освіти, їхніми батьками, законними представниками, а також педагогічними, науково-педагогічними і науковими працівниками; отримувати від закладів освіти та органів управління освітою інформацію, необхідну для виконання своїх функцій, у тому числі інформацію з обмеженим доступом; здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу (цькування) в закладі освіти, повноту та своєчасність заходів реагування на такі випадки з боку педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, керівництва та засновника закладу освіти; аналізувати заходи для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування); за результатами проведених перевірок приймати рішення щодо обґрунтованості чи необґрунтованості скарги і на його основі надавати рекомендації закладам освіти та органам управління освітою, повідомляти правоохоронні органи щодо виявлених фактів порушення законодавства; безперешкодно у встановленому законом порядку відвідувати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, заклади освіти всіх рівнів незалежно від форми власності, а також брати участь в установленому порядку у засіданнях державних органів з питань, що належать до його компетенції; звертатися до органів державної влади, правоохоронних органів щодо виявлених фактів порушення права людини на освіту; надавати консультації.

5. Забезпечення діяльності освітнього омбудсмена здійснює служба освітнього омбудсмена, порядок діяльності якої визначається положенням про освітнього омбудсмена.

6. Порядок та умови звернення до освітнього омбудсмена затверджуються Кабінетом Міністрів України.

ТЕМА 7. Фінансово-економічні відносини у сфері освіти України.

Фінансово-господарська діяльність закладів освіти та установ, організацій, підприємств системи освіти

Фінансування освітньої діяльності з державного бюджету може здійснюватися шляхом надання освітніх субвенцій.

Фінансування у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку додаткових психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових послуг, а також придбання спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку, визначених індивідуальною програмою розвитку особи з особливими освітніми потребами, здійснюється за рахунок коштів субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, коштів місцевих бюджетів, інших джерел, не заборонених законодавством.

Плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації здобувачів освіти, за надання додаткових освітніх послуг встановлюється суб'єктом освітньої діяльності у гривні. Для здобувачів освіти - нерезидентів України плата може встановлюватися в іноземній валюті.

Розмір та умови оплати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації, за надання додаткових освітніх послуг встановлюються договором. Плата може вноситися за весь строк навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, надання додаткових освітніх послуг повністю одноразово або частинами - щомісяця, щосеместру, щороку. Заклад освіти має право змінювати плату за навчання (в частині залишку несплаченої суми) у порядку, передбаченому договором, не більше одного разу на рік і не більш як на офіційно визначений рівень інфляції за попередній календарний рік. Договір укладається між закладом освіти і здобувачем освіти (його законними представниками) та/або юридичною чи фізичною особою, яка здійснює оплату. Інші питання оплати навчання, підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації, додаткових освітніх послуг у закладах освіти регулюються законодавством.

Бюджетні асигнування на освіту, включаючи кошти освітніх субвенцій, позабюджетні кошти та кошти, отримані закладом освіти як плата за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації кадрів, за надання додаткових освітніх послуг, не можуть бути вилучені в дохід держави або місцевих бюджетів. Зазначені кошти спрямовуються на діяльність, визначену установчими документами закладу освіти.

Кошти, матеріальні та нематеріальні активи, що надходять закладам і установам освіти та науки у вигляді безповоротної фінансової допомоги, інших надходжень, добровільних пожертвувань юридичних і фізичних осіб, у тому числі нерезидентів, для провадження освітньої, наукової, оздоровчої, спортивної, культурної діяльності, не вважаються прибутком.

У разі одержання коштів з інших джерел бюджетні та галузеві асигнування закладів освіти, підприємств, установ, організацій системи освіти не зменшуються.

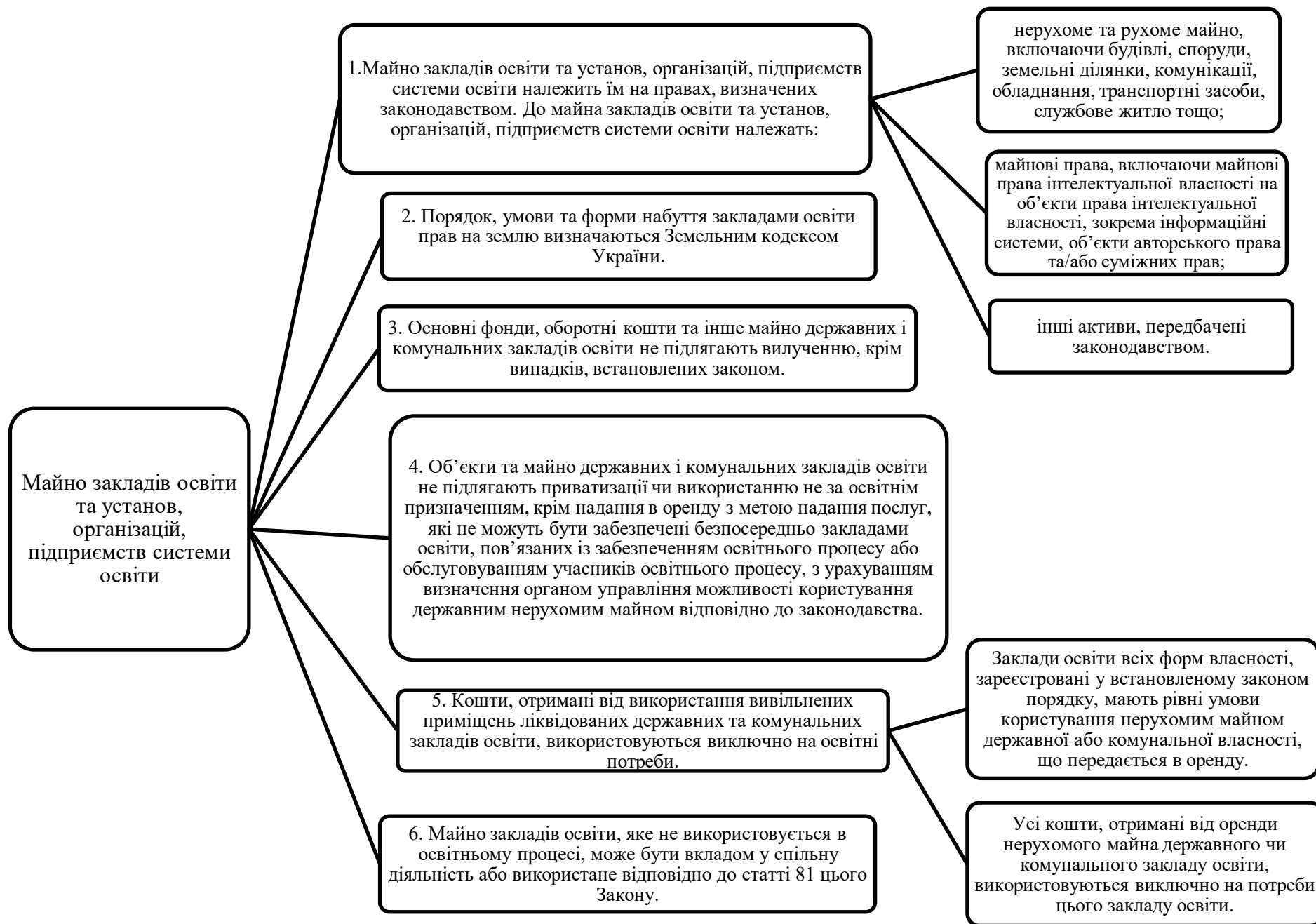
Заклади освіти самостійно розпоряджаються надходженнями від провадження господарської та іншої діяльності, передбаченої їхніми установчими документами.

Джерелами фінансування суб'єктів освітньої діяльності відповідно до законодавства можуть бути:

- місцеві бюджети;
- державний бюджет;
- плата за надання освітніх та інших послуг відповідно до укладених договорів;
- плата за науково-дослідні роботи (послуги) та інші роботи, виконані на замовлення підприємств, установ, організацій, інших юридичних та фізичних осіб;
- доходи від реалізації продукції навчально-виробничих майстерень, підприємств, цехів і господарств, від надання в оренду приміщень, споруд, обладнання;
- гранти вітчизняних і міжнародних організацій;
- дивіденди від цінних паперів, відсотки від депозитів і розміщення коштів спеціального фонду на поточних рахунках банків державного сектору;
- добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних цінностей, нематеріальних активів, одержаних від підприємств, установ, організацій, фізичних осіб;
- інші джерела, не заборонені законодавством.

Фінансування освітньої діяльності з державного бюджету може здійснюватися шляхом надання освітніх субвенцій, які відповідно до Бюджетного кодексу України та закону про Державний бюджет України на відповідний рік можуть спрямовуватися на:

- здобуття повної загальної середньої освіти;
- здобуття професійної (професійно-технічної) освіти;
- здобуття освіти на інших рівнях освіти;
- здобуття спеціалізованої освіти;
- здобуття позашкільної освіти;
- здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами;
- підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- інші цілі.

Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки

1. Правові засади державно-приватного партнерства у сфері освіти і науки визначені Конституцією України, Цивільним кодексом України, Господарським кодексом України, Законом України "Про державно-приватне партнерство", цим Законом, іншими законами та міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

2. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки здійснюється на основі договорів між органами державної влади та приватними партнерами, які укладаються у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

3. Державно-приватне партнерство у сфері освіти і науки може передбачати:

спільне фінансування закладів освіти, а також юридичних і фізичних осіб, які провадять освітню діяльність;

утворення та/або спільне фінансування і експлуатацію інноваційних підприємств (інноваційний центр, технопарк, технополіс, бізнес-інкубатор тощо) на базі існуючих закладів освіти;

утворення та/або спільне фінансування і розвиток баз практичної підготовки; професійно-практичну підготовку;

запровадження спільних програм фінансування підготовки фахівців тощо; здійснення заходів щодо соціального захисту та поліпшення житлових умов працівників системи освіти та здобувачів освіти.

4. Фінансування державно-приватного партнерства у сфері освіти може здійснюватися за рахунок:

фінансових ресурсів приватного партнера;

фінансових ресурсів, запозичених в уст. порядку;

коштів державного та місцевих бюджетів;

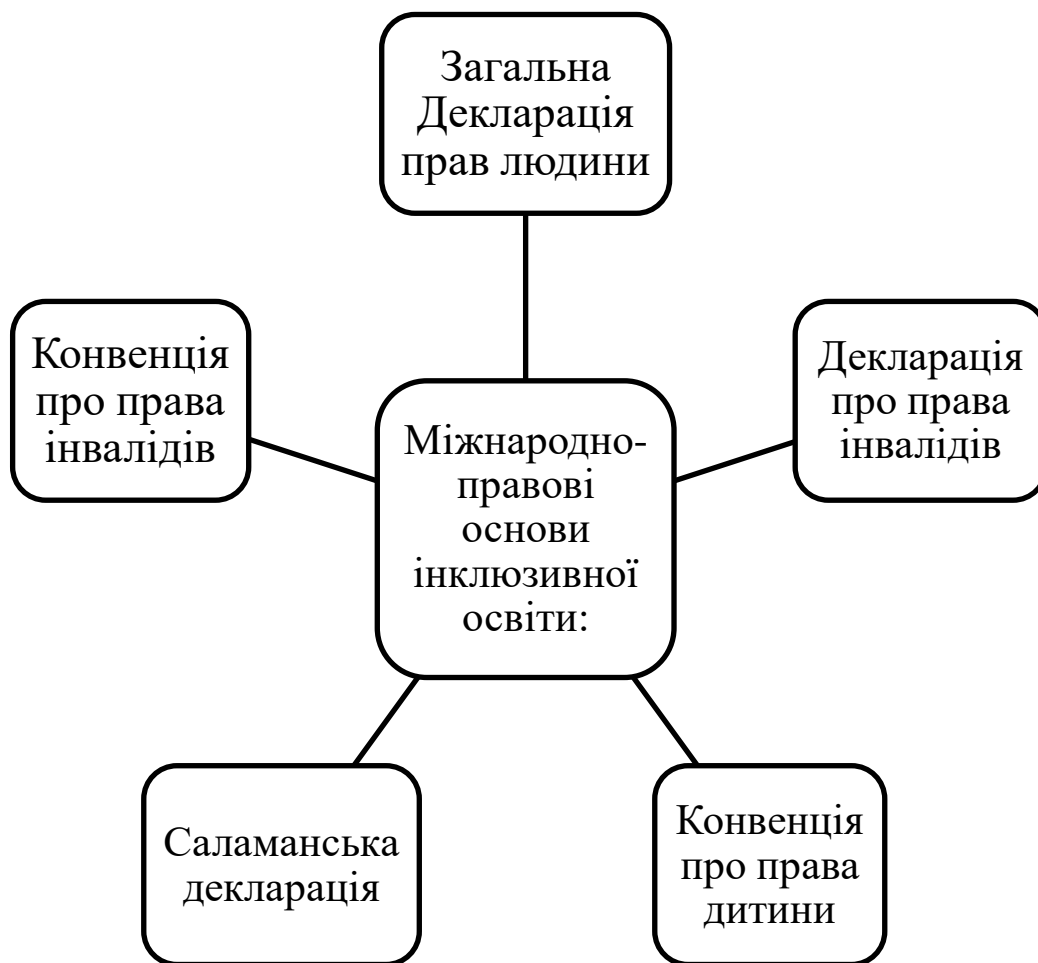
інших джерел, не заборонених законодавством.

5. Державно-приватне партнерство щодо об'єктів державної та комунальної власності здійснюється без зміни цільового призначення та форми власності цих об'єктів.

6. Передача в управління приватним партнерам в оренду, в концесію, в оперативне управління тощо рухомого та/або нерухомого державного та/або комунального майна, у тому числі земельних ділянок, забороняється. Рухоме та/або нерухоме державне та/або комунальне майно, у тому числі земельні ділянки, передані приватному партнерові в управління, не може бути предметом застави, стягнення, джерелом погашення боргу, і щодо такого майна не можуть вчинятися будь-які дії, наслідком яких може бути припинення державної чи комунальної власності на відповідні об'єкти.

ТЕМА 8. Правові основи інклюзивної освіти.

1. Міжнародно-правове підґрунтя інклюзивної освіти України.

Початок правового підґрунтя міжнародних стандартів у галузі інклюзивної освіти заклала **Загальна Декларація прав людини** Генеральної Асамблеї ООН (від 10.12.1948 р.), провідні положення якої проголошують рівність всіх людей у своїх правах.

Декларація про права інвалідів (від 10.12.1975 р.) наділяє інвалідів невід’ємними правами на повноцінне життя та створення необхідних умов, що сприятимуть забезпеченню їх дотримання. У документі, зокрема, зазначається, що «Інваліди, які б не були походження, характер і серйозність їх каліцтв або недоліків, мають ті ж основні права, що і їхні співгромадяни того ж віку, що в першу чергу означає право на задовільне життя, що було б якомога більш нормальним і повнокровним.» (п. 3), «Інваліди мають право на медичне, психічне або функціональне лікування, на відновлення здоров’я і положення в суспільстві, **на освіту**, ремісничу професійну підготовку і відновлення працездатності, на допомогу, консультації, на послуги з працевлаштування та інші види обслуговування, що дозволять їм максимально проявити свої можливості і здібності і прискорять процес їхньої соціальної інтеграції або реінтеграції».

Конвенція про права дитини (від 20.11.1989 р.) у положеннях, що стосуються дітей з особливостями психофізичного розвитку зазначає та закріплює за ними право:

- на гідне та повноцінне життя, створення умов, які полегшуватимуть їхню активну участь у суспільному житті;
- право на відповідне піклування із врахуванням їх особливостей, забезпеченню реалізації якого має сприяти держава, надаючи необхідну допомогу дітям та їх батькам чи людям, які безпосередньо про них піклуються (Стаття 23);
- право на освіту, досягнення здійснення якого на підставі рівних можливостей передбачає, зокрема: введення безоплатної й обов'язкової початкової освіти;
- сприяння розвитку різних форм середньої загальної і професійної освіти, забезпечення її доступності для всіх дітей та надання посиленої фінансової чи іншої допомоги для отримання освіти;
- забезпечення доступності вищої освіти для всіх категорій дітей відповідно здібностей кожного за допомогою всіх необхідних засобів;
- забезпечення безперешкодного доступу до інформації та необхідних матеріалів у галузі освіти й професійної підготовки для всіх дітей;
- вжиття заходів, що сприятимуть безперешкодному та регулярному відвіданню шкіл усіма учнями та наголошує на дотриманні шкільної дисципліни, що ґрунтуються на повазі до людської гідності та особистісних відмінностей (Стаття 28, п.1,2).

Наступні положення проголошують, що освіта кожної дитини має бути спрямована на якомога повний розвиток її як розумових та фізичних здібностей, талантів, так і особистості в цілому; виховання поваги до прав людини та її прав; тощо.

Саламанська декларація (від 10.06.1994 р.), закріплює необхідність забезпечення особам з особливостями психофізичного розвитку забезпечення отримання освіти не відокремлено від інших членів суспільства «... особи, що мають особливі потреби в сфері освіти, повинні мати доступ до навчання в звичайних школах, що повинні створити їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих у першу чергу на дітей з метою задоволення цих потреб, звичайні школи з такою інклюзивною орієнтацією є найбільш ефективним засобом боротьби з дискримінаційними поглядами, створення сприятливої атмосфери в громадах, побудови інклюзивного суспільства і забезпечення освіти для всіх; більш того, вони забезпечують реальну освіту для більшості дітей і підвищують ефективність і в кінцевому рахунку рентабельність системи освіти.» та містить заклик на адресу міжнародної спільноти сприяти розвитку інклюзивної освіти.

Конвенція про права інвалідів (від 13.12.2006 р.) закріплює невід'ємне право інвалідів на забезпечення їм гідної відповідної освіти, яка охоплювала б всіх інвалідів не залежно від їх можливостей та відповідно до їх потреб. Зокрема, йдеться про залучення їх до інклюзивної освіти: «Держави-учасниці визнають право інвалідів на освіту. Для цілей реалізації цього права без дискримінації й на підставі рівності можливостей держави-учасниці забезпечують інклюзивну освіту на всіх рівнях і навчання протягом усього життя...» (Стаття 24, п.1).

2. Становлення та розвиток законодавства України щодо доступу осіб з особливими потребами до освітніх послуг.

Початок становлення законодавства України щодо доступу осіб з особливими потребами до освітніх послуг заклав Основний Закон – Конституція України. **Конституція України** (від 28 червня 1996 року) закріплює рівність прав всіх людей, незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, від мовних та інших ознак. У розділі «Права людини» задекларовано демократичні та гуманістичні положення, які відповідають духу і букві міжнародних угод і домовленостей і мають забезпечити захист прав усіх верств населення. У Конституції визначено та стверджено основні права людини, серед яких, право на освіту (ст.53), право на соціальний захист (ст.46) та ін.

У 2001 році було прийнято Закон України «**Про охорону дитинства**», де у ст.26 закріплювалося, що „Дискримінація дітей інвалідів та дітей з вадами розумового або фізичного розвитку забороняється. Держава сприяє створенню дітям-інвалідам та дітям з вадами розумового або фізичного розвитку необхідних умов, рівних з іншими громадянами можливостей для повноцінного життя та розвитку з урахуванням індивідуальних здібностей та інтересів...”;

Ст.19 „Право на освіту” „Кожна дитина має право на освіту. Держава гарантує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної, середньої професійно-технічної та вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах”.

Подальші кроки щодо законодавчого забезпечення інклюзивної освіти в Україні були пов’язані з ратифікацією 12 грудня 2009 р. Законом України № 1767-VI **Конвенції ООН про права інвалідів** від 13 грудня 2006 р. та Факультативного протоколу до неї.

Окремо варто відзначити норму Закону України «**Про вищу освіту**» від 1 липня 2014 р., що вводить до вітчизняного законодавства поняття **особи з особливими освітніми потребами**, під яким пропонується розуміти особу з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

За ЗУ «Про освіту» 2017р. **особа з особливими освітніми потребами** – це особа, яка потребує додаткової постійної чи тимчасової підтримки в освітньому процесі з метою забезпечення її права на освіту.

На сьогодні, інклюзивна освіта в Україні базується, насамперед, на положеннях Закону України «Про освіту» від 5 вересня 2017р.

Пункт 2 ст. 3 ЗУ «Про освіту»: «В Україні створюються рівні умови доступу до освіти. Ніхто не може бути обмежений у праві на здобуття освіти. Право на освіту гарантується незалежно від віку, статі, раси, стану здоров'я, інвалідності, громадянства, національності, політичних, релігійних чи інших переконань, кольору шкіри, місця проживання, мови спілкування, походження, соціального і майнового стану, наявності судимості, а також інших обставин та ознак».

Пункт 6 ст. 3 ЗУ «Про освіту»: «Держава створює умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами з урахуванням індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів, а також забезпечує виявлення та усунення факторів, що перешкоджають реалізації прав і задоволенню потреб таких осіб у сфері освіти».

Стаття 19. ЗУ «Про освіту»: «Освіта осіб з особливими освітніми потребами: Органи державної влади та органи місцевого самоврядування створюють умови для забезпечення прав і можливостей осіб з особливими освітніми потребами для здобуття ними освіти на всіх рівнях освіти з урахуванням їхніх індивідуальних потреб, можливостей, здібностей та інтересів.

Держава забезпечує підготовку фахівців для роботи з особами з особливими освітніми потребами на всіх рівнях освіти.

Особам з особливими освітніми потребами освіта надається нарівні з іншими особами, у тому числі шляхом створення належного фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення та забезпечення розумного пристосування, що враховує індивідуальні потреби таких осіб, визначені в індивідуальній програмі розвитку.

Для навчання, професійної підготовки або перепідготовки осіб з особливими освітніми потребами застосовуються види та форми здобуття освіти, що враховують їхні потреби та індивідуальні можливості. Органи державної влади, органи місцевого самоврядування та заклади освіти створюють умови для здобуття освіти особами з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення розумного пристосування та універсального дизайну.

3. Правові аспекти інклюзивного навчання в Україні.

Інклюзивне навчання - система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників.

1. Інклюзивне навчання здобувачів освіти базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників. Організація інклюзивного навчання у закладах освіти на відповідних рівнях освіти здійснюється відповідно до порядків, затверджених Кабінетом Міністрів України.

2. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків заклад освіти утворює інклюзивний клас та/або групу в обов'язковому порядку. Спеціальний клас та/або група утворюється керівником закладу освіти за погодженням із засновником цього закладу освіти або уповноваженим ним органом. Заклади освіти створюють умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей. Заклад освіти відповідно до законодавства організовує та/або забезпечує надання особам з особливими освітніми потребами психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, а також допоміжних засобів для навчання.

3. З метою проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку дітей, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, а також забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами органи місцевого самоврядування утворюють інклюзивно-ресурсні центри.

4. Будівлі, споруди і приміщення закладів освіти та інклюзивно-ресурсних центрів повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартами.

5. Проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд, приміщень закладів освіти та інклюзивно-ресурсних центрів здійснюються з урахуванням принципів універсального дизайну та/або розумного пристосування.

4. Нормативно-правове забезпечення інклюзивного навчання у дошкільній та загальній середній освіті України.

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України про освіту щодо організації інклюзивного навчання» (№ 1324 – VII від 5 червня 2014 року)

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг» від 6 вересня 2018 року

Указ Президента України № 588/2011 від 19 травня 2011 р. «Про заходи щодо розв'язання актуальних проблем осіб з обмеженими фізичними можливостями»

Постанова Кабінету Міністрів України №545 від 12.07.2017 року «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр»

Постанова Кабінету Міністрів України № 872 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» від 15 серпня 2011 р.

Наказ Міністерства освіти і науки України № 912 від 01.10.2010 «Концепція розвитку інклюзивної освіти»

Наказ МОН України від 26.07.2018 № 814 Про затвердження типової освітньої програми початкової освіти спеціальних закладів загальної середньої освіти для дітей з особливими освітніми потребами

Лист МОН України від 10.01.2017 № 1/9-2 «Про сучасні підходи до навчально-виховного процесу учнів з особливими освітніми потребами»

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України **щодо доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг**» від 06.09.2018 року врегульовує деякі питання щодо доступу дітей з особливими потребами до освіти у дитсадку, школі, позашкільних закладах та закладах професійної або професійно-технічної освіти.

Відповідно до цього Закону місцева влада має забезпечити доступ до будівель, споруд і приміщень закладів освіти. За заявою батьків у дитсадках, школах та позашкільних закладах обов'язково утворюють інклюзивні групи (раніше передбачали лише можливість утворення таких груп). У кожній із таких груп у дитсадку має бути не більш ніж троє дітей з особливими освітніми потребами. Діти з порушеннями інтелектуального розвитку або сенсорними чи фізичними порушеннями мають право на першочергове зарахування до закладів освіти. За заявою батьків на заняття допускають асистента дитини, який допомагає їй у процесі навчання.

Програми і методики для дітей з особливими потребами розробляють на основі Базового компонента дошкільної освіти, причому освітні програми можуть мати корекційно-розвитковий складник для дітей з особливими освітніми потребами. У школі основні принципи ті ж самі: навчання має бути безоплатним, місцева влада має подбати про доступність будівель і приміщень, за заявою батьків зобов'язані створити інклюзивні класи. Діти з особливими потребами мають право на першочергове зарахування до початкової школи. Батьки можуть супроводжувати дитину з особливими потребами під час навчання у школі.

Діти з особливими потребами можуть використовувати в навчанні жестову мову та шрифт Брайля. Корекційно-розвиткові заняття для дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивних класах становлять 35-40 хвилин групове та 20-25 хвилин - індивідуальне, причому уточнюється, що корекційно-розвиткові послуги - це заходи, спрямовані на корекцію порушень шляхом розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери та мовлення.

Для кожного учня з особливими освітніми потребами складається індивідуальна програма розвитку, яку розробляє група фахівців з обов'язковим залученням батьків дитини. Крім того, особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами забезпечує асистент вчителя. Дітям зі складними порушеннями під час навчання допомагає один із батьків чи соцпрацівник.

Встановлюється, що за роботу в інклюзивних групах чи класах вчителі отримують доплату в розмірі 20% тарифної ставки. Документ про загальну середню освіту дітям з порушенням зору мають за бюджетні кошти виготовити з використанням шрифту Брайля. Крім того, створюються інклюзивно-ресурсні центри.

5. Законодавче забезпечення здобуття вищої освіти особами з особливими освітніми потребами.

У п. 3 статті 3 ЗУ «Про вищу освіту» зазначається, що «формування і реалізація державної політики у сфері вищої освіти», забезпечуються шляхом: «створення та забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти, у тому числі забезпечення осіб з особливими освітніми потребами спеціальним навчально-реабілітаційним супроводом, та створення для них вільного доступу до інфраструктури вищого навчального закладу з урахуванням обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я»; «надання особам, які навчаються у вищих навчальних закладах, пільг та соціальних гарантій у порядку, встановленому законодавством»; «належної державної підтримки підготовки фахівців з числа осіб з особливими освітніми потребами на основі створення для них вільного доступу до освітнього процесу та забезпечення спеціального навчально-реабілітаційного супроводу».

У ст. 4 ЗУ «Про вищу освіту» прописано, що «для реалізації права на вищу освіту особам з особливими освітніми потребами вищі навчальні заклади створюють необхідні умови для здобуття якісної вищої освіти».

У п. 7 ст. 33 ЗУ «Про вищу освіту» «Структура вищого навчального закладу» зазначено, що структурним підрозділом вищого навчального закладу може бути спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ, який утворюється з метою організації інклюзивного освітнього процесу та спеціального навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами, забезпечення їм доступу до якісної вищої освіти з урахуванням обмежень життєдіяльності».

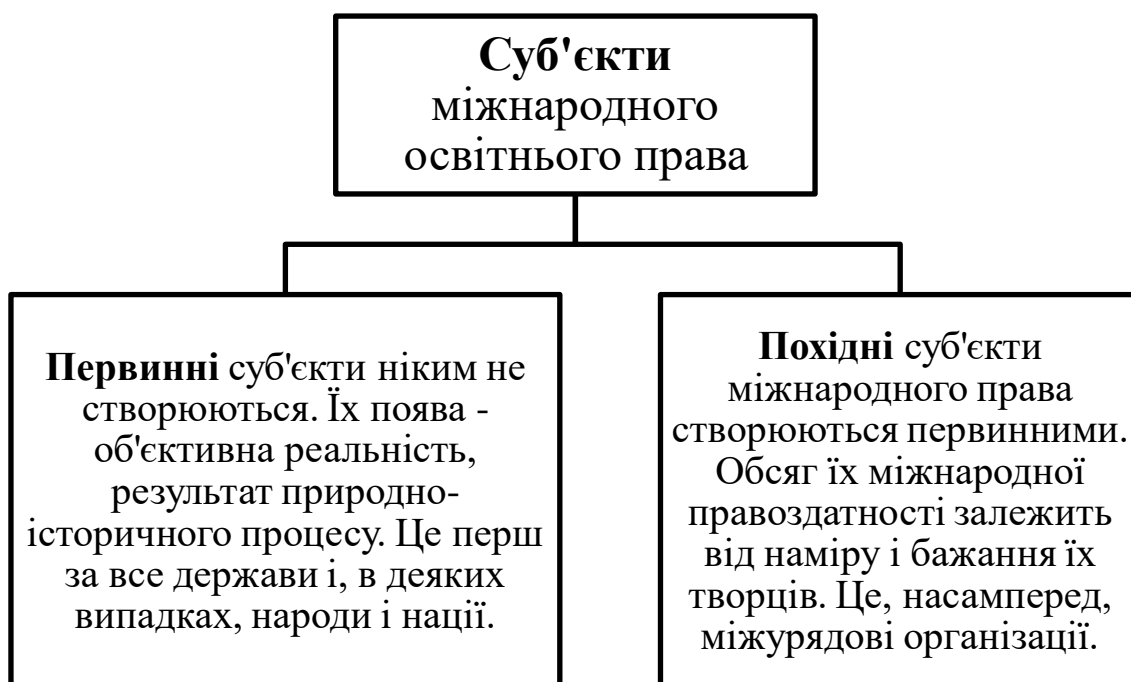
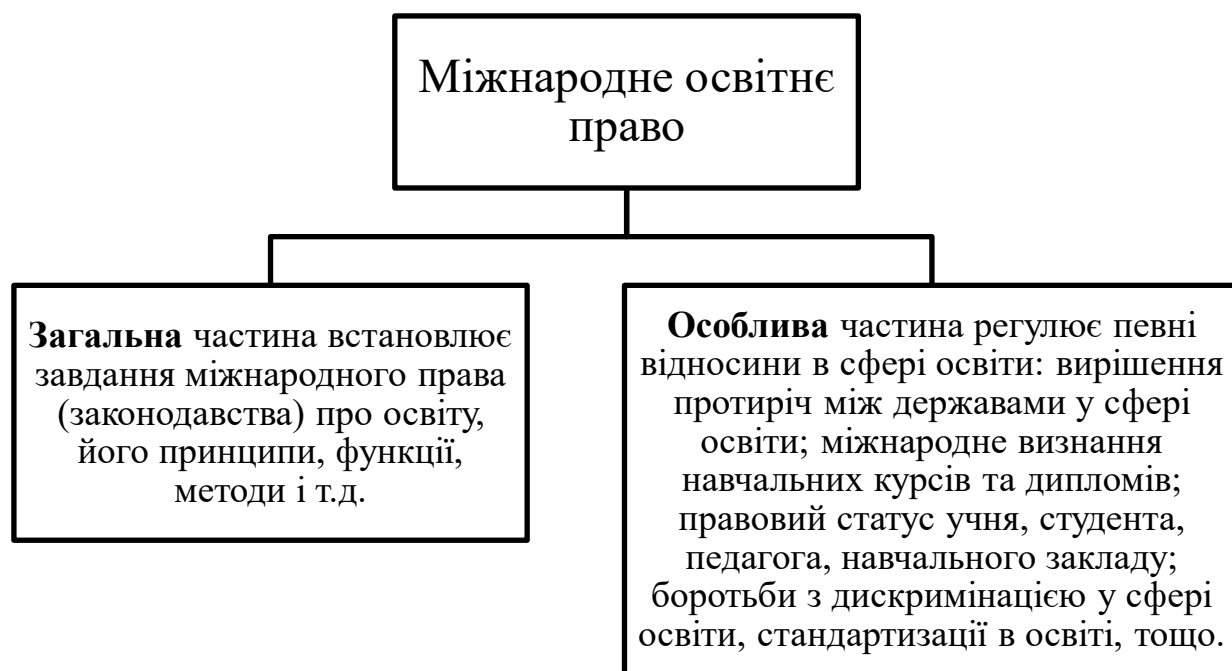
Важливе значення, для забезпечення прав осіб з особливими потребами має ст. 62 ЗУ «Про вищу освіту» «Права осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах». У ній зазначається, що особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, мають право на: «вибір форми навчання під час вступу до вищого навчального закладу»; «безоплатне забезпечення інформацією для навчання у доступних форматах з використанням технологій, що враховують обмеження життєдіяльності, зумовлені станом здоров'я (для осіб з особливими освітніми потребами)»; «спеціальний навчально-реабілітаційний супровід та вільний доступ до інфраструктури вищого навчального закладу відповідно до медико-соціальних показань за наявності обмежень життєдіяльності, зумовлених станом здоров'я».

У п. 2 ст. 70 ЗУ «Про вищу освіту» «Матеріально-технічна база і правовий режим майна вищих навчальних закладів» прописано, що «будівлі, споруди і приміщення вищих навчальних закладів повинні відповідати вимогам доступності згідно з державними будівельними нормами і стандартами. Якщо відповідні об'єкти неможливо повністю пристосувати для потреб осіб з особливими освітніми потребами, здійснюється їх розумне пристосування з урахуванням універсального дизайну. Проектування, будівництво та реконструкція будівель, споруд і приміщень вищих навчальних закладів здійснюються з урахуванням потреб осіб з особливими освітніми потребами».

ТЕМА 9. Міжнародне освітнє право.

1. Поняття та джерела міжнародного освітнього права.

Міжнародне освітнє право – це сукупність належним чином визнаних принципів і норм, що регулюють відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного права у галузі освіти.

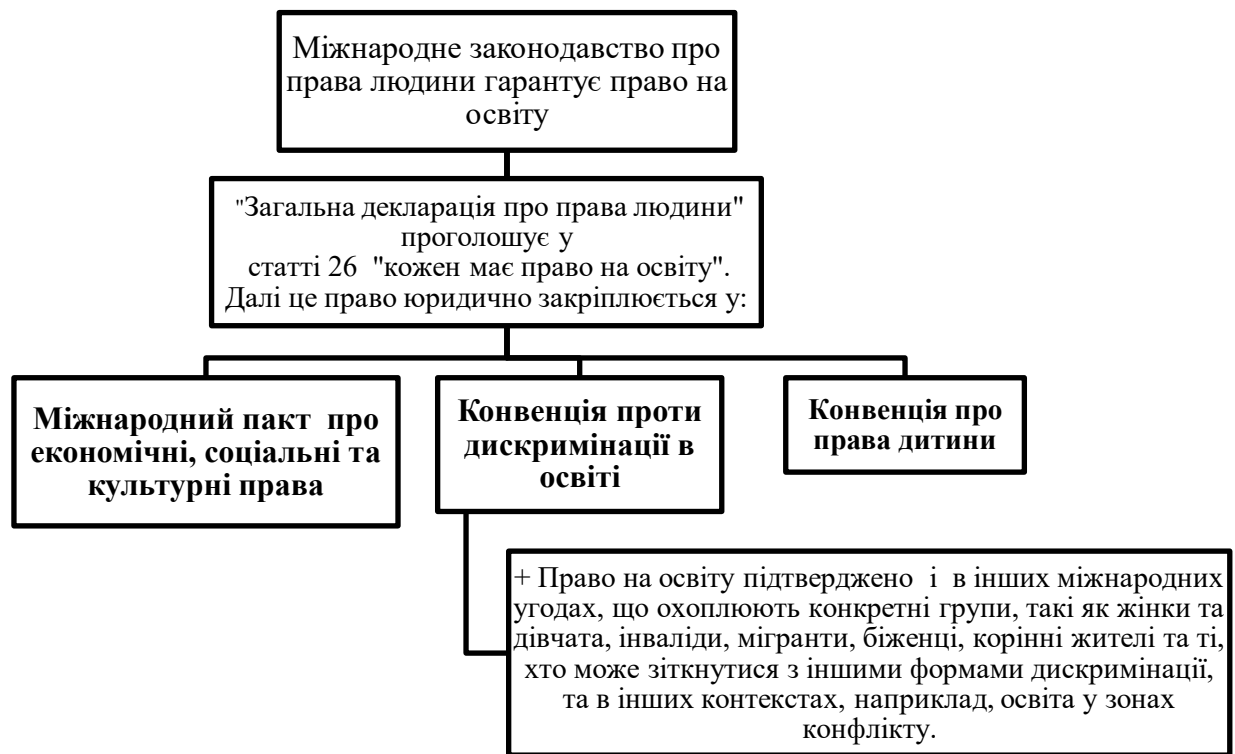
Конвенція — (лат. conventio — договір, угода) — різновид міжнародного договору. Конвенція — це угода між суб'єктами міжнародного права, що регулює між ними відносини через створення взаємних прав та обов'язків. Як правило, назву конвенції отримують багатосторонні угоди. Важливо, що конвенція регулює весь комплекс питань, пов'язаних з відповідною темою.

Декларація (лат. deklaratio — оголошення, вислів) — 1) офіційне оголошення, повідомлення, заява; 2) форма заяви про свої можливості, наміри й послуги. У публічному праві декларація — це політико-правовий документ, що проголошує або засновує певні наміри, цінності, принципи, зміни, що відбудуться. У формі декларації проголошують основні принципи зовнішньої або внутрішньої політики держави, основні положення діяльності міжнародних організацій у конкретній сфері міжнародних відносин.

Резолюція (лат. Resolution - рішення, дозвіл) - рішення, прийняте посадовою особою або дорадчим органом, міжнародною організацією (наприклад, Генеральною конференцією ЮНЕСКО). Документ, що фіксує рішення, постанову. Найчастіше резолюцію приймають на зборах, нарадах, з'їздах, конференціях провідних фахівців з того чи іншого питання.

Пакт (від лат. Pactum - договір, угода) - одне з найменувань різного роду міжнародних договорів, що мають велике політичне значення, обмежене часом за угодою сторін, що укладають той чи інший пакт як правило в усній формі звернення.

Хартія — це правовий акт, що не має обов'язкової сили, за змістом майже завжди є декларацією і формулює загальні принципи й цілі будь-яких міжнародних домовленостей.

Міжнародне гуманітарне право, яке регулює поведінку сторін у збройних конфліктах, також включає положення про право на освіту, наприклад, захист студентів, працівників освіти та навчальних закладів. Освіта в основному захищена в міжнародному гуманітарному праві **Женевськими конвенціями** та додатковими протоколами до них.

Міжнародне право вимагає від держав, що підписали та ратифікували конвенції щодо освіти – надання безкоштовної обов'язкової початкової освіти та забороняє дискримінацію в закладах освіти. Крім того, освіта повинна закласти основу для самореалізації та ефективної участі в суспільстві; батьки повинні мати певну свободу вибору способу навчання своїх дітей; академічні заняття повинні забезпечуватися та поважатися державою; і державна освіта повинна бути однаково доступною для всіх, незалежно від статі, раси, національного походження чи працездатності.

Низка **регіональних договорів** з прав людини також визнають право на освіту:

- Американська конвенція про права людини (ст. 26) та Додатковий протокол до Американської конвенції про права людини у сфері економічних, соціальних та культурних прав «Протокол Сан-Сальвадору» (статті 13, 16);
- Африканська (Банджувська) Хартія про права людини і народів (ст. 17);
- Протокол Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (ст. 2);
- Європейська соціальна хартія (ст. 7);
- Хартія основних прав Європейського Союзу (ст. 14) та ін.

2. Міжнародні освітні організації.

Міжнародні організації, що діють у сфері освіти:

- Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО);
- Міжнародна організація праці (МОП);
- Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ);
- Програма розвитку ООН (ПРООН);
- Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР);
- Міжнародна освіта (Інтернаціонал освіти) (EI);
- Рада Європи (Генеральний директорат Ради Європи з питань освіти, культури та спадщини, молоді та спорту);
- Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури Європейської комісії ЄС (DG EAC);
- Європейська асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA);
- Організація ЛАД з питань освіти, науки і культури (АЛЕКСО);
- Ісламська організація освіти, науки і культури (ІСЕСКО);
- Організація міністрів освіти Південно-Східної Азії (СІАМЕО);
- Організація іберо-американських держав з питань освіти, науки і культури (ОІАГОНК);
- Міжнародна асоціація університетів (IAU);
- Міжнародна мережа з питань освіти у надзвичайних ситуаціях (INEE);
- Міжнародна рада з освіти дорослих;
- Міжнародна федерація з фізичного виховання;
- Всесвітня організація дошкільного виховання;
- Міжнародне товариство художнього виховання;
- Міжнародне товариство музичної освіти і виховання;
- Міжнародна рада з педагогічної освіти;
- Всесвітня асоціація з педагогічних досліджень;
- Міжнародна асоціація навчальної і професійної орієнтації;
- Всесвітня рада товариств порівняльно-педагогічних досліджень;
- Міжнародна асоціація осіб, які працюють із педзанедбанними дітьми;
- Європейська асоціація університетів (EUA);
- Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE);
- Європейський союз студентів (ESU);
- Європейська асоціація із корекційної освіти;
- Європейське бюро освіти;
- Співдружність навчання (COL) Британської Співдружності націй та ін.

3. Міжнародні стандарти освіти у документах ООН, ЮНЕСКО, МОП.

Право на освіту в документах ООН (Організації об'єднаних націй)

Документи, які закріплюють **право людини** на освіту і визначають його зміст. До них належать :

- ✓ Загальна Декларація прав людини 1948 р. (стаття 26),
- ✓ Конвенція про захист прав людини і основних свобод 1950 р. з Додатковим протоколом 1952 р.,
- ✓ Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р. (ст.ст. 13, 14),
- ✓ Декларація про право на розвиток 1986 р. (стаття 8).

До документів ООН, що стосуються права на освіту як **права дитини**, належать, зокрема:

- ✓ Декларація прав дитини (Нью-Йорк, 20 листопада 1959 р.) (принцип 7),
- ✓ Декларація про соціальні і правові принципи, що стосуються захисту та добробуту дітей, особливо при передачі дітей на виховання та їх усиновленні на національному і міжнародному рівнях (Нью-Йорк, 3 грудня 1986 р.) (ст.ст.3, 5),
- ✓ Конвенція про права дитини (ст.ст.23, 28, 29, 31) (Нью-Йорк, 20 листопада 1989 р.),
- ✓ Всесвітня декларація про забезпечення виживання, захисту і розвитку дітей (Нью-Йорк, 1990р.).

Документи, що стосуються права на освіту як **права жінки**. Сюди належать:

- ✓ Декларація про ліквідацію дискримінації щодо жінок від 7 листопада 1967р. (стаття 9);
- ✓ Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 р. (стаття 10).

Документи, що визначають **створення умов для поширення освіти** серед цілей міжнародного співробітництва. До них можуть бути віднесені :

- ✓ Декларація тисячоліття ООН (резолуція Генеральної Асамблеї 55/2 від 8 вересня 2000 р.)
- ✓ Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 56/116 від 19 грудня 2001 р., яка проголосила Десятиліття писемності ООН.

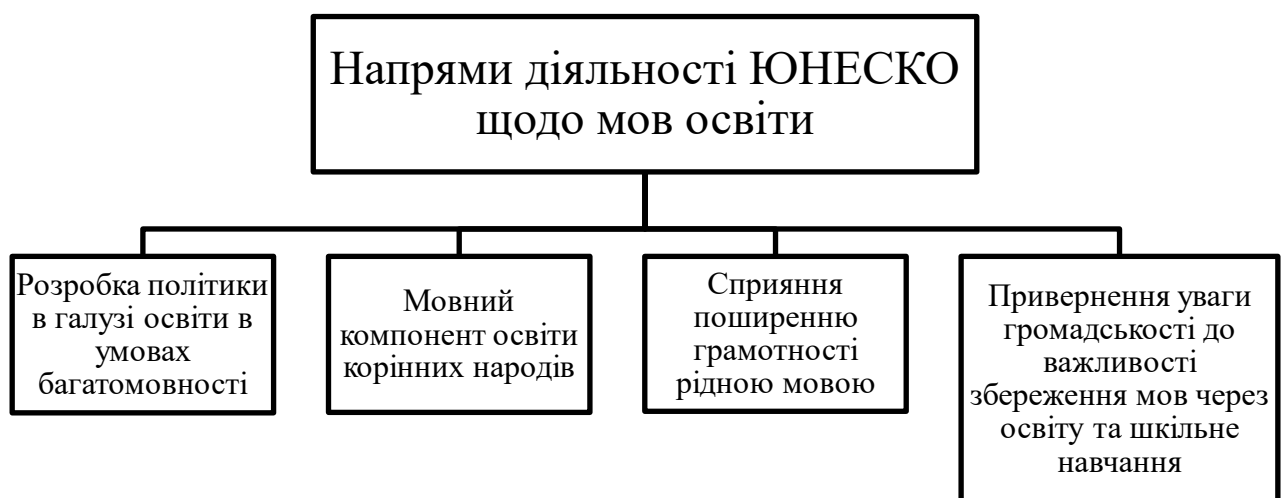
ЮНЕСКО

Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) є міжнародною організацією зі статусом спеціалізованої установи ООН.

Безпосередньо у сфері освіти, нормотворча діяльність ЮНЕСКО орієнтована на: створення умов для розширення співпраці народів у сфері освіти, науки й культури; забезпечення загальної поваги до законності й прав людини; залучення більшої кількості країн до процесу підготовки правових основ для міжнародної інтеграції у сфері освіти; дослідження стану освіти у світі, зокрема в регіонах і країнах; прогнозування найефективніших шляхів розвитку й інтеграції; пропаганду прийнятих конвенцій і рекомендацій; збір й систематизацію звітів держав про стан освіти щороку.

Завдяки ЮНЕСКО був розроблений цілий ряд міжнародних угод та інших правових актів у галузі освіти:

- **Конвенція** про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960 р.);
- **Рекомендація** про становище вчителів (1966 р.);
- **Рекомендація** про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва й миру і в дусі поваги прав людини і основних свобод (1974 р.);
- **Рекомендація** про технічний і професійну освіту (1974 р.);
- **Рекомендація** про розвиток освіти дорослих (1976 р.);
- **Конвенція** про технічну і професійну освіту (1989 р.);
- **Саламанська Декларація** та Рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами (1994 р.);
- **Концепція** вищої освіти на міжнародному рівні "Реформа і розвиток вищої освіти. Програмний документ" (1995 р.);
- **Рекомендація** про статус викладацьких кадрів вищих навчальних закладів (1997 р.);
- **Всесвітня декларація** про вищу освіту XXI століття: підходи і практичні заходи (1998 р.);
- **Декларація** "Молодь за культуру світу та діалог цивілізацій в III тисячолітті" (1999 р.);
- **Рекомендації** об'єднаного комітету ЮНЕСКО / ЮНІСЕФ про освіту (2000 р.);
- **Програма** "Освіта для всіх", прийнята на Всесвітньому форумі з освіти в Дакарі у 2000 р.;
- **Резолюція** "Десятиліття освіти в інтересах сталого розвитку ООН 2005-2015 рр." (2002 р.);
- **Конвенція** про охорону та заохочення розмаїття форм культурного самовираження (2005 р.);
- **Комюніке** Всесвітньої конференції з вищої освіти – 2009: "Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку" (2009 р.);
- **Класифікація** МСКО 2011 (Міжнародна стандартна класифікація освіти 2011 р.).

Основу діяльності цих напрямків ЮНЕСКО визначають:

- Всесвітня декларація про освіту для всіх (1990);
- Дакарська програма освіти для всіх, прийнята Всесвітнім форумом з освіти (2000);
- Загальна декларація ЮНЕСКО про культурне розмаїття;
- План дій щодо її виконання, а також ряд інших документів.

Документи Міжнародної організації праці (МОП) щодо освіти:

- ✓ Рекомендація про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти, 1960;
- ✓ Рекомендація про виховання в дусі міжнародного взаєморозуміння, співробітництва й миру і вихованні поваги прав людини і основних свобод, 1974;
- ✓ Рекомендація про статус науково-дослідних працівників, 1974;
- ✓ Рекомендація про технічну і професійну освіту, 1974;
- ✓ Конвенція про технічну і професійну освіту, 1989;
- ✓ Рекомендація про визнання учбових курсів та свідоцтв про вищу освіту, 1993;
- ✓ Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці 1999.

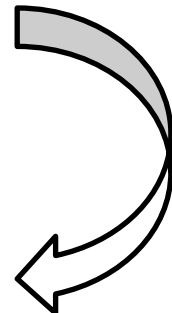
4. Європейський освітній простір.

Сучасний європейський освітній простір, являє собою **освітній** (*Європейський простір вищої освіти (EHEA)*) та **науковий** простір (*Європейського простору наукових досліджень (ERA)*), що функціонує на основі:

- ✓ автономії, незалежності університетів та одночасній їх відповідальності за якість вищої освіти;
- ✓ міжнародному співробітництві;
- ✓ усуненні перепон та забезпеченні широкого доступу до якісної освіти;
- ✓ принципах демократії;
- ✓ на активізації мобільності студентів та науково-педагогічних кадрів;
- ✓ відкритості наукових досліджень.

Початкові етапи формування Європейського простору вищої освіти:

1. Велика хартія університетів (1988 р.)
2. Лісабонська конвенція (1997 р.)
3. Сорбонська декларація (1998 р.)

Етапи Болонського процесу:

1. **Болонська декларація** (1999 р.)
2. Конвенція європейських вищих навчальних закладів і освітніх організацій (2001 р., м. Саламанка)
3. Комюніке зустрічі європейських міністрів (2001 р., м. Прага)
4. Декларація з Грацу (2003 р.)
5. Берлінський саміт (2003 р.)
6. Декларація Глазго (2005 р.)
7. Конференція у Бергені (2005 р.)
8. Лондонське комюніке (2007 р.).
9. Конференція європейських міністрів вищої освіти (Льовен та Лювен-ля-Ньов, 2009 р.). Комюніке «Болонський процес у період до 2020 року – Європейський простір вищої освіти у новому десятилітті».

Європейський простір вищої освіти являє собою спільний університетський простір країн Європи, які беруть участь у **Болонському процесі**, заснований на “структурному реформуванні національних систем вищої освіти, змінах освітніх програм та відповідних інституційних перетвореннях”.

Побудова Європейського простору вищої освіти, була та й продовжує залишатися головною метою Болонського процесу, не зважаючи на те що відповідний простір було створено в 2010 році, робота з його вдосконалення поки запланована на період до 2020 року.

Сьогодні учасниками Європейського простору вищої освіти є:

- ✓ 48 держав європейського континенту,
- ✓ Європейська Комісія (ЕС),
- ✓ Рада Європи (СоЕ),
- ✓ Європейський центр вищої освіти ЮНЕСКО,
- ✓ Європейська Асоціація Університетів (EUA),
- ✓ Європейський Союз Студентів (ESU),
- ✓ Європейська Асоціація забезпечення якості вищої освіти (ENQA),
- ✓ Європейська асоціація закладів вищої освіти (EURASHE),
- ✓ Міжнародна освіта (Education International),
- ✓ БізнесЄвропа (BusinessEurope) та інші.

Основні реформи, передбачені Болонським процесом:

- Запровадження триступеневої системи вищої освіти;
- Навчання впродовж життя, включаючи визнання попереднього навчання (формального і неформального), гнучкі графіки навчального процесу;
- Гарантія рівних можливостей в отриманні освіти;
- Сприяння зайнятості (вища освіта задля отримання кращої роботи);
- Запровадження і визнання спільних навчальних програм, а також спільних дипломів, що надаються університетами у партнерстві;
- Мобільність в межах ЄС та поза його межами;
- Визнання навчання і ступенів, отриманих в університетах інших країн;
- Забезпечення якості.

Гнучкість Європейського простору вищої освіти досягається завдяки наступним інструментам:

- ✓ Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС – ECTS),
- ✓ Додатку до диплома (ДД – DS),
- ✓ Національним рамкам кваліфікацій (НРК – NQF), які стали загальноприйнятими в системі освітнього простору.

Європейська система забезпечення якості освіти базується на Європейських стандартах і рекомендаціях (ESG).

ESG мають такі цілі :

- вони встановлюють спільні рамки щодо систем забезпечення якості для навчання і викладання на європейському, національному та інституційному рівні;
- вони уможливають забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти у Європейському просторі вищої освіти;
- вони підтримують взаємну довіру, таким чином сприяючи визнанню та мобільності у межах та поза національних кордонів;
- вони надають інформацію щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (ЕНЕА).

ESG ґрунтуються на таких принципах забезпечення якості у ЕНЕА:

- заклади вищої освіти несуть первинну відповідальність за якість вищої освіти, що надається;
- забезпечення якості відповідає різноманітності систем вищої освіти, закладів вищої освіти, програм і студентів;
- забезпечення якості сприяє розвитку культури якості;
- забезпечення якості враховує потреби та очікування студентів, усіх інших стейкхолдерів та суспільства.

Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти (англ. *the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA)*) – організація, що заснована в 2000 році країнами-учасниками Болонської угоди. Членство в асоціації відкрите для всіх агентств контролю якості освіти в країнах, що підписали Болонську декларацію.

**Європейський освітній простір
володіє чіткими характеристиками:**

1. *Трирівнева система ступенів.* Загалом, європейський освітній простір розвивається на основі впровадження трирівневої системи ступенів, яка нині активно запроваджується у вищих навчальних закладах Європи. Ця система передбачає: перший рівень – бакалаврат (ступінь “бакалавр”), другий рівень – магістратура (ступінь “магістр”) та третій рівень – докторантура (ступінь “доктор” (PhD)).
2. *Визнання в іншій державі,* в першу чергу, це стосується наукових ступенів та інших кваліфікацій та, по-друге, періоду навчання разом з іншими елементами освітньої системи (курси, модулі).
3. *Мобільність.* Полягає в можливості студентів вільно отримати освіту в будь якій країні в межах єдиного освітнього простору, а викладацького й іншого персоналу мати можливість відвідувати університети інших країн Європи з метою взаємного збагачення європейським досвідом (“вертикальна” та “горизонтальна” мобільність). В основному мова йде про внутрішньоєвропейську короткострокову мобільність типу Erasmus.
4. *Забезпечення якості* полягає в наявності процедур, спрямованих на забезпечення відповідності результатів освіти та навчання заявленим вимогам споживача. Передбачає комплексну взаємодію цілого ряду елементів: нормативно-правової бази, чітких цілей освіти, стандартів умінь та кваліфікацій, заснованих на компетенціях, освітніх програм, котрі відповідають вимогам стандартів, кваліфікованих педагогічних кадрів, системи збору та аналізу інформації.
5. *Інтернаціоналізація освітніх планів та освітніх програм.* Передбачає розробку освітніх планів та програм орієнтованих на певні країни, регіони. Впровадження в вищих навчальних закладах англійських програм, навіть в країнах де англійська мова не є державною.
6. *Можливість працевлаштування* є важливим принципом суть якого полягає в орієнтації вищих навчальних закладів на кінцевий результат – знання й уміння випускників повинні бути застосовані і практично використані на користь усієї Європи.
7. *Освіта впродовж життя,* є будь-яким цілеспрямованим навчанням, що здійснюється на постійній основі з метою удосконалення знань, умінь та компетенцій, що є необхідними для особистісного та професійного розвитку, працевлаштування.

Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти в Європі (2002 р.) стала початком ще одного руху на зближення на європейському континенті – так званого **Копенгагенського процесу**. У Декларації поставлені завдання по створенню єдиного європейського простору в галузі професійної освіти, забезпечення прозорості кваліфікацій, поширенню та обміну інформацією і розвитку профорієнтації.

Для забезпечення "**Копенгагенського процесу**" створені такі європейські структури: Європейський форум по прозорості професійних кваліфікацій, Європейський форум за якістю профосвіти, Європейська робоча група з питань якості профосвіти.

5. Міжнародні угоди та діяльність у сфері освіти Ради Європи та ЄС.

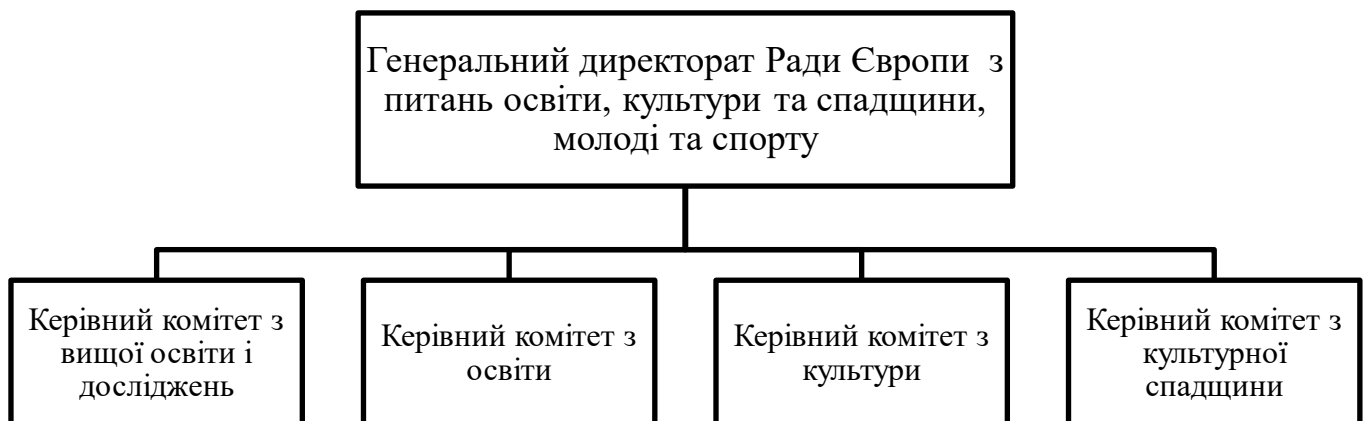
Рада Європи – регіональна міжнародна організація, метою якого є "досягнення більшого єднання між її членами для збереження та втілення в життя ідеалів і принципів, які є їхнім спільним надбанням ...". Дана мета буде досягтися "за допомогою розгляду питань, що становлять спільний інтерес, укладення угод і проведення спільних дій в економічній, соціальній, культурній, науковій, правовій та адміністративній галузях, так само як і шляхом підтримки та подальшого здійснення прав людини і основних свобод" (ст. 1 Статуту Ради Європи).

До *основних напрямів діяльності Ради Європи* у сфері освіти можна віднести наступні:

- Співпраця в галузі взаємного визнання документів про освіту;
- Питання дошкільного виховання, форм і методів шкільного навчання, позашкільної та заочної освіти, викладання іноземних мов, навчання дітей з сімей мігрантів, шкільних обмінів та підготовки практичних рекомендацій для вчителів, а також інші питання середньої освіти;
- Робота з молоддю з питань мобільності, вищої освіти та отримання професій;
- Збір і обробка інформації про стан і розвиток освіти в Європі;
- Створення мереж обміну інформацією та партнерських зв'язків між країнами.

В рамках Ради Європи були розроблені і відкриті для підписання наступні *міжнародні угоди*:

- Європейська конвенція про еквівалентність університетських періодів навчання (1956 р.);
- Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які відкривають доступ до університетських навчальних закладів (1959 р.);
- Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (1959 р.);
- Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти, в європейському регіоні (1997 р.)
- Рамкова конвенція про захист національних меншин (1995 р.)
- Хартія основних прав Європейського союзу (2000 р.)
- Резолюція щодо розвитку умінь і мобільності, прийнята Радою Європи (червень 2002 р.)
- Декларація Європейської комісії і міністрів освіти європейських країн з розвитку співробітництва в галузі професійної освіти в Європі (2002 р.).

Компетенція Директорату з питань освіти, культури та спадщини, молоді та спорту (Генеральний директорат РЄ) включає:

- Надання допомоги та консультивання Генерального секретаря з питань політики в галузі міжкультурного діалогу, освіти, мов, культури і культурної спадщини, молоді та спорту, а також надання підтримки та консултативної допомоги Комітету міністрів, Парламентській асамблеї (ПАРЄ) і Конгресу місцевих і регіональних влад в сфері їх компетенції;
- Планування і здійснення програм з обслуговування міжурядових та інших органів Ради Європи, а також конференцій галузевих міністрів; розробка і здійснення цільових програм з реалізації Європейської культурної конвенції та інших міжнародних договорів Ради Європи;
- Підтримка і розвиток контактів з національними органами та спеціалізованими установами в державах - учасницях Європейської культурної конвенції;
- Взаємодія з іншими міжнародними організаціями.

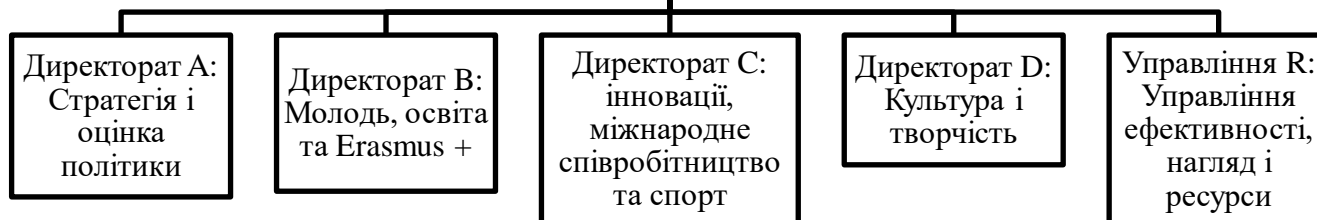
Європейський Союз (ЄС)

В ЄС держави-члени організують та контролюють системи освіти та навчання. Відповідальність за освіту та навчання покладається на держави-члени союзу. Роль ЄС полягає у підтримці та доповненні освіти шляхом політичного співробітництва (ET-2020) та за допомогою фінансових інструментів. До них належать, наприклад, програма Erasmus + та Європейський інвестиційний фонд.

ЄС також допомагає створити європейський освітній простір для покращення результатів навчання, сприяння мобільності до навчання та спільних цінностей, а також сприянню транскордонному взаємному визнанню кваліфікацій.

Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури (DG EAC) є центральним управлінням освіти при Європейській комісії і несе відповідальність за політику ЄС в галузі освіти, молоді, культури, мов і спорту. Безпосереднє виконання проектів покладено на Виконавче агенство ЄС з питань освіти, аудіовізуальних засобів та культури (EACEA).

Генеральний директорат з питань освіти, молоді, спорту та культури (DG EAC) Європейської комісії ЄС

Документи ЄС у сфері освіти:

- Зелена книга «Про європейський вимір в освіті» 1993 р.
- Біла книга «Викладання і навчання – на шляху до навчання суспільства» 1995 р.
- Зелена книга «Освіта – Навчання - Дослідження. Перешкоди на шляху транснаціональної мобільності» 1996 р.
- «Навчання в інформаційному суспільстві – план дій Європейської освітньої ініціативи, 1996 – 1998»
- «До Європи знань» 1997 р.
- «Лісабонська стратегія 2010» 2000 р.
- Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року
- Договір про функціонування Європейського Союзу 2007 року (ст.165, 166)
- Рекомендація Європейського Парламенту і Ради 2008/С 111/01 «Про встановлення Європейської кваліфікаційної структури для можливості отримати освіту протягом життя» від 23 квітня 2008 року
- Стратегія Європейського Союзу «Європа 2020» від 2010 року.
- «Модернізація вищої освіти в Європі: фінансування та соціальні аспекти» від 2011 року
- «Переосмислення освіти» (Rethinking Education) від 2012 року
- «Рамкова програма Європейського Союзу щодо оновлених ключових компетентностей для навчання впродовж життя» від 17 січня 2018 року.

6. Міжнародно-правовий режим визнання документів про освіту.

Конвенції та міжнародні рекомендації:

- Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, які надають допуск до університетів (ETS № 15) від 11 грудня 1953 р.
- Європейська конвенція про еквівалентність періодів навчання в університетах (ETS № 21) від 15 грудня 1956 р.
- Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій (ETS № 32) від 14 грудня 1959 р.
- Конвенція, що скасовує вимогу легалізації іноземних офіційних документів від 5 жовтня 1961 року (Гаазька конвенція 1961 р.)
- Конвенція про взаємне визнання еквівалентності документів про закінчення середніх, середніх спеціальних і вищих навчальних закладів, а також документів про присвоєння вчених ступенів і звань від 7 червня 1972 р.
- Регіональна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Латинської Америки та Карибського басейну (Мехіко, 19 липня 1974 р.)
- Міжнародна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і наукових ступенів в арабських і європейських державах басейну Середземного моря (1976 р.)
- Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах регіону Європи № 3084 від 21 грудня 1979 р.
- Регіональна конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і вчених ступенів у державах Азії і Тихого океану від 16 грудня 1983 р.
- Європейська конвенція про загальну еквівалентність періодів навчання в університетах (ETS № 138) від 6 листопада 1990 р.
- Рекомендація Організації Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури про визнання навчальних курсів та свідоцтв про вищу освіту (13 листопада 1993 р.)
- Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо академічної мобільності (Страсбург, 2 березня 1995 р.)
- Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція) (Лісабон, 11 квітня 1997 р.)

В Україні процедура визнання іноземних документів про освіту (раніше – **нострифікація**) має на меті забезпечити права громадян, які здобули освіту в інших державах, на продовження освіти та/або професійну діяльність в Україні та здійснюється в індивідуальному порядку.

Визнання в Україні іноземних документів про освіту здійснюється у повній відповідності з Конвенцією про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні, яка ратифікована відповідним Законом України 03.12.1999 р. № 1273-XIV, та рекомендаціями цієї Конвенції.

У результаті процедури визнання власник іноземних документів про освіту отримує свідоцтво, яким підтверджується право власника документів, виданих навчальним закладом іншої держави, на продовження освіти або працевлаштування за фахом.

Наказ Міністерства освіти і науки України «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту» від 05.05.2015 року затвержує:

- 1) Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти;
- 2) Порядок визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав.

Головні принципи, що стосуються оцінки кваліфікацій з вищої освіти

(з Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні):

❖ Власники кваліфікацій, присуджених однією зі Сторін визнання, мають належний доступ до оцінки цих кваліфікацій, яка здійснюється відповідним органом на їхнє прохання.

❖ У зв'язку з цим забороняється будь-яка дискримінація заявника за такими ознаками, як стать, раса, колір шкіри, фізичні вади, мова, релігія, політичні чи інші переконання, національне, етнічне або соціальне походження, приналежність до національної меншини, майновий стан, народження чи інші обставини, або на підставі будь-яких інших обставин, не пов'язаних із якістю кваліфікації, визнання якої запитується. Для забезпечення цього права кожна Сторона зобов'язується вжити відповідних заходів для того, щоб заява про визнання кваліфікацій оцінювалася тільки на основі набутих знань і навичок.

❖ Кожна Сторона забезпечує прозорість, узгодженість та надійність процедур і критеріїв, які застосовуються під час оцінки та визнання кваліфікацій.

❖ Рішення про визнання ухвалюються на основі відповідної інформації про ті кваліфікації, визнання яких запитується.

❖ Відповідальність за надання належної інформації покладається насамперед на заявника, який має надати її сумлінно.

❖ Незважаючи на відповідальність заявника, установи, що присудили кваліфікацію, яка розглядається, мають надавати на запит заявника і упродовж розумного строку відповідну інформацію власнику кваліфікації, установам або компетентним органам країни, в якій запитується визнання кваліфікації.

❖ Сторони доручають всім закладам освіти, що належать до їхніх освітніх систем, задовольняти будь-який розумний запит щодо інформації, необхідної для оцінки кваліфікацій, отриманих у цих закладах, або у відповідних випадках заохочують їх до цього.

❖ Обов'язок доводити, що заява не задовольняє відповідним умовам, покладається на орган, що здійснює оцінку.

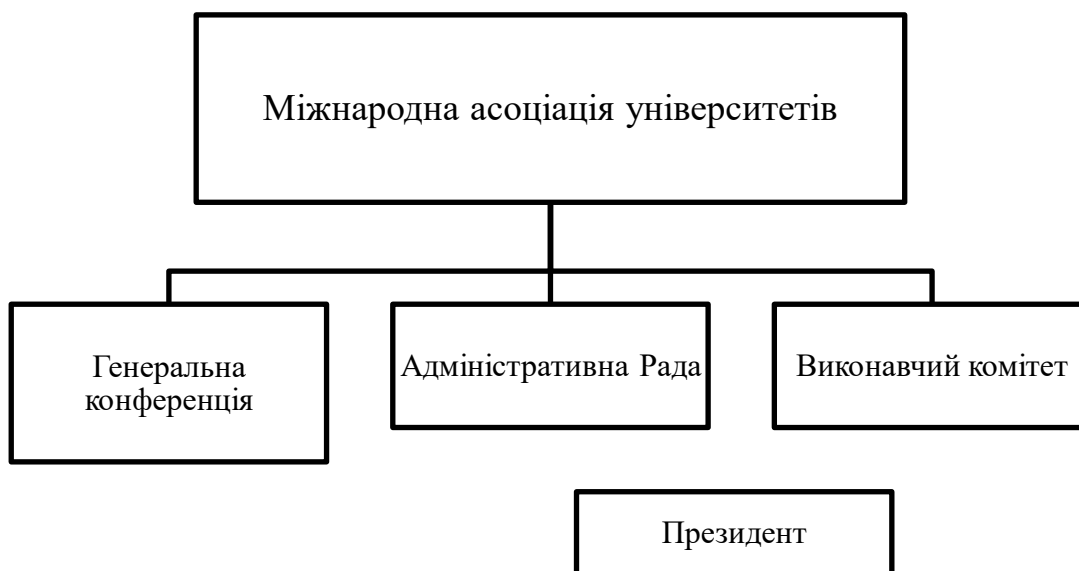
❖ Для полегшення визнання кваліфікацій кожна Сторона забезпечує надання належної і чіткої інформації про свою освітню систему.

❖ Рішення про визнання кваліфікації ухвалюються впродовж розумного строку, який завчасно визначається компетентним органом з визнання кваліфікацій і розраховується від часу отримання всієї необхідної інформації по конкретному запиту. У випадку негативного рішення зазначаються причини відмови у визнанні кваліфікації і заявникові надається інформація стосовно заходів, яких йому треба вжити для визнання його кваліфікації у подальшому. У разі негативного рішення або неприйняття рішення заявник повинен мати можливість оскарження впродовж розумного строку.

7. Міжнародні та національні об'єднання університетів.

Міжнародна асоціація університетів (IAU)

IAU є міжнародною членською організацією закладів вищої освіти. Вона здійснює управління своїми членами, які представлені в трьох різних директивних органах: Генеральній конференції, Адміністративній Раді та Виконавчому комітеті. Двома основними категоріями членів, наділених повноваженнями приймати рішення, є інституціональні члени (університети та інші вищі навчальні заклади) та організаційні члени (асоціація університетів). Також в асоціації є посада Президента. Він обирається на 4 роки без можливості продовження, Президент об'єднання обирається з числа членів Адміністративної ради Генеральною конференцією. Він очолює Адміністративну раду та Виконавчий комітет.

Міжнародна асоціація університетів налічує чотири категорії членів: установи, організації, філії та партнери. Учасники мають певні права і переваги. Кожна категорія членства в асоціації має певний набір критеріїв і процес подачі заявки. IAU об'єднує понад 640 членів (інститути, організації, філії та партнери) з більш ніж 120 країн. Установи-члени – це університети або вищі навчальні заклади, що присуджують освітній ступінь, основною метою яких є викладання і дослідження, незалежно від того, чи мають вони назву університету.

Члени Міжнародної асоціації університетів (IAU):

- Університет Зальцбурга (Австрія),
- Університет Сен-Луї у Брюсселі (Бельгія),
- Університет Оттави (Канада),
- Університет Чжецзяну (Китай),
- Університет Гонконгу (Китай),
- Карлов університет у Празі (Чехія),
- Університет Копенгагена (Данія),
- Олександрійський університет (Єгипет),
- Університет Гельсінкі (Фінляндія),
- Університет Пантеон-Сорбонна (Франція),
- Університет Гумбольдта у Берліні (Німеччина),
- Фрайбургський університет (Німеччина),
- Університет Аристотеля в Салоніках (Греція),
- Університет Корвінуса в Будапешті (Угорщина),
- Університет Делі (Індія),
- Тегеранський університет (Іран),
- Болонський університет (Італія),
- Університет Ка Фоскарі в Венеції (Італія),
- Університет Хоккайдо (Японія),
- Університет Гвадалахари (Мексика),
- Утрехтський університет (Нідерланди),
- Університет Лісабона (Португалія),
- Російський університет дружби народів (РФ),
- Сибірський федеральний університет (РФ),
- Санкт-Петербурзький державний університет (РФ),
- Університет Барселони (Іспанія),
- Політехнічний університет Мадрида (Іспанія),
- Стокгольмський університет (Швеція),
- Женевський університет (Швейцарія),
- Університет Західного Лондона (Велика Британія),
- Бостонський університет (США),
- Каліфорнійський університет Сан-Дієго (США),
- Університет Арізони (США),
- Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (Україна),
- Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна),
- Національний педагогічний університет ім. М. Драгоманова (Україна) та ін.

Європейська асоціація університетів

Європейська асоціація університетів (EUA) охоплює більше 800 університетів і конференцій національних ректорів в 48 європейських країнах. EUA відіграє вирішальну роль в Болонському процесі та впливає на політику ЄС в галузі вищої освіти, досліджень та інновацій.

EUA надає можливості для обміну досвідом між учасниками, беручи участь в проектах, форумах і інших заходах з взаємного навчання за участю широкого кола університетів. Асоціація також надає своїм членам унікальні можливості для формування європейської політики та ініціатив, що стосуються вищої освіти і наукових досліджень.

Місія EUA полягає в тому, щоб сприяти розвитку послідовної системи освіти і досліджень на європейському рівні за допомогою досліджень, проектів і послуг для членів. Як центр експертизи в галузі вищої освіти і досліджень, EUA підтримує університети шляхом:

- просування європейської політики, яка посилить роль університетів у розвитку європейських суспільств знань;
- просування можливостей мережевої взаємодії між національними конференціями ректорів, національними організаціями та національними асоціаціями;
- підвищення видимості європейських університетів у всьому світі;
- вплив на ключових осіб, що приймають рішення на європейському, національному та регіональному рівнях;
- інформування членів про політичні дебати, які впливають на їх розвиток;
- розвиток знань і досвіду університетів за допомогою проектів, які залучають і приносять користь окремим установам, в той же час підкріплюючи розробку політики тощо.

Основні документи Європейської асоціації університетів (EUA):

- Європейська хартія університетів з навчання впродовж усього життя (2008 р.),
- Празька декларація «Стратегії для європейських університетів» (2009 р.),
- Зальцбург II – Рекомендації «Досягнення європейських університетів з 2005 року в реалізації Зальцбурзьких принципів» (2010 р.),
- Орхуська декларація EUA 2011 «Інвестиції сьогодні в талант завтра» (2011 р.)
- Антверпенська декларація «Стратегічна програма для університетів: розвиток сильних інститутів для розвитку суспільства, заснованого на знаннях» (2015 р.).

Утрехтська Мережа – асоціація університетів Європи. Мережа сприяє інтернаціоналізації вищої освіти шляхом організації літніх шкіл, обміну студентами та викладачами і взаємним присвоєнням ступенів.

Шість основних цілей Мережі визначені в її Стратегічному плані:

1. Сприяти інтернаціоналізації,
2. Відкривати нові форми співпраці,
3. Активно реагувати на європейську політику щодо вищої освіти,
4. Ефективно співпрацювати в Мережі,
5. Підвищення якості процесів інтернаціоналізації в установах-членах,
6. Зміцнення глобального світогляду в Мережі.

Членами Утрехтської мережі є:

- Утрехтський університет (Нідерланди)
- Антверпенський університет (Бельгія)
- Болонський університет (Італія)
- Гельсінкський університет (Фінляндія)
- Університет Ісландії (Ісландія)
- Мадридський університет (Іспанія)
- Вільнюський університет (Литва)
- Латвійський університет (Латвія)
- Мальтійський університет (Мальта)
- Рурський університет (Німеччина)
- Лейпцигський університет (Німеччина)
- Університет Аристотеля в Салоніках (Греція)
- Страсбурзький університет (Франція)
- Базельський університет (Швейцарія)
- Університет Халла (Велика Британія)
- Королівський університет Белфаста (Велика Британія)
- Люблянський університет (Словенія)
- Університет Бергена (Норвегія)
- Ягеллонський університет (Польща) та ін.

Коїмбрська група – об'єднання європейських університетів, створене в 1985 році для розвитку зв'язків і координації навчального процесу в руслі загальноєвропейської освітньої політики між найстаршими і найбільш значними університетами Європи, яке розпочало функціонувати в 1987 році. Назву отримала в честь Коїмбрського університету в Португалії. Штаб-квартира організації розташована в Брюсселі. Щороку проводиться генеральна асамблея ректорів університетів членів групи.

Членами Коїмбрської групи є:

- Коїмбрський університет (Португалія)
- Карлов університет (Чехія)
- Женевський університет (Швейцарія)
- Університет Турку (Фінляндія)
- Стамбульський університет (Туреччина)
- Санкт-Петербурзький державний університет (РФ)
- Гронінгенський університет (Нідерланди)
- Сієнський університет (Італія)
- Барселонський університет (Іспанія)
- Університет Саламанки (Іспанія)
- Гранадський університет (Іспанія)
- Дублінський університет (Ірландія)
- Геттінгенський університет (Німеччина)
- Гейдельберзький університет (Німеччина)
- Кельнський університет (Німеччина)
- Будапештський університет (Угорщина)
- Льовенський католицький університет (Бельгія)
- Університет Пуатьє (Франція)
- Університет Монпельє (Франція)
- Уппсальський університет (Швеція)
- Брістольський університет (Велика Британія)
- Едінбурзький університет (Велика Британія) та ін.

Міжнародний альянс дослідницьких університетів (англ. International Alliance of Research Universities, скорочено IARU) - альянс з 10 провідних наукомістких університетів світу.

Альянс спільно вирішує найважливіші завдання, що стоять перед людством. Ним визначено довгострокові рішення у сфері зміни клімату, в якості однієї з ключових ініціатив. Члени альянсу також співпрацюють по ряду науково-дослідних проектів, що відносяться до питань старіння, довголіття і здоров'я, глобальної безпеки і сталого розвитку міст.

Альянсом розроблено ряд програм з обміну студентами, підвищення кваліфікації співробітників і зміцненню міжвузівських зв'язків.

До Міжнародного альянсу дослідницьких університетів входять:

- ❖ Австралійський національний університет (Австралія)
- ❖ Кембриджський університет (Велика Британія)
- ❖ Оксфордський університет (Велика Британія)
- ❖ Каліфорнійський університет в Берклі (США)
- ❖ Єльський університет (США)
- ❖ Пекінський університет (Китай)
- ❖ Національний університет Сингапура (Сингапур)
- ❖ Токійський університет (Японія)
- ❖ Копенгагенський університет (Данія)
- ❖ Швейцарська вища технічна школа Цюриха (Швейцарія)

Глобальний консорціум U8 (англ. Global U8 Consortium, скорочено GU8) - освітній консорціум провідних університетів, розташованих в прибережних або портових містах 8 країн: в Австралії, КНР, Малайзії, Франції, Ізраїлі, Південній Кореї, Великобританії та США. Консорціум створений (2006 р.) для задоволення зростаючого попиту на крос-культурна освіта шляхом обміну студентами і розробки стандартної навчальної програми для задоволення зростаючих запитів логістичної галузі.

Університети GU8 співпрацюють у трьох головних напрямках:

- проводячи спільні дослідження, з акцентом на глобальному бізнесі, високотехнологічних секторах, логістиці та морській справі.
- створення глобального інструменту в адміністративній співпраці (наприклад, спільне користування інформацією, глобальна бібліотека, і т.д.)
- розвиток спільних систем освіти з загальними навчальними планами, включаючи спільні ступені, кіберкласи, і т.д.

Члени освітнього Глобального консорціуму:

- Університет Інха (м. Інчхон, Південна Корея)
- Королівський Мельбурнський технологічний інститут (Австралія)
- Хайфський університет (Ізраїль)
- Університет Халла (Велика Британія)
- Університет Гавра (Франція)
- Сяменьський університет (Китай)
- Малайзійський університет Перліс (Малайзія)
- Університет Форталези (Бразилія)
- Род-Айлендський університет (США) (вихід)
- Вашингтонський університет (США) (вихід)

Східноєвропейська мережа університетів – об'єднання європейських університетів для партнерської співпраці у сфері наукових досліджень, навчання студентів і розвиток академічних контактів між навчальними закладами. Аспекти діяльності об'єднання: спільна реалізація міжнародних грантів та проектів, заснування міжнародних студій, організація і проведення спільних, наукових конференцій та симпозіумів, підготовка й видання наукових збірників, обмін науково-педагогічними кадрами та працівниками адміністрації, співпраця у сфері культури і спорту. Східноєвропейська мережа університетів була створена 7 грудня 2014 р.

Структура мережі складається з Ради партнерів та Бюро. Центром прийняття рішень визначено Раду мережі, до складу якої ввійшли ректори університетів-учасників.

До складу міжнародного об'єднання вищих навчальних закладів входять представники університетів Польщі, Грузії, Білорусі, Молдови й України, зокрема:

- Барановицький державний університет,
- Тбіліський державний університет ім. Сулхан-Саба Орбеліані,
- Міжнародний вільний університет Молдови,
- Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка,
- Харківський регіональний інститут Національної академії державного управління при Президентові України,
- Хмельницький національний університет,
- Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича,
- Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки,
- Національний університет «Острозька академія»,
- Тернопільський національний економічний університет,
- Житомирський державний університет імені Івана Франка.
- Люблінський католицький університет імені Івана Павла II.

Мережа Чорноморських університетів (BSUN) – об'єднання університетів, що створене для співпраці академічних установ Чорноморського регіону. BSUN намір сприяти міжуніверситетської співпраці та створенню синергізму між освітою, науковими дослідженнями, інноваціями і культурним співробітництвом. В даний час в мережі входять 110 університетів з 12 країн-членів Чорноморського економічного співробітництва, в тому числі з Албанії, Вірменії, Азербайджану, Болгарії, Грузії, Греції, Молдови, Румунії, Сербії, Російської Федерації, Туреччини та України.

Пріоритети BSUN:

- Підтримка зусиль університетів-членів BSUN в процесі реформування вищої освіти та інтеграції в Європейський простір вищої освіти;
- Зміцнення університетської автономії;
- Поліпшення якості освіти та культури якості в Університеті-члені;
- Підтримка орієнтації освітніх процесів на студентів;
- Обмін передовим досвідом у сфері кваліфікацій.

Члени Мережі Чорноморських університетів:

- Університет Аристотеля в Салоніках
- Тбіліський державний університет ім. Івана Джавахішвілі
- Ілійський державний університет
- Софійський університет ім. Св. Климента Охридського
- Технічний університет Варни
- Університет Бухареста
- Університет Констанци
- Університет ім. А. Сагунова
- Університет Егейського моря
- Політехнічний університет Тирани
- Університет Тракія
- Бакинський державний університет
- Технічний Університет Молдови
- Астраханський державний університет
- Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»
- Запорізький національний технічний університет
- Полтавський національний технічний університет та ін.

Ліга плюща (англ. The Ivy League) - асоціація восьми приватних американських університетів, розташованих в семи штатах на північному сході США. Університети, що входять до Ліги, відрізняються високою якістю освіти. Університети Ліги плюща також знаходяться серед найбагатших академічних закладів світу, що дозволяє їм залучати найкращих студентів та викладачів.

Члени Ліги плюща (США):

- Браунський університет (англ. Brown University) - Провіденс, штат Род-Айленд, заснований в 1764 році під ім'ям Коледж Род-Айленда
- Гарвардський університет (англ. Harvard University) - Кембридж, штат Массачусетс, заснований в 1636 році.
- Дартмутський коледж (англ. Dartmouth College) - Гановер, штат Нью-Гемпшир, заснований в 1769 році
- Єльський університет (англ. Yale University) - Нью-Хейвен, штат Коннектикут, заснований в 1701 році під ім'ям Колегіальна школа
- Колумбійський університет (англ. Columbia University) - Нью-Йорк, штат Нью-Йорк, заснований в 1754 році під ім'ям Королівський коледж
- Корнеллський університет (англ. Cornell University) - Итака, штат Нью-Йорк, заснований в 1865 році.
- Пенсільванський університет (англ. University of Pennsylvania) - Філадельфія, штат Пенсільванія, заснований в 1740 році під ім'ям Філадельфійська академія
- Принстонський університет (англ. Princeton University) - Принстон, штат Нью-Джерсі, заснований в 1746 році під ім'ям Коледж Нью-Джерсі.

Група «Расселл» (англ. Russell Group) – асоціація університетів Великої Британії, елітна група взаємодії двадцяти чотирьох престижних університетів. У сукупності на дану групу припадає 2/3 всіх дослідницьких грантів та фінансування дослідницьких контрактів у Великобританії, 56% всіх присуджених в Великобританії докторських ступенів і понад 30% британських студентів з країн, що не відносяться до ЄС. До Групи Рассел входять найбільші і найкращі університети Великобританії.

На сьогодні членами Групи Рассел є:

- Бірмінгемський університет
- Брістольський університет
- Кембриджський університет
- Кардіффський університет
- Единбурзький університет
- Університет Глазго
- Імперський коледж Лондона
- Кінгс-коледж при Лондонському університеті
- Університетський коледж Лондона при Лондонському університеті
- Університет Лідса
- Ліверпульський університет
- Лондонська школа економіки і політичних наук при Лондонському університеті
- Манчестерський університет
- Ньюкаслський університет
- Ноттінгемський університет
- Університет королеви (Белфаст)
- Оксфордський університет
- Шеффілдський університет
- Саутгемптонський університет
- Уорікський університет
- Даремський університет
- Ексетерський університет
- Лондонський університет королеви Марії при Лондонському університеті.

Асоціація університетів і коледжів Канади (The Association of Universities and Colleges of Canada, AUCC) – об'єднання вишів Канади. Всебічно підтримує інститути вищої освіти Канади, будучи основним посередником у взаємодії університетів і коледжів Канади з державою, різними галузями промисловості, місцевим співтовариством та бізнес-колами. Сьогодні Асоціація університетів і коледжів Канади представляє 92 канадські державні та приватні неприбуткові університети та коледжі.

Члени Асоціації університетів і коледжів Канади:

- Університет Торонто
- Університет МакГілла
- Університет Британської Колумбії
- Університет Альберти
- Монреальський університет
- Університет Макмастера
- Університет Ватерлоо
- Університет Західного Онтаріо
- Університет Калгарі
- Королівський університет у Кінгстоні
- Університет Саймона Фрайзера
- Університет Саксачевану
- Віндзорський університет
- Університет Нового Брунсвіка
- Університет Оттави та ін.

Група восьми (англ. Group of Eight, Go8) – об'єднання восьми лідируючих університетів Австралії. Об'єднання було організовано в 1994 році як неформальна група віце-президентів, а в 1999 році оформилася офіційно. «Група восьми» часто виступає як група, яка лобіює інтереси університетів, що входять до неї. Всі основні кампуси університетів знаходяться в шести найбільших столичних містах Австралії. Між університетами групи восьми укладено ряд угод про взаємозалік академічних кредитів, отриманих в одному з університетів Go8, що дозволяє студентам безперешкодно продовжувати навчання в будь-якому з університетів групи восьми. Також підписано меморандум про визнання підготовчих програм і проведенні спільних PhD досліджень для участі в них кращих студентів з університетів Go8.

Члени Групи восьми (Австралія):

- Аделаїдський університет
- Австралійський національний університет
- Мельбурнський університет
- Університет Монаша
- Університет Нового Південного Уельсу
- Квінслендський університе
- Сіднейський університет
- Університет Західної Австралії

ВИКОРИСТАНІ ТА РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Андрусишин Б.І. Освітнє право України: деякі дискусійні проблеми. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право* : зб. наукових праць. Випуск 12. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. С. 3–18.
2. Андрусишин Б.І. Освітнє право як передумова успішної участі викладачів в управлінні навчальним закладом. / *Управлінські компетенції у професійній діяльності викладача*: [колективна монографія] ; редкол. В.П. Андрущенко, Г.О. Нестеренко, Є.О. Ємельяненко та ін. Київ: Аграр Медіа Груп, 2015. С.59-76
3. Богомаз К. Ю. Адаптація зарубіжного досвіду щодо впровадження освітнього права в системі вищої школи України. *Становлення освітнього права в Україні* : прогр. та матеріали наук.-практ. семінару, Харків, 2010 р. Харків: Вид-во НУА, 2010. С. 23-27
4. Біла книга національної освіти України [Т.Ф. Алексєнко, В.М. Аніщенко, Г.О. Балл та ін.]; за заг. ред. акад. В.Г. Кременя; НАПН України. Київ: Інформ. системи, 2010. 342 с.
5. Білобровко Т. І. Кредитно–модульний курс з освітнього менеджменту: навч. посібник. Переяслав–Хмельницький, 2008. 76 с.
6. Білоус А. О. Державно-правове забезпечення розвитку системи вищої освіти в Україні: сучасний стан і перспективи / А. О. Білоус, О. А. Автенюк. *Наукові праці МАУП*. 2011. Вип. 1 (28). С. 141–145
7. Боголіб Т.М. Принципи управління вузом: [монографія]. Київ : Знання, 2004. 204 с.
8. Валєєв Р. Г. Освітнє право України : навч. посібн. Луганськ : Елтон-2, 2011. 287 с.
9. Василюк А. Освітня політика Європейського Союзу. *Шлях освіти*. 2007. - №3. С. 13– 17
10. Велика хартія університетів Болонський процес : документи / [уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Грехов, Ю. А. Гапон, Ю. І. Палеха]. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2004. 169 с.
11. Вища освіта : нормативно-правові акти про організацію освіти у вищих навч. закл. III–IV рівнів акредитації : у 2 кн. / [уклад. М. І. Панов, Ю. П. Битяк, Г. Г. Сябро та ін.] ; за ред. М. І. Панова. Харків : Право, 2006. 688 с.
12. Вища освіта в Україні : нормативно-правове регулювання : Т. 1. Комплект редакційних матеріалів для оновлення / ред.: М. Ф. Степко, Л. М. Горбунова. Офіц. вид., 2-ге перероб. і доп. Київ : Форум, 2007. 797 с.
13. Вища освіта України і Болонський процес : навч. посіб. / М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук [та ін.]; за ред. В. Г. Кременя. Тернопіль : Навч. кн. Богдан, 2004. 384 с.
14. Вища освіта та Європейський освітній простір / В. Крижко, М. Елькін, О. Старокожко, К. Тільчарова, О. Грицайова. Бердянськ, Видавець Ткачук О.В., 2015. 448 с.
15. Волинець В. Правове забезпечення державної підтримки науки, освіти і культури в Україні *Юридична Україна*. 2013. № 3. С. 9-15
16. Вхідження національної системи вищої освіти в європейський простір вищої освіти та наукового дослідження: моніторинг досліджень : аналіт. звіт / *Міжнародний благодійний Фонд «Міжнародний фонд дослідження освітньої політики»* ; кер. авт. кол. Т. В. Фініков. Київ : Таксон, 2012. 54 с.
17. Гриневич Л. М. Вітчизняна педагогічна теорія про розвиток освіти в Україні в контексті євроінтеграційних процесів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2015. № 1–2 (46–47). С. 5–10
18. Давидова Н.О. Освітнє право в Україні та США: сучасність і майбутнє. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. Іюнь 2016. С.121-123

19. Давидова Н.О. Місце освітнього права в правовій системі України Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою. *Збірник наукових статей за матеріалами регіональної науково-практичної конференції* (28 січня 2014 р.) С.22-27
20. Давидова Н.О. Полісемантичність поняття «освітнє право». *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. Випуск 6-2. Том 1. 2014 р. С.152-155
21. Данилишин Б. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти *Вісник Нац. акад. наук України*. 2005. № 9. С. 26–35.
22. Державні стандарти освіти і національне освітнє законодавство. Навч. посіб. / Г.В. Лаврик, Г.В. Терела, Т.О. Харченко та ін.; за ред. Г.В. Лаврик. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 208 с.
23. Джаміля Рустам Кізі Кючюк Сутність та основні нормативно-правові аспекти євроінтеграційних процесів у вищій освіті. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2014, № 6 (40) С.220-229
24. Дзоз В. Освітня справа як складник гуманітарної політики держави. *Вища освіта України*. 2004. № 4. С. 36–39.
25. Документи міжнародного права по вопросам образования. Под редакцией Г. А. Лукичева и В. М. Сырых. Москва: Готика, 2003. 560 с.
26. Домбровська С.М. Якість освіти як одна із запорук вдалого державного реформування вищої школи України. *Українознавство*. 2012. № 4 (21). С. 160–169
27. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
28. Жилеєв І. Б. Словник-довідник основних понять та визначень українського освітнього законодавства / І. Б. Жилеєв, Б. Г. Чижевський. Київ : Нора-Друк, 2011. 112 с.
29. Жолобчук Р. М. Освітнє право як самостійна галузь права України. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. Випуск 47. Т 1. 2017. С.12-15
30. Журавський В. С. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти / В. С. Журавський, М. З. Згуровський. Київ : ІВЦ «Вид-во «Політехніка», 2003. 200 с.
31. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти. *Правова держава : щорічник наукових праць*. К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАНУ, 2013. Вип. 14. С. 20–30.
32. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. Київ : Видавничий Дім “Ін Юре”, 2003. 416 с.
33. Законодавство України у сфері освіти та професійного навчання (Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти) / Упор. Б.Г. Чижевський, В.П. Головінов, Є.В. Красняков, М.М. Шевченко. Київ : Парламентське видавництво, 2013. 376 с.
34. Зигало О. А. Сучасні тенденції розвитку освітньої політики в Україні. *Державне управління: теорія та практика*. 2009. №2. 7 с. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/dutp/2009_2/doc_pdf/Zygalo.pdf.
35. Іванюк І. Освітня політика: навч. посібн. Київ : Таксон, 2006. 226 с.
36. Івлєва Л. М. Нормативно-правові аспекти забезпечення якості вищої освіти в Україні. *IX Міжнарод. конф. «Стратегії якості в промисловості і освіті»* 31 мая - 7 июня 2013 г., Варна, Болгария: матеріали. 2013. Т. 3. С.317-318.
37. Кананькіна Е. С. Источники международного права в сфере образования: региональные рамки действия. *Право и образование*. 2008. № 8. С.14–26.

38. Кананькіна Е. С. Источники международного права в сфере образования: международные рамки действия. *Право и образование*. 2008. №7. С. 23–31.
39. Капица Ю. Проблемы реализации прав интеллектуальной собственности в Украине. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2007. №1. С. 3–12.
40. Кархут О. Я. Механізм правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти: теоретико-правовий аспект : автореф. дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.01 “Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень”; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2014. 21 с.
41. Кархут О. Я. Ефективність механізму правового регулювання суспільних відносин в освітній сфері. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18 : Економіка і право*. 2015. Вип. 28. С.200-205
42. Кархут О. Сучасний стан і проблеми механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 267-273.
43. Квієк М. Університет і держава: вивчення глобальних трансформацій (пер. з англ.) Київ: Таксон, 2009. 368 с.
44. Квіт С. Реформи в освіті – запорука успішних реформ в Україні загалом. *Уряд. кур'єр*. 2014. 29 квіт. (№78).
45. Клименко О. В. Трансформація нормативно-правової бази вищої освіти України в умовах входження в Європейський освітній простір (2004–2011 рр.) *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки : зб. наук. праць*. 2012. Вип. 60 (№ 5). С. 143–151
46. Кобець А. С. Роль держави у функціонуванні ринку освітніх послуг. *Держава та управління : удосконалення та розвиток*. 2011. № 8. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=308>.
47. Козарь Т. П. Теоретико-методологічні засади управління вищою освітою як відкритою системою в контексті соціальних трансформацій. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2010. № 1. С. 50–52
48. Комаров В. Законодавче забезпечення модернізації вищої освіти. *Вища школа*. 2013. № 7. С. 23-33.
49. Корсак К. Освіта, суспільство, людина в ХХІ столітті: інтегрально-філософський аналіз: монографія. Ніжин : Вид-во НДПУ ім. М. Гоголя, 2004. 224 с.
50. Краєвська О. Освітня політика Європейського Союзу: становлення та механізми реалізації *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2011. Випуск 28. С.53-65
51. Красняков Є. В. Актуальні проблеми кодифікації освітянського законодавства суверенної України. *Проблеми модернізації та систематизації законодавства про освіту України : тези доповідей наук.-практ. конф., (м. Київ, 27–28 травня 2010 р.) / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія», Міжн. фонд «Відродження», Ін-т виборчого права; відп. ред. В. Ковтунець*. Київ : Нора-друк, 2010. С. 80–83.
52. Красняков Є. В. Міжнародні нормативно-правові акти про освіту та їхній вплив на формування державної політики в галузі освіти України. *Віче*. 2012. № 14. С. 22–26.
53. Красняков Є. В. Формування державної політики в галузі освіти на загальнодержавному рівні. *Вісник державної служби України*. 2010. № 3. С. 19–24.
54. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти : навч. посібник. Київ : Освіта України, 2005. 440 с.
55. Крижко В., Мамаєва І. Аксіологічний потенціал державного управління освітою. Київ: Освіта України. 2005. 217 с.

56. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті : навч. посіб. Київ: Освіта України, 2005. 256 с.
57. Крисюк С. Державно-громадське управління освітою. *Суспільні реформи та становлення громадянського суспільства в Україні* : матеріали наук.-практ. конф. / за ред. В. І. Лугового, В.М. Князева. Київ : Вид-во УАДУ, 2001. Т. 3. С. 350–353.
58. Куклін О.В. Економічні аспекти вищої освіти. Київ : Знання України, 2008. 331 с.
59. Кульчинська Ю. Порушення законного права на отримання освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 3. С.76-79.
60. Курко М. Н. Адміністративно-правове регулювання вищої освіти в Україні: монографія. Харків : Вид-во Харк. нац. ун-ту внутр. справ, 2010. 376 с.
61. Кучма Р. Фінансовий механізм системи вищої освіти. *Вища освіта України*. 2002. №4. С. 57 – 59
62. Кушнір Т. Інноваційні підходи до розвитку вищих навчальних закладів України в умовах формування єдиного європейського освітнього простору. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2010. Вип. 2. С. 220–246
63. Левківський К. Реформування вищої освіти в контексті імплементації Закону України «Про вищу освіту»: нормативно-правові аспекти забезпечення якості / К. Левківський, Л. Івлева *Вища школа*. 2016. №5. С. 74-80.
64. Литвин І. Відмежування адміністративних відносин від інших правовідносин, що виникають у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №4. С. 51-55.
65. Литвин І. Сутність системи суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері надання освітніх послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №5. С. 63-66.
66. Малиновський В.Я. Словник термінів і понять з державного управління. Київ : Атіка, 2005. 240 с.
67. Мартыненко Е.В. Международное образовательное право: Учеб. пособие. Москва: РУДН, 2008. 163 с.
68. Матюшева Т. Н. Образование как правовая категория: понятие и составляющие. *Право и образование*. 2009. №1. С. 21–30.
69. Мельничук О. Юридичні гарантії права людини на освіту: загальнотеоретичний аналіз. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. №1. С. 68-71.
70. Мельничук О. Ф. Правові аспекти управління у сфері вищої освіти в Україні. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія : Юридичні науки. 2017. №2. С. 34-39. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2017_2_8
71. Міжнародне освітнє право. *Український часопис міжнародного права*. № 1-2 / 2014. С. 72-141
72. Мирошниченко В.О., Мягченко Н.В. Поняття, предмет і метод освітнього права / *Азовські правові читання*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Бердянськ, 17-18 травня 2018 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2018. 188 с. С. 86-90
73. Мирошниченко В.О., Степанова К.В. Міжнародно-правові стандарти у сфері освіти / *Азовські правові читання*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Бердянськ, 17-18 травня 2018 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2018. 188 с. С. 52-57
74. Мирошниченко В.О. Право на освіту в Україні. Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції *Кальміуські правові читання: «Актуальні проблеми права та шляхи їх вирішення»*, 10 грудня 2018 р., Маріуполь: ДонДУУ, 2018. 140 с. С.60-64

75. Мирошниченко В.О. Міжнародне освітнє право як нова галузь права у міжнародному публічному праві. *Азовські правові читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Бердянськ, 17-18 травня 2019 року. Бердянськ: ТОВ Модем-1, 2019. 128 с. С.22-26
76. Мнищенко Є. Основні складові кримінально-правової політики в сфері права на отримання освіти в Україні. *Юридична Україна*. 2014. №3. С.69-76.
77. Монаєнко А. Особливості фінансової діяльності вищих навчальних закладів в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2009. № 7. С. 31-35.
78. Мороз І.В. Менеджмент і маркетинг освіти : навч.-метод. посіб. Київ : Освіта України, 2006. 144 с.
79. Національний освітній глосарій: вища освіта. / НАПН України; [авт.- уклад. : І. І. Бабин та ін.; за ред. : Д. В. Табачника, В. Г. Кременя]. Київ : Плеяда, 2011. 100 с.
80. Нижник О. Адміністративно-правові інструменти реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 2. С.117-121.
81. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України. Початок ХХІ століття. Київ: Знання. 2006. 406 с.
82. Образовательное право : учебник для академического бакалавриата / под общ. ред. А. И. Рожкова. 2-е изд., испр. Москва : Издательство Юрайт, 2016. 324 с.
83. Образовательное право : учебное пособие для бакалавров / Под общ. ред. Д. А. Аксеновой. Москва: Книгодел, 2016. 312 с.
84. Огаренко В.М. Державне регулювання діяльності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг : [монографія]. Київ : Вид-во НАДУ, 2005. 328 с.
85. Олексин А. Г. Аналіз фінансування вищої освіти в Україні. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. №1 (13). С.120-122
86. Онишків З. М. Основи школознавства: Навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. 3-видання, доповнене і перероблене. Тернопіль: Навчальна книга Богдан, 2003. 176 с.
87. Освіта в інноваційному поступі суспільства : доп. на підсумковій колегії М-ва освіти і науки України, 17 серп. 2006 р. *Освіта України*. 2006. № 60–61. 14 серп. С. 1–21.
88. Освітнє право : конспект лекцій / [авт. кол.: В.В. Астахов, К.В. Астахова, О.Л. Войно-Данчишина та ін.] ; за заг. ред. В. В. Астахова; Нар. укр. акад.; Міжн. фонд «Відродження». Харків: Вид-во НУА, 2011. 144 с.
89. Право на освіту та права освітян: теорія і практика в Україні. За результатами дослідження громадської думки. Київ: Відродження, 2013. 24 с.
90. Правове регулювання праці вчителя: Довідково-методичне видання / Упорядник С.О. Лесковець. Харків: Торсінг Плюс, 2006. 544 с.
91. Правове регулювання трудових відносин наукових (науково-педагогічних) працівників: Монографія / Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, А.В. Скоробагатько та ін. ; відп. ред. Н. М. Хуторян. - Київ : ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2005. 240 с.
92. Правознавство: Навч. посіб. для студентів педагогічних спеціальностей [Колектив авторів]. За ред. Д.В. Каменського, В.О. Мирошниченка. К. : Центр учбової літератури, 2018. 288 с.
93. Приватна вища школа України на шляху інновацій : моногр. За ред. В.П. Андрущенко, Б.І. Корольова. Харків, 2005. 229 с.
94. Резнік Г. Поняття особистого немайнового права дитини на освіту. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. № 6. С.21-24.
95. Резніченко Л.В. Приватноправова складова регулювання освітніх правовідносин. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С.153-161.

96. Семенець-Орлова І. А. Нормативно-правове забезпечення освітніх змін в Україні. *Теорія та практика державного управління*. 3(58)/2017 С.1-10
97. Сисоєва С. О. Вища освіта України: реалії сучасного розвитку. / С. О. Сисоєва, Н. Г. Батечко. Київ : ВД ЕКМО, 2011. 368 с.
98. Сочинська-Сибірцева І. М. Стратегія розвитку вищої освіти: стратегія поступу : монографія. Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2008. 304 с.
99. Стасюк Г. Є. Сучасні тенденції розвитку державного управління освітою. *Четвертий Український педагогічний конгрес*: [зб. наук. пр.]. Львів: Сполом, 2014. С. 542-547
100. Сухарніков Ю. Нормативно-правові підстави для модернізації вищої освіти в Україні. *Вища школа*. 2014. № 10. С.20-39
101. Сырых В. М. Образовательные услуги и образовательные правоотношения: дискуссионные взгляды и действительное содержание. *Журнал российского права*. №. 4. 2010. С. 69-78.
102. Тамм А. Вища освіта як об'єкт державного управління / А. Тамм, О. Поступна *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. № 3 (7). С. 183-187.
103. Тахтаджиева Н. І. Нормативно-правові засади державно-громадського управління сферою вищої освіти в Україні. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2013. № 4. С. 66-75.
104. Терюханова І. Ратифікація Україною Конвенції ООН про права інвалідів: шлях до нових стандартів освіти осіб з інвалідністю / І. Терюханова, Н. Стульпінас. *Україна: аспекти праці*. 2013. № 5. С. 28-32.
105. Тимошенко М. О. Особливості господарських правовідносин приватних вищих навчальних закладів України: правовий аспект. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2010. № 3. С. 213–220.
106. Тицька Я. О. Особливості змісту освітніх правовідносин. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. № 6-1. Том 1. С. 84-87
107. Тицька Я. О. Підстави розмежування понять «освітні правовідносини» та «відносини у сфері освіти». *Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць*. Одеса : Юрид. л-ра, 2013. Вип. 67. С. 260–267.
108. Тицька Я. О. Суб'єктний склад освітніх правовідносин. *Порівняльно-аналітичне право : електронне наукове фахове видання*. 2013. №2. С. 62–65. URL: http://www.pap.in.ua/2_2013/Tytyska.pdf
109. Тодосова Г. І. Шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні: європейський досвід та українська реальність. *Державне управління : теорія та практика*. 2010. №1. 9 с.
110. Управління навчальним закладом: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / С.Г. Немченко, О.Б. Голік, О.А. Кривильова, О.В. Лебідь. Донецьк: ЛАНДОН-XXI, 2012. 516 с.
111. Управління освітою: рефлексивний підхід: колект. монограф. / за заг. ред. проф. В.В. Крижка. Бердянськ, Видавець Ткачук О.В., 2016. 608 с.
112. Філіпова В. Д. Модернізація державної політики в галузі освіти України. *Наукові праці. Серія «Державне управління»*. 2013. Т. 208, вип. 196. С. 40 – 44.
113. Філіппова В. Д. Проблема систематизації та кодифікації законодавства в галузі освіти України Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. 2013. № 1. 11 с. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/E-Journals/Ttpdu/2013_1/Fil_s.pdf.
114. Філіппова В. Д. Законодавство як чинник державної політики в галузі освіти України: нормативно-правовий аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 10. С. 155-158.

115. Фролов Ю. Особливості адміністративних правовідносин у сфері вищої освіти за участі вищих навчальних закладів. *Публічне право*. 2013. № 4. С. 87-95.
116. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури в діяльності вищих навчальних закладів України. *Наше право*. 2014. № 1. С.74–81
117. Фролов Ю.М. Види адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері вищої освіти за участі вищих навчальних закладів. *Право та суспільство*. 2013. № 5. С.75–82
118. Фролов Ю.М. Вищі навчальні заклади України у системі колективних суб'єктів адміністративного права : монографія / за заг. ред. О. М. Музичука. Харків : Харк. нац. ун-т внутр. справ; Ніка Нова, 2014. 431с.
119. Хохленко О. Правове забезпечення вищої освіти. *Підприємництво, господарство і право*. 2015. № 5. С. 36-38.
120. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом : навч. посіб. Київ: Знання, 2006. 365с.
121. Цимбалюк В.С. Науково-освітнє право України: методологічні, концептуальні, доктринальні положення до стратегії державної політики розвитку країни. *Інформація і право* №2(17)/2016. С. 173-180
122. Чалий Ю. І. Суб'єкти освітніх відносин. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61) С. 108 – 112.
123. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні. *Форум права*. 2011. № 1. С. 1110–1115. URL: <http://www.nbuuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11srvovu.pdf>.
124. Шарата Н. Г. Сучасні тенденції розвитку інноваційної діяльності вищої школи. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2012. Вип. 100. С. 432–434.
125. Шевченко В. М. Особливості формування механізмів державного управління вищими навчальними закладами в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку України. *Державне будівництво*. 2010. №1. 13 с.
126. Шевченко С. О. Удосконалення ліцензування вищих навчальних закладів України в контексті забезпечення якості вищої освіти: державно-управлінський аспект. *Держава та регіони. Серія. «Державне управління»*. 2009. № 1. С. 190–196.
127. Шинкарук В. Д. Основні напрями модернізації структури вищої освіти України / В. Д. Шинкарук, І. І. Бабин, Г. В. Терещук. *Шляхи модернізації вищої освіти в контексті євроінтеграції* : матеріали регіонального наук.-практ. семінару / за заг. ред. Г. В. Терещука. Тернопіль : Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. С. 7–16.
128. Шинкарук О. В. Якість вищої освіти та її правове забезпечення в Україні. *Науковий вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України*. 2015. № 208. С. 383-395.
129. Шкатулла В. И. Образовательное право : учебн. для вузов. Москва : Изд-во НОРМА-ИНФРА-М, 2001. 688 с.
130. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 4. Н–П / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін.] Київ : Укр. енцикл., 2002. 720 с.
131. Ягофаров Д. А. Образовательное нормотворчество и образовательные правоотношения в механизме правового регулирования отношений в сфере образования (теоретико-правовой аспект) *Право и образование*. 2006. № 4. URL: <http://www.lexed.ru/pravo/journ/0406/yagofarov.doc>.
132. Яременко Л. Організаційно-економічний механізм управління вищою освітою. *Рідна школа*. 2008. № 10. С. 49–50.

Нормативно-правові акти:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 8 липня 2010 р. №2456-VI Відомості Верховної Ради України. 2010. № 50-51 (24.12.2010). Ст. 572.

2. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV Офіційний вісник України. 2003. № 11 (28.03.2003). Ст. 462.
3. Державна національна програма "Освіта: Україна XXI століття" : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 9 листопада 1993 р. № 896
4. Державна цільова науково-технічна та соціальна програма "Наука в університетах" на 2008-2012 роки : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1115 Офіційний вісник України. 2007. № 72 (05.10.2007). Ст. 2708.
5. Державна цільова програма розвитку позашкільної освіти на період до 2014 року : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 785 Офіційний вісник України. 2010. № 66. Ст. 2366.
6. Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 629 Офіційний вісник України. 2011. № 45. Ст. 1846.
7. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392 Урядовий кур'єр. 2012. № 19 (01.02.2012).
8. Державний стандарт початкової загальної освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 20 квітня 2011 р. № 468 Урядовий кур'єр. 2011. № 33. Ст. 1378.
9. Державний стандарт початкової загальної освіти для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 2004 р. № 848 Офіційний вісник України. 2004. № 27 (23.07.2004). Ст. 1784.
10. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчально-виховного процесу : затв. постановою Головного державного санітарного лікаря України від 14.08.2001 р. № 63
11. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року Офіційний вісник України. 2008. № 93 (15.12.2008). Ст. 3103.
12. Інструктивно-методичні рекомендації "Про організацію роботи в дошкільних навчальних закладах у 2013/2014 навчальному році" : Лист МОНмолодьспорту від 20.06.13 р. № 1/9-446
13. Інструкція з ведення ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах I - III ступенів : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 23 червня 2000 р. № 240
14. Інструкція про організацію та діяльність гімназії : затв. наказом Міністерства освіти України від 20 липня 1995 р. № 217
15. Інструкція про організацію та діяльність ліцею : затв. наказом Міністерства освіти України від 20 липня 1995 р. № 217
16. Інструкція про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів) : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2003 р. № 389
17. Інструкція про порядок обчислення заробітної плати працівників освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 15 квітня 1993 р. № 102
18. Інструкція про порядок прийому учнів до загальноосвітніх навчально-виховних закладів на конкурсній основі : затв. наказом Міністерства освіти України від 20 липня 1994 р. № 236
19. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 р. № 322-УШ: офіційний текст зі змінами та доповненнями станом на 5 січня 2012 року. К. : Форум, 2012. 168 с.
20. Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (11 квітня 1997 року) Верховна Рада України.

21. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 (23.07.96). Ст. 141.
22. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847 (у редакції наказу МОНмолодьспорту від 29 листопада 2011 р. № 1377) Офіційний вісник України. 2011. № 100 (30.12.2011). Ст. 3671.
23. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері дошкільної освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847 Офіційний вісник України. 2004. № 3 (06.02.2004). Ст. 154.
24. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері загальної середньої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847 Офіційний вісник України. 2004. № 3 (06.02.2004). Ст. 154.
25. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері позашкільної освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847 Офіційний вісник України. 2004. № 3 (06.02.2004). Ст. 154.
26. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері професійно-технічної освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847 Офіційний вісник України. 2004. № 3 (06.02.2004). Ст. 154.
27. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (21 грудня 1965 року) Верховна Рада України. Офіційний інтернет-сайт
28. Національна доктрина розвитку освіти : затв. Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 Офіційний вісник України. 2002. № 16. Ст. 860.
29. Національний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003:2010 : затв. наказом Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327
30. Нормативи наповнюваності груп дошкільних навчальних закладів (ясел-садків) компенсуючого типу, класів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів), груп подовженого дня і виховних груп загальноосвітніх навчальних закладів усіх типів та Порядок поділу класів на групи при вивченні окремих предметів у загальноосвітніх навчальних закладах : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 20.02.2002 р. № 128 Офіційний вісник України. 2002. № 11 (29.03.2002). Ст. 532.
31. Питання юридичного ліцею Національної академії внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 15 грудня 1997 р. № 1392
32. Податковий кодекс України : Закон України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13 (08.04.2011), № 13 14, № 15-16, № 17. Ст. 112.
33. Положення про вечірню (змінну) середню загальноосвітню школу : затв. наказом Міністерства освіти України від 09.04.1997 р. № 106
34. Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 20 червня 2000 р. № 225 Офіційний вісник України. 2000. № 30 (11.08.2000). Ст. 1293.
35. Положення про державний вищий навчальний заклад : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 вересня 1996 р. № 1074
36. Положення про Державну інспекцію навчальних закладів України : затв. Указом Президента України від 8 квітня 2011 р. № 438/2011 Офіційний вісник України. 2011. № 29 (26.04.2011). Ст. 1246.
37. Положення про дитячі будинки і загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування : затв. наказом Міністерства освіти і науки України,

Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді від 21 вересня 2004 р. № 747/460 Офіційний вісник України. 2004. № 41 (29.10.2004). Ст. 2740.

38. Положення про дошкільний навчальний заклад : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 12 березня 2003 р. № 305 Офіційний вісник України. 2003. № 11 (28.03.2003). Ст. 476.

39. Положення про дошкільний навчальний заклад сімейного типу : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 25 листопада 2011 р. № 1368 Офіційний вісник України. 2011. № 100 (30.12.2011). Ст. 3669.

40. Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад : затв. наказом Міністерства освіти України від 20 лютого 2002 р. № 114 Офіційний вісник України. 2002. № 20 (31.05.2002). Ст. 1006.

41. Положення про експертну кадрову комісію з розгляду питань діяльності керівників навчальних закладів, установ професійно-технічної та позашкільної освіти : наказ МОНмолодьспорту № 1511 від 23 грудня 2011 р.

42. Положення про екстернат у загальноосвітніх навчальних закладах : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 19 травня 2008 р. № 431 Офіційний вісник України. 2008. № 41 (17.06.2008). Ст. 1377.

43. Положення про загальноосвітній навчальний заклад : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 778 Офіційний вісник України. 2010. № 65 (06.09.2010). Ст. 229.

44. Положення про індивідуальну форму навчання в загальноосвітніх навчальних закладах : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 20 грудня 2002 р. № 732 Офіційний вісник України. 2003. № 4 (07.02.2003). Ст. 156.

45. Положення про класного керівника навчального закладу системи загальної середньої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 6 вересня 2000 р. № 434 Офіційний вісник України. 2000. № 40 (20.10.2000). Ст. 1711.

46. Положення про лицей з посиленою військово-фізичною підготовкою : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 28 квітня 1999 р. № 717

47. Положення про міжшкільний навчально-виробничий комбінат : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 30 листопада 1993 р. № 430

48. Положення про Міністерство освіти і науки України : затв. Указом Президента України від 25 квітня 2013 р. № 240/2013 Офіційний вісник України. 2013. № 34 (11.05.2013). Ст. 1206.

49. Положення про навчальний та навчально-науково-виробничий комплекси : затв. наказом Міністерства освіти України від 19 січня 1994 р. № 13

50. Положення про навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. № 411 Офіційний вісник України. 2011. № 28 (22.04.2011). Ст. 1195.

51. Положення про національний заклад (установу) України: затв. Указом Президента України від 16 червня 1995 року № 451

52. Положення про обрання та прийняття на роботу науково-педагогічних працівників ВНЗ третього і четвертого рівнів акредитації : затв. наказом Міністерства освіти і науки від 24 грудня 2002 р. № 744 Офіційний вісник України. 2003. № 29 (01.08.2003). Ст. 1515.

53. Положення про організацію екстернату у вищих навчальних закладах України : затв. наказом Міністерства освіти та науки України від 8 грудня 1995 р. № 340

54. Положення про організацію навчально-виробничого процесу на виробництві : затв. Наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2006 р. № 500/861 Офіційний вісник України. 2007. № 4 (29.01.2007). Ст. 158.
55. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 2 червня 1993 р. № 161 .
56. Положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 1999 р. № 309 Офіційний вісник України. 1999. № 9 (19.03.1999). Ст. 71.
57. Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту : затв. наказом Міністерства праці та соціальної політики України та Міністерства освіти і науки від 31 грудня 1998 р. № 201/469 Офіційний вісник України. 1999. № 9 (19.03.1999). Ст. 130.
58. Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти : наказ Міністерства освіти України від 15 липня 1996 р. № 245
59. Положення про порядок створення, реорганізації і ліквідації навчально-виховних закладів : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 1994 р. № 228
60. Положення про професійно-технічний навчальний заклад : постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 1998 р. № 1240 Офіційний вісник України. 1998. № 31 (20.08.1998). Ст. 125.
61. Положення про ступеневу професійно-технічну освіту : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 3 червня 1999 р. № 956 Офіційний вісник України. 1999. № 23 (25.06.1999). Ст. 30.
62. Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій : затв. наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України від 28 червня 1993 р. № 43
63. Положення про центр розвитку дитини : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 5 жовтня 2009 р. № 1124 Офіційний вісник України. 2009. № 82 (02.11.2009). Ст. 2772.
64. Порядок державної атестації загальноосвітніх, дошкільних та позашкільних навчальних закладів : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 липня 2001 р. № 553 Офіційний вісник України. 2001. № 32 (23.08.2001). Ст. 1510.
65. Порядок надання навчальній літературі, засобам навчання навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 17 червня 2008 р. № 537 Офіційний вісник України. 2008. № 52. Ст. 1751.
66. Порядок надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами : затв. наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України, та Міністерства фінансів України від 23 липня 2010 року № 736/902/758 Офіційний вісник України. 2010. № 94 (17.12.2010). Ст. 3367.
67. Порядок надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 7 червня 1999 р. № 992 Офіційний вісник України. 1999. № 23 (25.06.1999). Ст. 159.
68. Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 22 серпня 1996 р. № 992 Урядовий кур'єр. 1996. 10 жовтня.
69. Примірне положення про батьківські комітети (раду) дошкільного навчального закладу : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 26 квітня 2011 р. № 398

70. Примірне положення про науково-навчальний центр університету (академії): Наказ МОН № 978 від 27 жовтня 2008 р.

71. Примірне положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах України : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 15 листопада 2007 р. № 1010

72. Примірний статут загальноосвітнього навчального закладу (рекомендації) : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2002 р. № 284

73. Примірні Типові штатні нормативи позашкільних навчальних закладів державної та комунальної форм власності системи Міністерства освіти і науки України : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 11 березня 2010 року № 202

74. Про бюджетну класифікацію: наказ Міністерства фінансів України від 14 січня 2011 р. №11

75. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37-38, ст.2004

76. Про відпустки : Закон України від 15 листопада 1996 р. № 504/96-ВР Відомості Верховної Ради України. 1997 (28.01.1997). № 2. Ст. 4.

77. Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу : Закон України від 6 липня 2010 р. № 2442-VI Відомості Верховної Ради України. 2010. № 46. Ст. 545.

78. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень : Закон України від 1 липня 2004 р. № 1952-IV Офіційний вісник України. 2004. № 30 (13.08.2004). Том 1. Ст. 1993.

79. Про затвердження примірних зразків документів, що додаються до заяв, для проведення ліцензування освітніх послуг у сфері дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти: наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 17 вересня 2012 р. № 1021

80. Про дошкільну освіту : Закон України від 11 липня 2001 р. № 2628-III Відомості Верховної Ради України. 2001. № 49 (07.12.2001). Ст. 259.

81. Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю : Закон України від 4 листопада 2004 року № 2150-IV Відомості Верховної Ради України. 2005. № 2 (14.01.2005). Ст. 40.

82. Про загальну середню освіту : Закон України від 13 травня 1999 р. № 651-XIV Відомості Верховної Ради України. 1999. № 28 (16.07.1999). Ст. 230.

83. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 серпня 2010 року № 2411-VI Офіційний вісник України. 2010. № 55. Ст. 1840.

84. Про застосування Закону України "Про загальну середню освіту" щодо розширення мережі та організації навчально-виховного процесу у гімназіях, ліцеях, колегіумах : лист Міністерства освіти і науки України від 28 жовтня 2002 року № 1/9-472

85. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція) : наказ МОНмолодьспорту від 22 травня 2012 р. № 615

86. Про затвердження Класифікатора галузей законодавства України : наказ Міністерства юстиції України від 2 червня 2004 р. № 43/5

87. Про затвердження Комплексних заходів щодо формування ступеневої професійно-технічної освіти, спеціалізації та перепрофілювання професійно-технічних навчальних закладів : постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 1998 р. № 481

88. Про затвердження критеріїв системи рейтингового оцінювання діяльності професійно-технічних навчальних закладів : наказ МОНмолодьспорту № 1336 від 22 листопада 2011 р.

89. Про затвердження критеріїв формування державного замовлення на поставку продукції для державних потреб: наказ Міністерства економіки України від 03.10.2005 р. № 314 Офіційний вісник України. 2005. № 42 (02.11.2005). Ст. 2678.

90. Про затвердження Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Порядку здійснення контролю за дотриманням Ліцензійних умов надання освітніх послуг, Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи та Типового положення про регіональну експертну раду з питань ліцензування та атестації навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 24 грудня 2003 р. № 847

91. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних і науково-педагогічних працівників ВНЗ : наказ Міністерства освіти і науки МОН від 7 серпня 2002 року № 450 Офіційний вісник України. 2002. № 35 (13.09.2002). Ст. 1655.

92. Про затвердження переліку наукових спеціальностей : наказ МОНмолодьспорту від 14 вересня 2011 р. № 1057 Офіційний вісник України. 2011. № 78 (17.10.2011). Ст. 2893.

93. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності : постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 796 Офіційний вісник України. 2010. № 67 (13.09.2010). Ст. 2410.

94. Про затвердження переліку позашкільних навчальних закладів та заходів з позашкільної роботи з дітьми, а також закладів та заходів у галузі освіти, що забезпечують виконання загальнодержавних функцій, видатки на які здійснюються з державного бюджету : постанова Кабінету Міністрів України від 17 серпня 2002 р. № 1133 Офіційний вісник України. 2002. № 34 (06.09.2002). Ст. 1573.

95. Про затвердження переліку пріоритетних напрямів освіти і науки щодо навчання студентів та аспірантів, стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном у 2012 році: Наказ МОНмолодьспорту від 20 березня 2012 р. № 315 Офіційний вісник України. 2012. № 28 (20.04.2011). Ст. 1061.

96. Про затвердження переліку провідних вищих навчальних закладів та наукових установ за кордоном для навчання студентів і аспірантів та стажування наукових і науково-педагогічних працівників у 2012 році: Наказ МОНмолодьспорту від 20 березня 2012 р. № 314

97. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра: постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 р. № 787 Офіційний вісник. 2010. № 67 (13.09.2010). Ст. 2406.

98. Про затвердження плану дій Міністерства освіти і науки України щодо реформування педагогічної і післядипломної освіти педагогічних працівників на 2009-2012 роки: наказ МОН від 2 березня 2009 р. № 190

99. Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності : наказ Міністерства освіти і науки України від 7 листопада 2000 р. № 522 Офіційний вісник України. 2001. № 1 (26.01.2001). Ст. 52.

100. Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України від 25 січня 2008 р. № 34 Офіційний вісник України. 2008. № 9. Ст. 231.

101. Про затвердження Порядку комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу : наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я

України від 27.03.2006 р. № 240/165 Офіційний вісник України. 2006. № 15 (26.04.2006) Ст. 1146.

102. Про затвердження Порядку надання цільових пільгових кредитів для здобуття вищої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 16 червня 2003 р. Офіційний вісник України. 2003. № 25 (04.07.2003) Ст. 1203.

103. Про затвердження Порядку надання послуг з харчування дітей у дошкільних, учнів у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах, операції з надання яких звільняються від обкладення податком на додану вартість : постанова Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 116 Офіційний вісник України. 2011. № 12 (25.02.2011). Ст. 518.

104. Про затвердження Порядку надання щорічної основної відпустки тривалістю до 56 календарних днів керівним працівникам навчальних закладів та установ освіти, навчальних (педагогічних) частин (підрозділів) інших установ і закладів, педагогічним, науково-педагогічним працівникам та науковим працівникам: постанова Кабінету Міністрів України від 14 квітня 1997 р. № 346 Офіційний вісник України. 1997. № 16. Ст. 73.

105. Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням : постанова Кабінету Міністрів України № 784 від 27 серпня 2010 р. Офіційний вісник України. 2010. № 66 (10.09.2010). Ст. 2365.

106. Про затвердження Порядку присвоєння вченого звання професора і доцента : постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2008 р. № 1149 Офіційний вісник України. 2008. № 100 (12.01.2009). Ст. 3339.

107. Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника : постанова Кабінету Міністрів України від 7 березня 2007 р. № 423 Офіційний вісник України. 2007. № 18 (23.03.2007). Ст. 731.

108. Про затвердження Примірного договору про направлення на навчання студентів, стажування аспірантів та наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах та наукових установах за кордоном вищими навчальними закладами III-IV рівнів акредитації: наказ МОНмолодьспорту № 1121 від 27 вересня 2011 року

109. Про затвердження середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня у сфері освіти та в науковій і науково-технологічній сфері: Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 29 травня 2003 р. № 6/4-13

110. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11 червня 1998 р. № 615/98 Офіційний вісник України. 1998. № 24 (02.07.1998). Ст. 3.

111. Про затвердження Типових штатних нормативів професійно-технічних навчальних закладів : наказ Міністерства освіти і науки України № 1204 від 6 грудня 2010 р. Офіційний вісник України. 2011. № 7 (07.02.2011). Ст. 340.

112. Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів України в 2012 році : Наказ МОНмолодьспорту від 12 жовтня 2011 р. № 1179 Офіційний вісник України. 2011. № 83 (04.11.2011). Ст. 3044.

113. Про затвердження умов, тривалості, порядку надання та оплати творчих відпусток : постанова Кабінету Міністрів України від 19 січня 1998 р. № 45 Офіційний вісник України. 1998. № 3 (05.02.1998). Ст. 105.

114. Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні : Указ Президента України від 30 вересня 2010 р. № 926 Офіційний вісник України. 2010. № 7. Ст. 2659.

115. Про здійснення державних закупівель : Закон України від 1 червня 2010 р. № 2289-УІ Офіційний вісник України. 2010. № 49 (09.07.2010). Ст. 1603.
116. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV Офіційний вісник України. 2002. № 31 (16.08.2002). Ст. 1447.
117. Про колективні договори і угоди : Закон України від 1 липня 1993 р. № 3356-XII Відомості Верховної Ради України. 1993. № 36 (07.09.1993). Ст. 361.
118. Про ліцензування діяльності з надання освітніх послуг : постанова Кабінету Міністрів України від 8 серпня 2007 р. № 1019 Офіційний вісник України. 2007. № 60 (23.08.2007). Ст. 2379.
119. Про ліцензування, атестацію та акредитацію навчальних закладів : постанова Кабінету Міністрів України від 12 лютого 1996 року № 200 .
120. Про надання відповіді : лист Державної податкової адміністрації України від 21 квітня 2011 р. № 11385/7/16-1517-26
121. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13 грудня 1991 р. № 1977-XII Відомості Верховної Ради України. 1992. № 12 (24.03.92). Ст. 165.
122. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. № 3425-XII Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39 (28.09.1993). Ст. 383.
123. Про оплату праці : Закон України від 24 березня 1995 р. № 108/95-ВР Відомості Верховної Ради України. 1995. № 17 (25.04.1995). Ст. 121.
124. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади : Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 Офіційний вісник України. 2010. № 94. Ст. 3334. (т.3, 190).
125. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. №2145-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380.
126. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2006 р. № 1719 Офіційний вісник України. 2006. № 50 (25.12.2006). Ст. 3333.
127. Про позашкільну освіту : Закон України від 22 червня 2000 р. № 1841-III Відомості Верховної Ради України. 2000. № 46 (17.11.2000). Ст. 393.
128. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16 січня 2020 р. №463-IX Голос України. 2020. №50 (17 березня 2020).
129. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 8 вересня 2011 р. № 3715-УІ Офіційний вісник України. 2011. № 77 (14.10.2011). Ст. 2841.
130. Про професійно-технічну освіту : Закон України від 10 лютого 1998 р. № 103/98-ВР Відомості Верховної Ради України. 1999. № 26 (30.06.1999). Ст. 218.
131. Про роботу за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій : постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 року № 245
132. Про стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні : постанова Верховної Ради України від 3 квітня 2003 р. № 699-ГУ Офіційний вісник України. 2003. № 16 (30.04.2003). Ст. 701.
133. Про створення Українського фізико-математичного ліцею Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка : постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 1992 р. № 407
134. Про Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для працівників навчально-виховних закладів системи Міністерства освіти України : наказ Міністерства освіти і науки від 20.12.1993 р. № 455

135. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частини третьої статті 53 Конституції України "держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах" (справа про доступність і безоплатність освіти): справа № 5-рп/2004 від 4 березня 2004 р. Офіційний вісник України. 2004. № 11 (02.04.2004). Ст. 674.

136. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміну "законодавство"): справа № 12-рп/98 від 9 липня 1998 р. Офіційний вісник України. 1998. № 32 (27.08.1998). Ст. 59.

137. Спільна Декларація "Про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти" чотирьох міністрів, що представляють Великобританію, Німеччину, Францію і Італію Париж (Сорбонна, 25 травня 1998 р.) Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники : Степко М., Болюбаш Я., Шинкарук В., Грубінко В., Бабин І. Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. 52 с.

138. Спільна декларація міністрів освіти Європи "Європейський простір у сфері вищої освіти" (Болонья, 19 червня 1999 р.)

139. Типова форма контракту з працівником: затв. наказом Міністерства праці України від 15 квітня 1994 р. № 23

140. Типове положення про атестацію педагогічних працівників : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 6 жовтня 2010 р. № 930 Офіційний вісник України. 2010. № 98 (30.12.2010). Ст. 3501.

141. Типове положення про атестацію середніх загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних закладів освіти і закладів освіти для громадян, які потребують соціальної допомоги та реабілітації : затв. Наказом Міністерства освіти і науки України від 5 березня 1996 р. № 66

142. Типовий договір про навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації або про надання додаткових освітніх послуг навчальними закладами : затв. наказом Міністерства освіти і науки України № 183 від 11 березня 2002 р. Офіційний вісник України. 2002. № 15 (26.04.2002). Ст. 831.

143. Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів II ступеня : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від від 3 квітня 2012 р. № 409

144. Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню : затв. наказом Міністерства освіти України від 27 серпня 2010 р. № 834

145. Типові навчальні плани початкової школи : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 10 червня 2011 р. № 572

146. Типові правила прийому до професійно-технічних навчальних закладів України : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 6 червня 2006 р. № 441 Офіційний вісник України. 2006. № 27 (19.07.2006). Ст. 1983.

147. Типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів : затв. наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 4 листопада 2010 р. № 1055

148. Ухвала Вищого адміністративного суду України від 14 грудня 2005 року [справа про зменшення кількості учнів школи та визначення терміну, після якого прийом учнів до школи неможливий - РВ] Юридична практика: судовий випуск. 2006. № 1 (23.05.2006).

149. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 435-IV Офіційний вісник України. 2003. № 11 (28.03.2003). Ст. 461.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Володимир Олександрович Мирошніченко

Юлія Артурівна Мирошніченко

Юрій Миколайович Фролов

Освітнє право **у схемах та таблицях**

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ